

บทที่ ๔

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทาง เศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการใช้ดินเพื่ออยู่อาศัยในชุมชน เมืองสงขลา

๑. ประวัติการพัฒนาชุมชนเมืองสงขลา

สงขลาเป็นเมืองโบราณเดิมตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอสทิงพระ สร้างขึ้นราว พ.ศ.๗๐๐ ถึง ๘๐๐^๑ ชนชาติที่อาศัยอยู่เดิมได้แก่ มอญ มลายู และอินเดีย ซึ่งถอยร่นลงมาจากประเทศอินเดียตอนใต้ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมืองสงขลาเดิมตกอยู่ในอำนาจของอาณาจักรศรีวิชัย ในระหว่างปี ๑,๒๐๐ - ๑,๔๐๐ ครั้นถึงสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี พระเจ้ารามคำแหงมหาราช ยกทัพมาตีได้แหลมมลายูทั้งหมด เมืองสงขลาจึงขึ้นอยู่กับกรุงสุโขทัยตั้งแต่นั้นมา

ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เจ้าเมืองปัตตานีเป็นขบถยกทัพมาตีได้เมืองสงขลา จนถึงสมัยรัชกาลของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช กรุงศรีอยุธยาจึงตีเมืองสงขลาคืนมาได้สำเร็จ เมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๓ และโปรดให้ทำลายเมืองเสียสิ้น เพื่อไม่ให้เป็นที่สะสมกำลังพลของพวกกบฏอีกต่อไป

เมื่อทำลายเมืองสงขลาเดิมไปแล้ว สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้โปรดให้สร้างเมืองใหม่ที่เชิงเขาแดง ริมฝั่งทะเลสาบสงขลา พร้อมทั้งสร้างคูเมือง กำแพงเมือง และบ่อน้ำในไว้ครบครัน ตามแบบฮอลันดาที่เข้ามาช่วยเหลือและออกแบบก่อสร้างในขณะนั้น และโปรดให้สุไลมานซึ่งเชื่อว่าเป็นเจ้าเมืองมลายูคนหนึ่งมาเป็นเจ้าเมือง เมื่อสุไลมานถึงแก่กรรมลง ทางกรุงศรีอยุธยาได้โปรดเกล้าฯ ให้เฟรซีเป็นเจ้าเมืองแทน แต่เฟรซีเห็นว่าเมืองสงขลาตั้งอยู่ริมทะเลยากแก่การป้องกันรักษาเมืองเมื่อมีข้าศึกรุกราน จึงขอพระบรมราชานุญาตย้ายไปสร้างเมืองใหม่ที่เชิงเขาเมืองพัทลุง (เขาไชยบุรี) ดังที่ปรากฏตามพงศาวดารเมืองพัทลุง เมื่อ พ.ศ. ๒๒๕๑ ส่วนเมืองสงขลาปล่อยให้ร้างอยู่โดยไม่มีผู้ใดรักษาเมืองตั้งแต่บัดนั้น

^๑สำนักงานจังหวัดสงขลา, บรรยายสรุปจังหวัดสงขลา ๒๕๒๑ (สงขลา : สำนักงานจังหวัด, ๒๕๒๑), หน้า ๑-๓.

สมัยกรุงธนบุรีในปี ๒๓๑๔ พระเจ้าตากสินมหาราชยกทัพมาปราบเมืองนครศรีธรรมราช แล้วเสด็จมายังเมืองสงขลาเก่าที่เชิงเขาแดง ได้โปรดให้ชาวจีนฮกเกี้ยนชื่อ เขี้ยว แซ่เฮา ซึ่งเป็นนายอากรรังนกเกาะสี่เกาะห้า เป็นเจ้าเมืองสงขลา และโปรดให้เปลี่ยนราชทินนามเป็น หลวงสุวรรณคีรีสมบัติ (ท่านผู้นี้เป็นต้นตระกูล ณ สงขลา) การที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ทรงแต่งตั้งให้พระยาสงขลา ปกครองเมืองสงขลาอีกทั้ง ๆ ที่เมืองสงขลาถูกปล่อยให้ร้างผู้ปกครองมาเป็นเวลานาน เนื่องจากเมืองสงขลายังคงมีความสำคัญทั้งทางการและการปกครอง ทางภาคใต้อยู่ ทั้งประชาชนก็อาศัยอยู่ในเมืองหนาแน่น ใน พ.ศ.๒๓๒๐ ได้โปรดให้เมืองสงขลา ขึ้นตรงต่อกรุงธนบุรี เพราะถือว่าเป็นเมืองเอกทางภาคใต้

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ.๒๓๗๔ สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้พระยาริเชียรคีรี (เทียนแสง) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาในขณะนั้น ย้ายเมืองสงขลามาดัง ทางฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นที่ตั้งของตัวเมืองสงขลาในปัจจุบัน แล้วให้สร้าง คูเมือง กำแพงเมือง และหอรับให้ครบครัน โปรดให้หัวเมืองมลายูทั้ง ๗ หัวเมือง คือ ปัตตานี ยะลา นอนงจิก ยะหริ่ง ระบุแงะ รามัญ สายบุรี รวมทั้งเมืองสตูล ขึ้นต่อเมืองสงขลาทั้งหมด

พ.ศ. ๒๓๘๔ สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ทำพิธีปักหลักเมือง (เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๘๔) สงขลาจึงเป็นเมืองที่สมบูรณ์ตั้งแต่บัดนั้น เป็นต้นมา จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการจัดการปกครองเป็นมณฑลเทศาภิบาล เมืองสงขลาถูกเลือกให้เป็นที่ตั้งของมณฑลนครศรีธรรมราช ในสมัยการปฏิวัติการบริหารราชการแผ่นดิน (พ.ศ. ๒๔๘๔) มาเป็นกระทรวง ทบวง กรม มีการแบ่งการปกครองเป็นภูมิภาค จังหวัด และ อำเภอขึ้น มณฑลต่าง ๆ ถูกยุบเลิกไป สงขลาจึงมีฐานะ เป็นจังหวัดและถูกเลือกให้เป็นที่ตั้งภาค ๔ ตาม พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินสมัยนั้น แม้ภายหลังยุบเลิกภาคการปกครองไปแล้วก็ตาม แต่เขตการบริหารราชการแผ่นดินก็ยังคงมีอยู่ เมืองสงขลาก็ยังคงเป็นศูนย์กลางในการบริหาร เป็นที่ตั้งสำนักงานในระดับเขตของกระทรวง ทบวง และกรมต่าง ๆ อยู่จนทุกวันนี้

จากประวัติของเมืองสงขลา ทำให้สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- ก. ทางด้านสังคม ชาวสงขลาสมัยดั้งเดิมประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติ มีทั้งไทย จีน มอญ มลายูและอินเดียอพยพ ดังนั้นวัฒนธรรมที่แสดงออกทางด้านสถาปัตยกรรม จึงมีปะปนกันหลายแบบ เช่น แบบไทย จีน และมลายู โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาคารพักอาศัยบริเวณถนนนครนอก และถนนนครใน ซึ่งมีลักษณะผสมของสถาปัตยกรรมจีนและมลายู ปัจจุบันยังคงลักษณะเดิมไว้ชัดเจน
- ข. ทางด้านเศรษฐกิจ ด้วยเหตุที่เป็นเมืองชายทะเล จึงทำให้สงขลารุ่งเรืองในด้านการค้าขายกับหัวเมืองใกล้เคียงและต่างประเทศ ดังนั้นอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากชาวต่างประเทศ จึงสามารถถ่ายทอดมาสู่ชาวสงขลาพื้นเมืองได้ เศรษฐกิจส่วนหนึ่งของเมืองจึงขึ้นอยู่กับการประมงและการค้ากับต่างประเทศและในปัจจุบัน เมืองสงขลาก็ยังคงเป็นเมืองท่าส่งออกของจังหวัดอยู่
- ค. ทางด้านการเมืองและการปกครอง สงขลามีความจำเป็นทางด้านทหารและการปกครอง ด้วยเหตุที่เป็นเมืองหน้าด่านทางภาคใต้ ฉะนั้นการป้องกันเมืองจากศัตรูภายนอกจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทำให้เมืองต้องมีแนวป้องกันเป็นกำแพงเมืองและป้อมปืนต่าง ๆ ภายหลังเมืองขยายตัวและกำแพงเมืองหมดความสำคัญลง กำแพงเมืองบางด้านจึงถูกรื้อออกไปเกือบหมด แต่อย่างไรก็ตามเมืองสงขลา ยังคงมีบทบาทเป็นศูนย์กลางการปกครองและการบริหารของภาคใต้อยู่ในปัจจุบัน
- สำหรับลักษณะการตั้งถิ่นฐานในปัจจุบัน ชุมชนเมืองสงขลาตั้งอยู่ตรงปากทะเลสาบสงขลาบริเวณทิศเหนือ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก ถูกล้อมรอบด้วยทะเลและทะเลสาบ ทิศใต้เป็นทิศทางเดียวที่ติดต่อกับอำเภออื่น ๆ คือ อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอจะนะ บริเวณของชุมชนเมืองสงขลาครอบคลุมการใช้ที่ดินหนาแน่นภายในเขตเทศบาล และพื้นที่บางส่วนของตำบลเขารูปช้าง ตั้งแต่สามแยกคลองสำโรง ไปสิ้นสุดหลักกิโลเมตรที่ ๔ ซึ่งเป็นจุดตัดระหว่างถนนและทางรถไฟสายสงขลา-หาดใหญ่ช่วงแรก รวมเป็นพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๓๓ ตารางกิโลเมตร

๒. ลักษณะทางประชากรของชุมชนเมืองสงขลา

๒.๑ จำนวนประชากรและโครงสร้างประชากร (ตารางที่ ๔.๑ แผนภูมิ ๔.๑ และ ๔.๒)

เมื่อสิ้นปี ๒๕๒๐ เทศบาลเมืองสงขลามีประชากรรวมทั้งสิ้น ๖๓,๐๔๓ คน เพิ่มจากปี ๒๕๐๐ ประมาณ ๓๓,๖๕๙ คน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๑๔.๕๕ คิดเป็นการเพิ่มในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๓.๘๕ ต่อปี ความหนาแน่นของประชากรในปี ๒๕๒๐ ประมาณ ๔,๓๕๔ คน/กม.^๒ ซึ่งคิดเป็นความหนาแน่นสูงสุดของจังหวัดสงขลา สัดส่วนระหว่างเพศของประชากรในระยะเวลาที่ผ่านมา มีประชากรเพศชายมากกว่าเพศหญิง ประมาณร้อยละ ๕๑.๒ และ ๔๘.๘ ตามลำดับ สำหรับตัวเลขโครงสร้างตามหมวดอายุและเพศ แต่ละช่วงอายุในปี ๒๕๑๓ ซึ่งสำรวจโดยสำนักผังเมือง ปรากฏว่ามีจำนวนเด็กและวัยรุ่นตั้งแต่อายุ ๕-๑๔ ปี ประมาณร้อยละ ๓๘.๒ ของประชากรทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนและนักศึกษา ส่วนประชากรในวัยทำงานในช่วงอายุ ๒๐-๖๐ ปี มีประมาณร้อยละ ๔๔.๓ ของประชากรทั้งหมด

๒.๒ จำนวนและขนาดครัวเรือน (ตารางที่ ๔.๒)

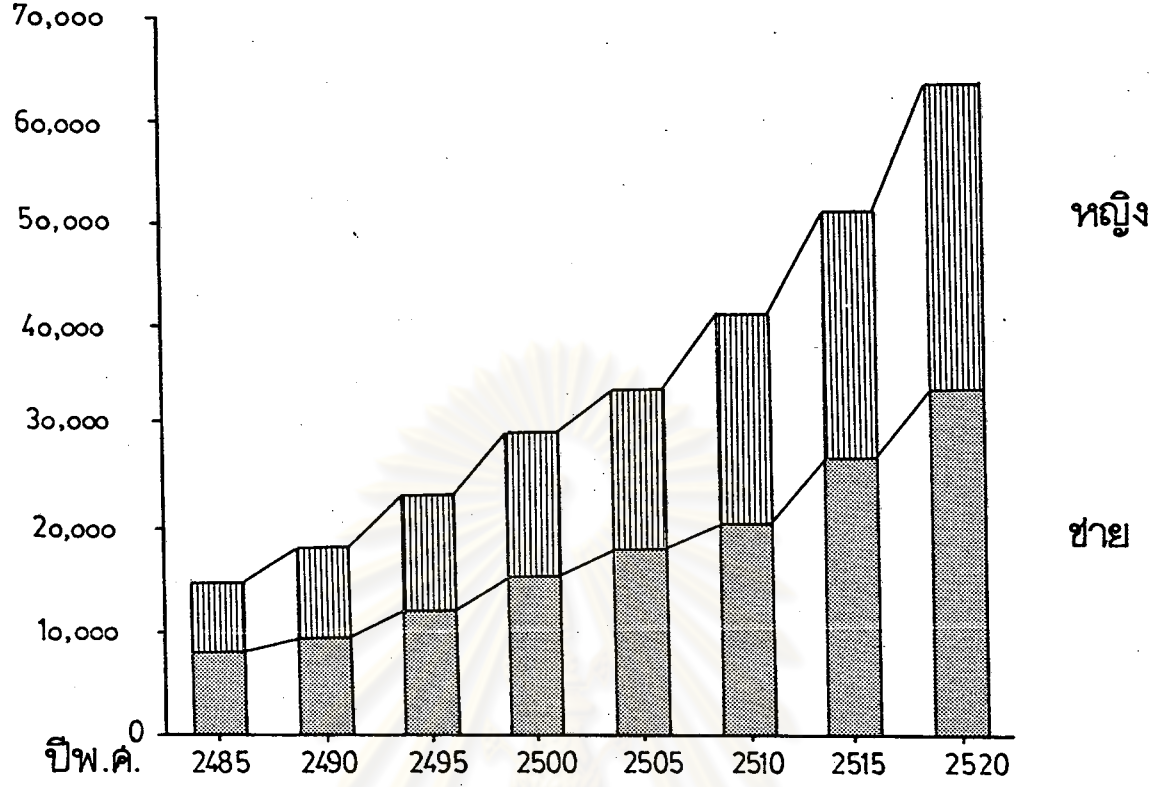
เทศบาลเมืองสงขลามีขนาดครัวเรือนเฉลี่ยในช่วงปี ๒๕๐๔-๒๕๒๐ ประมาณ ๗.๔ คน/ครัวเรือน ขนาดครัวเรือนได้เพิ่มสูงขึ้น โดยในปี ๒๕๒๐ เขตเทศบาลเมืองสงขลามีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น ๘,๔๘๓ ครัวเรือนหรือประมาณ ๗.๔ คน/ครัวเรือน เพิ่มจากปี ๒๕๐๔ ซึ่งมีขนาดครัวเรือน ๖.๔ คน/ครัวเรือน การเพิ่มของขนาดครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มของที่อยู่อาศัย โดยมีข้อสมมติฐานว่าครัวเรือน ๑ ครัวเรือนควรจะมีที่อยู่อาศัย ๑ หน่วย ซึ่งปรากฏว่าในปี ๒๕๑๔ และ ๒๕๒๐ เกิดภาวะความไม่สมดุลระหว่างจำนวนบ้านพักอาศัยและจำนวนครัวเรือน นั่นคือมีจำนวนบ้านประมาณ ๗,๑๒๒ และ ๗,๓๐๐ หลังตามลำดับ ซึ่งน้อยกว่าจำนวนครัวเรือนที่มีอยู่ประมาณ ๘,๔๗๔ และ ๘,๔๘๓ ครัวเรือน ตามลำดับ แสดงว่าครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นไม่สามารถแยกไปหาที่อยู่อาศัยหน่วยใหม่ ทำให้ขนาดครัวเรือนสูงขึ้นตลอดเวลา นอกจากนี้ทำให้ความหนาแน่น

ในการอยู่อาศัย (คน/บ้าน) ได้เพิ่มความแออัดขึ้นด้วย นั่นคือได้เพิ่มจาก ๖.๕ คน/บ้าน ในปี ๒๕๐๙ เป็น ๘.๖ คน/บ้าน ในปี ๒๕๒๐ คิดเป็นความหนาแน่นเฉลี่ยในระยะเวลา ๑๒ ปีที่ผ่านมาเท่ากับ ๗.๕ คน/บ้าน

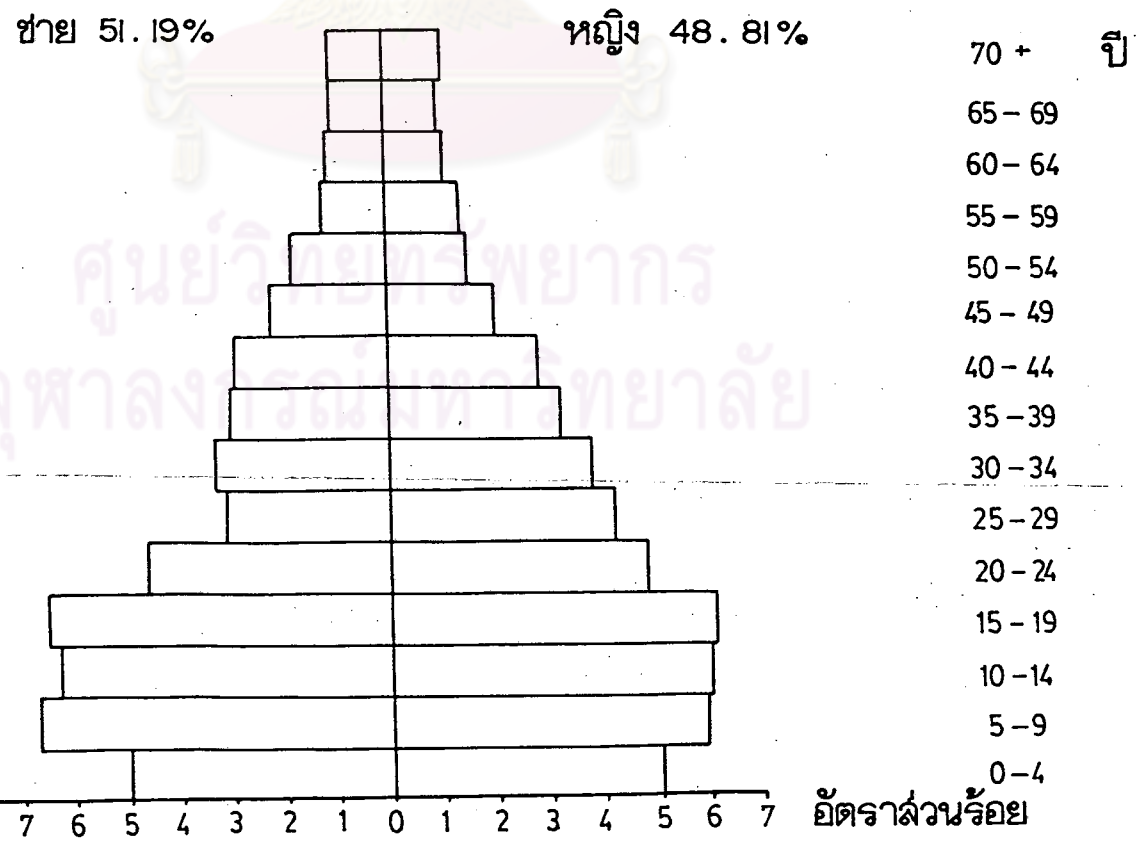
ตารางที่ ๔.๑ จำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองสงขลา

พ.ศ.	ประชากร	เพิ่มขึ้นจำนวน	เพิ่มขึ้นร้อยละ
๒๕๐๐	๒๙,๓๘๔	-	-
๒๕๐๑	๓๐,๖๐๕	๑,๒๒๑	๔.๑๖
๒๕๐๒	๓๐,๙๕๐	๓๔๕	๑.๑๓
๒๕๐๓	๓๑,๔๘๘	๕๓๘	๑.๗๔
๒๕๐๔	๓๒,๗๖๒	๑,๒๗๔	๔.๐๕
๒๕๐๕	๓๓,๙๒๓	๑,๑๖๑	๓.๕๔
๒๕๐๖	๓๕,๐๙๒	๑,๑๖๙	๓.๔๕
๒๕๐๗	๓๖,๒๗๗	๑,๑๘๕	๓.๓๘
๒๕๐๘	๓๗,๕๑๔	๑,๒๓๗	๓.๕๑
๒๕๐๙	๓๙,๑๒๖	๑,๖๑๒	๔.๒๙
๒๕๑๐	๔๐,๖๘๒	๑,๕๕๖	๓.๙๘
๒๕๑๑	๔๓,๔๒๒	๒,๗๔๐	๖.๒๔
๒๕๑๒	๔๔,๓๘๕	๙๖๓	๒.๒๒
๒๕๑๓	๔๖,๓๒๒	๑,๙๓๗	๔.๓๖
๒๕๑๔	๔๘,๕๐๙	๒,๑๘๗	๔.๗๒
๒๕๑๕	๕๐,๖๘๗	๒,๑๗๘	๔.๔๔
๒๕๑๖	๕๒,๘๕๘	๒,๑๗๑	๔.๒๘
๒๕๑๗	๕๔,๖๕๔	๑,๗๙๖	๓.๔๑
๒๕๑๘	๕๗,๐๓๗	๒,๓๘๓	๔.๓๖
๒๕๑๙	๕๙,๓๑๕	๒,๒๗๘	๓.๘๔
๒๕๒๐	๖๓,๐๔๓	๓,๗๒๘	๖.๒๙

แผนภูมิ 4.1 การเพิ่มประชากรในเขตเทศบาลเมืองสงขลา
จำนวนประชากร

แผนภูมิ 4.2 โครงสร้างประชากรเทศบาลเมืองสงขลา พ.ศ. 2513

ตารางที่ ๕.๒ จำนวนประชากร ความหนาแน่นและขนาดครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองสงขลา

พ.ศ.	จำนวนประชากร	จำนวนบ้าน		จำนวนครัวเรือน	
		หลัง	ความหนาแน่น (คน/บ้าน)	ครัวเรือน	ขนาดครัวเรือน
๒๕๐๙	๓๙,๑๒๖	๕,๙๘๒	๖.๕	๕,๖๗๐	๖.๙
๒๕๑๐	๔๐,๖๘๒	๖,๐๙๖	๖.๗	๕,๘๙๕	๖.๙
๒๕๑๑	๔๓,๔๒๒	๖,๕๓๖	๖.๗	๖,๕๐๑	๖.๗
๒๕๑๒	๔๔,๓๘๕	๖,๕๑๒	๖.๘	๖,๕๒๗	๖.๘
๒๕๑๓	๔๖,๓๒๒	๖,๕๘๕	๗.๐	๖,๕๕๓	๗.๑
๒๕๑๔	๔๘,๕๐๙	๖,๖๘๙	๗.๓	๖,๕๗๙	๗.๔
๒๕๑๕	๕๐,๖๘๗	๖,๗๙๓	๗.๔	๖,๖๐๕	๗.๗
๒๕๑๖	๕๒,๘๕๘	๖,๘๒๕	๗.๗	๖,๖๓๑	๗.๙
๒๕๑๗	๕๕,๖๕๔	๖,๙๑๕	๗.๙	๖,๖๕๔	๘.๒
๒๕๑๘	๕๗,๐๓๗	๖,๙๙๙	๘.๑	๖,๖๙๙	๘.๕
๒๕๑๙	๕๙,๓๑๕	๗,๑๒๒	๘.๓	๖,๕๗๕	๗.๐
๒๕๒๐	๖๓,๐๕๓	๗,๓๐๐	๘.๖	๖,๕๘๓	๗.๕
ค่าเฉลี่ย	-	-	๗.๕	-	๗.๕

ที่มา : แผนกทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

๓.๓ การเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร (ตารางที่ ๔.๓ และแผนภูมิ ๔.๓)

การเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรเป็นผลที่เกิดจาก การเกิด การตาย และการย้ายถิ่น พิจารณาได้ดังนี้

๓.๓.๑ การเกิด ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๒๐ ชุมชนเมืองสงขลามีอัตราการเกิดค่อนข้างสูง โดยเฉลี่ยร้อยละ ๔.๑ ต่อปี โดยเฉพาะในปี ๒๕๒๐ อัตราการเกิดได้เพิ่มสูงมากเป็นร้อยละ ๕.๔ ทั้งนี้เนื่องจากในเขตเทศบาลมีโรงพยาบาล สถานพยาบาล และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จึงทำให้คนนอกเขตเทศบาลและจังหวัดใกล้เคียง เข้ามาทำคลอดและพักพิงชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งจากนั้นก็ย้ายออกไป นอกจากนี้ชุมชนเมืองสงขลามีปัจจัยดึงดูดทางด้านแหล่งงาน ประชากรที่ย้ายเข้ามาส่วนหนึ่งเป็นประชากรวัยแรงงานที่อยู่ในภาวะเจริญพันธุ์ จึงเป็นเหตุทำให้ตัวเลขอัตราการเกิดสูง

๓.๓.๒ การตาย จากการศึกษาพบว่าชุมชนเมืองสงขลามีอัตราการตายโดยเฉลี่ยร้อยละ ๐.๖ ต่อปี อัตราการตายมีแนวโน้มลดลงทุก ๆ ปี คือ ในปี ๒๕๐๕มีอัตราการตายร้อยละ ๐.๘ และลดลงเป็นร้อยละ ๐.๔ ในปี ๒๕๒๐ ซึ่งอาจจะเกิดจากการที่มีบริการทางสาธารณสุขที่ทันสมัยและปลอดภัยขึ้น จึงทำให้อัตราการตายลดลงได้

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าอัตราการเพิ่มตามธรรมชาติ (อัตราเกิด-อัตราตาย) ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๒๐ คิดเป็นร้อยละ ๓.๕ ซึ่งเป็นอัตราที่ค่อนข้างสูง

๓.๓.๓ การย้ายถิ่น มีการย้ายเข้ามามากกว่าการย้ายออกเล็กน้อย โดยเฉลี่ยมีอัตราการย้ายเข้าและอัตราการย้ายออก ประมาณร้อยละ ๘.๕ และ ๗.๕ ต่อปี ตามลำดับ คิดเป็นอัตราการย้ายถิ่นสุทธิ (อัตราย้ายเข้า-อัตราย้ายออก) เฉลี่ยร้อยละ ๑.๐ ต่อปี สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการย้ายถิ่น เนื่องจากชุมชนเมืองสงขลาเป็นศูนย์กลางทางการบริหาร การปกครองของจังหวัดและภาค มีการโยกย้ายจำนวนข้าราชการอยู่เป็นประจำทุกปี นอกจากนี้จากการเป็นที่ตั้งของสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาหลายแห่ง จึงทำให้คนในจังหวัดใกล้เคียง อพยพเข้ามาชั่วคราวเพื่อรับการศึกษาและทำการอพยพออกเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว

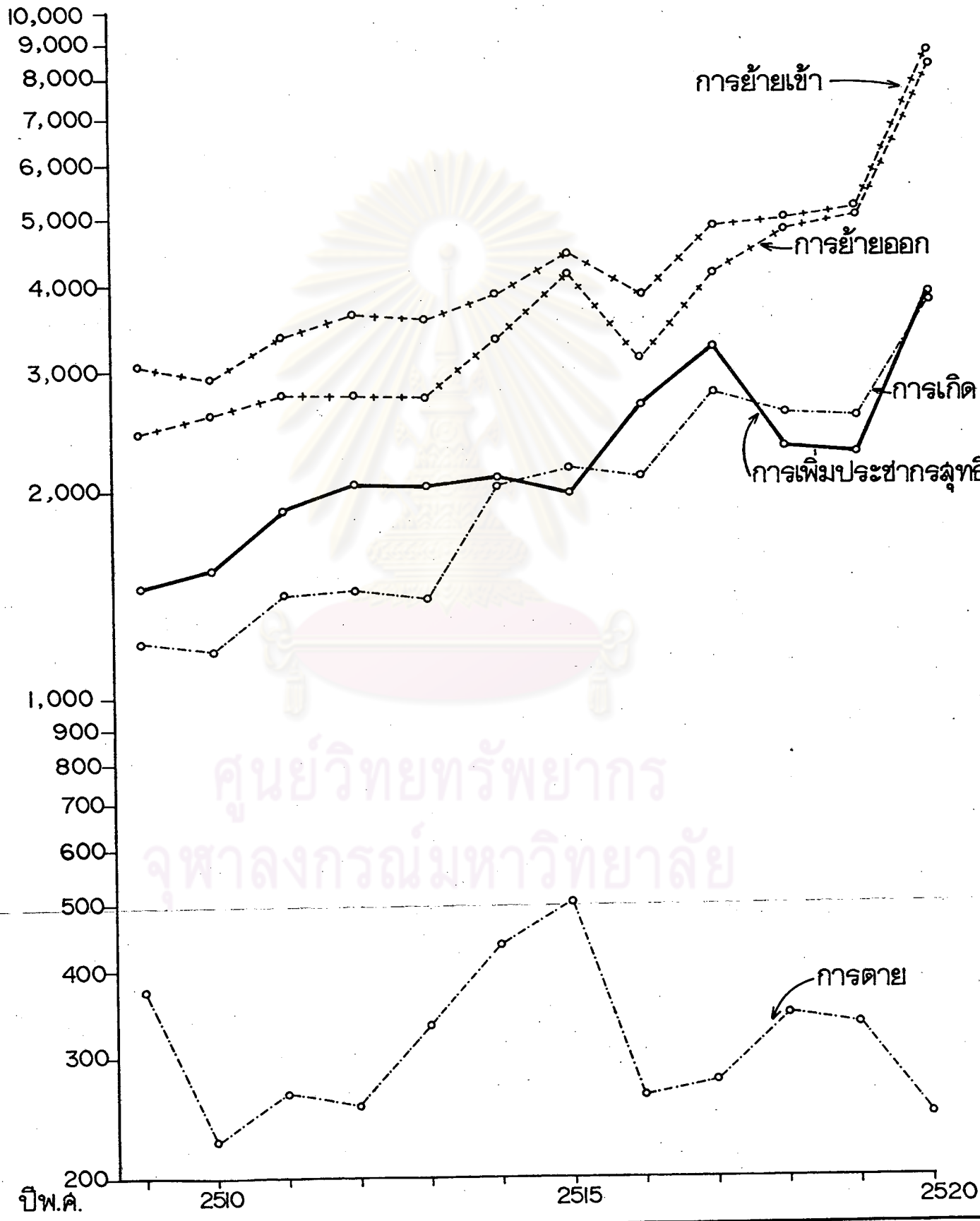
ตารางที่ ๔.๓ การเปลี่ยนแปลงของประชากรในเขตเทศบาลเมืองสงขลา

พ.ศ.	จำนวนประชากร	การเพิ่มตามธรรมชาติ					การย้ายถิ่น				
		เกิด	อัตรา การเกิด	ตาย	อัตรา การตาย	อัตราการ เพิ่มตาม ธรรมชาติ	ย้ายเข้า	อัตรา ย้ายเข้า	ย้ายออก	อัตรา ย้ายออก	อัตราย้าย ถิ่นสุทธิ
๒๕๐๙	๓๙,๑๒๖	๑,๒๔๓	๓.๒	๓๓๗	๐.๙	๒.๓	๓,๐๑๖	๗.๗	๒,๔๔๖	๖.๓	๑.๔
๒๕๑๐	๔๐,๖๘๒	๑,๓๒๓	๓.๓	๒๒๙	๐.๖	๒.๗	๒,๙๙๘	๗.๔	๒,๕๔๙	๖.๓	๑.๑
๒๕๑๑	๔๓,๔๒๒	๑,๔๑๑	๓.๓	๒๖๓	๐.๖	๒.๗	๓,๓๐๔	๗.๖	๒,๗๒๙	๖.๓	๑.๓
๒๕๑๒	๔๔,๓๘๕	๑,๔๙๘	๓.๔	๒๕๓	๐.๖	๒.๘	๓,๕๗๙	๘.๑	๒,๗๒๖	๖.๑	๒.๐
๒๕๑๓	๔๖,๓๒๒	๑,๕๐๔	๓.๐	๑๘๒	๐.๔	๒.๖	๓,๕๖๐	๗.๗	๒,๗๔๔	๕.๙	๑.๘
๒๕๑๔	๔๘,๕๐๙	๒,๐๔๔	๔.๒	๔๓๓	๐.๙	๓.๓	๓,๘๙๑	๘.๐	๓,๓๘๑	๖.๙	๑.๑
๒๕๑๕	๕๐,๖๘๗	๒,๑๖๒	๔.๓	๕๐๒	๑.๐	๓.๓	๔,๕๒๒	๘.๗	๔,๑๒๓	๘.๑	๐.๖
๒๕๑๖	๕๒,๘๕๘	๒,๑๕๔	๔.๑	๒๖๑	๐.๕	๓.๖	๓,๘๗๖	๗.๓	๓,๐๙๔	๕.๙	๑.๔
๒๕๑๗	๕๔,๖๕๔	๒,๗๕๗	๕.๐	๒๗๘	๐.๕	๔.๕	๔,๘๓๘	๘.๙	๔,๑๑๗	๗.๕	๑.๔
๒๕๑๘	๕๗,๐๓๗	๒,๕๙๕	๔.๖	๓๕๗	๐.๖	๔.๐	๔,๙๕๖	๘.๗	๔,๘๒๙	๘.๕	๐.๒
๒๕๑๙	๕๙,๓๑๕	๒,๕๙๑	๔.๔	๓๓๒	๐.๖	๓.๘	๕,๐๕๔	๘.๕	๔,๐๔๑	๘.๔	๐.๑
๒๕๒๐	๖๓,๐๕๓	๓,๗๖๘	๕.๙	๒๕๙	๐.๔	๕.๕	๘,๖๐๙	๑๓.๗	๘,๓๓๔	๑๓.๒	๐.๕
อัตราเฉลี่ย	-	-	๔.๑	-	๐.๖	๓.๕	-	๘.๕	-	๗.๕	๑.๐

ที่มา : แผนทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

แผนภูมิ 4.3 การเปลี่ยนแปลงประชากรในเขตเทศบาลเมืองลงขลา

จำนวนประชากร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรในชุมชนเมืองสงขลา อาจกล่าว
ได้ว่าการเพิ่มของจำนวนประชากรเป็นการเพิ่มตามธรรมชาติมากกว่าการย้ายถิ่นสุทธิ ทั้งนี้พิจารณา
จากในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๙-๒๕๒๐ มีอัตราการเพิ่มตามธรรมชาติโดยเฉลี่ยร้อยละ ๓.๕ ต่อปี ใน
ขณะที่มีอัตราการย้ายถิ่นสุทธิโดยเฉลี่ยร้อยละ ๑.๐ ต่อปีเท่านั้น อย่างไรก็ตามคาดว่าเมื่อมีการ
พัฒนาบริการทางสาธารณสุขที่ทันสมัยในบริเวณใกล้เคียง อาจทำให้อัตราการเพิ่มตามธรรมชาติ
ในเมืองสงขลาลดลงได้บ้าง ในขณะที่เดียวกันอัตราการย้ายถิ่นสุทธิอาจเพิ่มสูงขึ้นได้เช่นเดียวกัน
เมื่อมีการพัฒนาให้มีแหล่งงานในบริเวณนี้ และดึงดูดให้มีผู้ใช้แรงงานเข้ามาในตัวเมืองมากขึ้น

คุนย์วิทยทรัพย์ากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓. โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน เมืองสงขลา

๓.๑ ลักษณะอาชีพของประชากร ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับอาชีพของประชากรในเขตชุมชนเมืองสงขลาในที่นี้จำแนกอาชีพของประชากรออกได้เป็น

อาชีพเกี่ยวกับการผลิตขั้นต้น ได้แก่ การเกษตรกรรม การประมง และอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ได้จำแนก

อาชีพเกี่ยวกับการผลิตขั้นที่สอง ได้แก่ การอุตสาหกรรม และการก่อสร้าง

อาชีพเกี่ยวกับการผลิตขั้นที่สาม ได้แก่ การบริการรัฐ การขายปลีก-ขายส่ง การบริการเอกชนและการคมนาคมขนส่ง

จากสถิติในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ปรากฏว่าประชากรในเขตชุมชนเมืองสงขลามีอาชีพอยู่ในการผลิตขั้นต้นร้อยละ ๑๐.๔ การผลิตขั้นที่สองร้อยละ ๓.๔ และการผลิตขั้นที่สามร้อยละ ๘๖.๒ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ประชากรมีอาชีพอยู่ในการผลิตขั้นต้นและขั้นที่สองลดลงเหลือร้อยละ ๖.๐ และ ๑.๑ ตามลำดับ ส่วนการผลิตขั้นที่สามเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๙๒.๙ เป็นที่น่าสังเกตว่าประชากรที่อยู่ในการผลิตขั้นต้นลดลงจากเดิมร้อยละ ๕.๔ และการผลิตขั้นที่สองก็ลดลงด้วยร้อยละ ๒.๓ ขณะที่การผลิตขั้นที่สามเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ ๖.๗ ในส่วนของการผลิตขั้นต้นนั้นอาชีพที่ลดลงมากได้แก่ อาชีพอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้จำแนก ส่วนการเกษตรกรรมและการประมงได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ในสาขาการผลิตขั้นที่สองอาชีพการก่อสร้างก็ได้ลดลงจากเดิมร้อยละ ๒.๒ ซึ่งคาดว่าผู้ใช้แรงงานในสาขาการก่อสร้างที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตชุมชนเมืองสงขลามีสัดส่วนลดลง ในขณะที่ความต้องการด้านนี้มีเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการอพยพแรงงานมาจากส่วนอื่น ๆ ทั้งภายในตัวจังหวัดสงขลาและต่างจังหวัด สำหรับสาขาการผลิตขั้นที่สามซึ่งเป็นสาขาเดียวที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นนั้น อาชีพของประชากรที่มีสัดส่วนสูงสุดคือการบริการรัฐ โดยปรากฏว่าในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ และ ๒๕๒๑ มีประมาณร้อยละ ๔๑.๘ และ ๔๑.๕ ตามลำดับ คิดเป็นการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ ๔.๗ สาเหตุสำคัญนอกเหนือจากการขยายตัวของสถาบันราชการทั้งระดับภาคและระดับจังหวัดในบริเวณชุมชนเมืองสงขลาแล้ว ยังมีการขยายตัวของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา

คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาวิทยา เขตภาคใต้ ทำให้ความต้องการบริการของรัฐในสาขานี้เพิ่มตามไปด้วย สำหรับอาชีพบริการเอกชนซึ่งมีสัดส่วนลดลงจากเต็มร้อยละ ๖.๕ นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ซ้ามากเมื่อเทียบกับสัดส่วนอาชีพการขายปลีก-ขายส่ง และการคมนาคมขนส่ง ทั้งนี้คาดว่าประชากรส่วนใหญ่นิยมไปใช้บริการต่าง ๆ เป็นต้นว่า กิจการโรงแรม ตัดเสื้อผ้า-ตัดผม ฯลฯ ในชุมชนเมืองขนาดใหญ่ ซึ่งสามารถให้บริการที่สะดวกและรวดเร็วกว่า ทำให้สัดส่วนอาชีพของประชากรสาขานี้ลดลง

ตารางที่ ๔.๔ สัดส่วนการประกอบอาชีพประเภทต่าง ๆ ของประชาชนในเขตชุมชนเมืองสงขลาเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๓ และ ๒๕๒๑

ประเภทอาชีพ	สัดส่วนประชากรในอาชีพ (%)		การเปลี่ยนแปลง (%)
	พ.ศ. ๒๕๑๓	พ.ศ. ๒๕๒๑	
บริการรัฐ	๔๑.๘	๔๑.๔	๔.๗
ขายปลีก-ขายส่ง	๒๓.๕	๒๗.๗	๓.๘
บริการเอกชน	๑๔.๘	๑๒.๕	-๒.๕
คมนาคมและขนส่ง	๐.๗	๐.๘	๐.๑
รวมประเภทการผลิตขั้นที่สาม	๘๖.๒	๘๒.๕	๖.๗
อุตสาหกรรม	๐.๔	๐.๔	-๐.๑
การก่อสร้าง	๒.๕	๐.๗	-๒.๒
รวมประเภทการผลิตขั้นที่สอง	๓.๔	๑.๑	-๒.๓
เกษตรกรรม	๑.๔	๑.๘	๐.๔
ประมง	๓.๒	๓.๕	๐.๗
อื่น ๆ	๕.๘	๐.๓	-๕.๕
รวมประเภทการผลิตขั้นต้น	๑๐.๔	๖.๐	-๔.๔
รวม	๑๐๐.๐	๑๐๐.๐	-

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย และการสำรวจภาคสนาม

๓.๒ การค้าและบริการ (ตารางที่ ๔.๕)

จากสถิติของสำนักงานพาณิชย์จังหวัด เมื่อสิ้นปี ๒๕๒๒ จำนวนร้านค้าและนิติบุคคลในชุมชนเมืองสงขลามียังสิ้นประมาณ ๑,๔๒๖ ราย โดยแยกเป็นร้านค้าเอกชนประมาณ ๑,๓๐๓ ราย ห้างหุ้นส่วนจำกัด ๖๕ ราย บริษัทจำกัด ๓๘ ราย และห้างหุ้นส่วนสามัญ ๑๖ ราย คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๔, ๔.๘, ๒.๗ และ ๑.๑ ของสถานพาณิชย์กรรมทั้งหมดตามลำดับ ลักษณะอาคารประกอบการค้าส่วนใหญ่เป็นอาคารตึกแถวใช้ประโยชน์ร่วมกันทั้งการค้าและอยู่อาศัย การถือครองกรรมสิทธิ์ส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะเช่าหรือเช่าซื้อ ร้านค้าเอกชนในเขตชุมชนเมืองสงขลาส่วนใหญ่เป็นร้านค้าที่ผู้ดำเนินการเป็นเจ้าของคนเดียว สินค้าที่นำมาขายส่งไปจากกรุงเทพมหานคร ชุมชนเมืองหาดใหญ่ และจากประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย สำหรับร้านค้าส่งส่วนใหญ่มีธุรกิจต่อเนื่องกับการประมง เช่น การขายส่งสินค้าสัตว์น้ำ การขายผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำ เช่น ข้าวเกรียบกุ้งและปลา เป็นต้น สถานประกอบการค้าที่เป็นบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด และห้างหุ้นส่วนสามัญ การดำเนินการธุรกิจส่วนใหญ่ก็เป็นธุรกิจต่อเนื่องกับการประมง เช่น เดียวกัน

จำนวนการเพิ่มของสถานประกอบการค้าในชุมชนเมืองสงขลาโดยทั่วไป ในแต่ละปี ร้านค้าเอกชนเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ ๔.๗ ห้างหุ้นส่วนจำกัดเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ ๕.๐ และบริษัทจำกัดเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ ๕.๗ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าชุมชนเมืองสงขลาธุรกิจรายใหญ่มีอัตราการขยายตัวสูงกว่าธุรกิจรายย่อย การขยายตัวของสถานประกอบการประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ย่อมแสดงถึงแนวโน้มของการขยายตัวของชุมชนเมืองสงขลาด้วย ทั้งนี้เมื่อแหล่งงานเพิ่มขึ้น การจ้างแรงงานในสาขาการค้าและบริการจะเพิ่มสูงขึ้น และขอข้ายการให้บริการก็อาจขยายออกไปยังชุมชนใกล้เคียงมากขึ้น

ตารางที่ ๔.๕ จำนวนร้านค้าและนิติบุคคลในเขตชุมชนเมืองสงขลา

พ.ศ.	ร้านค้าเอกชน ^๑		ห้างหุ้นส่วนสามัญ ^๒		ห้างหุ้นส่วนจำกัด ^๓		บริษัทจำกัด ^๔	
	จำนวน	% เพิ่ม	จำนวน	% เพิ่ม	จำนวน	% เพิ่ม	จำนวน	% เพิ่ม
๒๕๑๐	๗๕๕	-	๑๔	-	๒๗	-	๒๒	-
๒๕๑๑	๗๘๓	๓.๗	๑๔	-	๓๑	๑๕.๘	๒๔	๔.๑
๒๕๑๒	๘๐๓	๒.๖	๑๔	-	๓๕	๑๒.๙	๒๕	๔.๒
๒๕๑๓	๘๖๒	๗.๓	๑๔	-	๓๘	๘.๖	๒๕	๑๖.๐
๒๕๑๔	๙๒๖	๗.๔	๑๔	-	๔๐	๕.๓	๓๐	๓.๕
๒๕๑๕	๑,๐๕๕	๑๔.๕	๑๖	๑๔.๓	๔๒	๕.๐	๓๐	-
๒๕๑๖	๑,๑๐๐	๓.๕	๑๖	-	๔๒	-	๓๒	๖.๗
๒๕๑๗	๑,๑๓๓	๓.๐	๑๖	-	๔๕	๕.๘	๓๒	-
๒๕๑๘	๑,๑๕๙	๑.๕	๑๖	-	๔๘	๗.๑	๓๓	๓.๑
๒๕๑๙	๑,๑๘๔	๓.๐	๑๖	-	๕๐	๕.๒	๓๔	๓.๐
๒๕๒๐	๑,๒๑๙	๓.๐	๑๖	-	๕๓	๖.๐	๓๕	๒.๙
๒๕๒๑	๑,๒๖๙	๔.๑	๑๖	-	๖๒	๑๖.๙	๓๗	๕.๗
๒๕๒๒	๑,๓๐๓	๒.๗	๑๖	-	๖๙	๑๑.๓	๓๘	๒.๗
เฉลี่ย	-	๔.๗	-	-	-	๕.๐	-	๔.๗

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสงขลา

^๑ร้านค้าเอกชน คือ กิจการใด ๆ ที่บุคคลคนเดียวหรือหลายคน ประกอบกิจการร่วมกัน โดยไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

^๒ห้างหุ้นส่วนสามัญ คือ กิจการใด ๆ ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และผู้ถือหุ้นทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อหนี้สินทั้งปวงของห้างหุ้นส่วนโดยไม่มีข้อจำกัด

^๓ห้างหุ้นส่วนจำกัด คือ กิจการใด ๆ ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ที่ผู้เป็นผู้ส่วนคนเดียวหรือหลายคนมีความรับผิดชอบกับหนี้สินทั้งปวงของห้างหุ้นส่วน โดยไม่มีข้อจำกัดประเภทหนึ่ง และมีข้อจำกัดอีกประเภทหนึ่ง

^๔บริษัทจำกัด คือ กิจการใด ๆ ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และผู้ถือหุ้นต่างรับผิดชอบไม่เกินจำนวนเงินที่ตนจะลงทุน

๓.๓ การอุตสาหกรรม ในเขตชุมชนเมืองสงขลา มีสถานประกอบอุตสาหกรรม ประมาณ ๑๐๐ แห่ง ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่ใช้เงินลงทุนต่ำ โดยทั่วไปอยู่ระหว่าง ๕๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐ บาท และ เป็นอุตสาหกรรมบริการ เช่น การซ่อมรถยนต์และการซ่อมเรือ เป็นต้น สำหรับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมผลิตที่มีธุรกิจต่อเนื่องกับการประมง เช่น โรงงานปลาป่น โรงงานน้ำแข็ง และอุตสาหกรรมห้องเย็น เป็นต้น ในชุมชนเมืองสงขลามี โรงงานทำปลาป่นอยู่ประมาณ ๗ โรง กระจายอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของตัวเมือง ตาม แนวถนนสายสงขลา-หาดใหญ่ และ สงขลา-จะนะ มีเงินลงทุนเฉลี่ยประมาณโรงงานละ ๒-๖ ล้านบาท และใช้คนงานประมาณโรงงานละ ๔๐-๕๐ คน ผลิตภัณฑ์ปลาป่นจะถูกส่งไปจำหน่าย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยผ่านท่าเรือส่งออกที่ตัวเมืองสงขลาขึ้นเอง นอกจากนี้มี โรงงานทำน้ำแข็ง และอุตสาหกรรมห้องเย็นแช่สินค้าสดวันน้ำ ซึ่งมีเงินลงทุนประมาณโรงงานละ ๕ ล้านบาทขึ้นไป และใช้คนงานมากกว่า ๑๐๐ คนขึ้นไป อุตสาหกรรมประเภทนี้ส่วนใหญ่กระจุกตัว อยู่บริเวณท่าเทียบเรือประมงริมฝั่งทะเลสาบสงขลา

อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในชุมชน เมืองสงขลาใช้วัตถุดิบจากการประมงและการ เกษตรกรรมในท้องถิ่น เช่น การทำอาหารสัตว์ การผลิตอาหารพวกเส้นหมี่ และข้าวเกรียบ เป็นต้น แรงงานที่ใช้ในกิจการอุตสาหกรรม โดยส่วนรวมเป็นแรงงานชายประมาณร้อยละ ๘๐ ของแรงงาน ทั้งหมดที่เหลือเป็นแรงงานหญิง แหล่งที่มาของแรงงานในสถานประกอบอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นประมาณร้อยละ ๘๐ ส่วนอุตสาหกรรมขนาดใหญ่แรงงาน ประมาณร้อยละ ๕๐ เป็นแรงงานจากจังหวัดอื่น ๆ และบริเวณใกล้เคียง แรงงานดังกล่าวจะ เข้ามาใช้เงินและบริการทั้งในชุมชน เมืองสงขลาและชุมชนเมืองหาดใหญ่^๑

^๑จากการสำรวจภาคสนาม

๓.๔ การเงินและการธนาคาร แหล่งเงินทุนที่สำคัญสำหรับธุรกิจการค้า และการอุตสาหกรรม ก็คือ ธนาคารซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่ให้บริการด้านนี้กับนักลงทุน สำหรับในเขตชุมชนเมืองสงขลามีธนาคารอยู่ ๘ แห่ง เป็นธนาคารออมสินของรัฐบาล ๑ แห่ง และธนาคารพาณิชย์ ๗ แห่ง จากตารางที่ ๔.๖ จะเห็นได้ว่าปริมาณเงินฝากของธนาคารพาณิชย์มีจำนวนสูงทุกปี โดยเฉพาะในปี ๒๕๒๐ มีจำนวนถึง ๔๔๒.๔๕ ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๑๙ ประมาณ ๑๑๑.๔๕ ล้านบาทหรือร้อยละ ๒๕.๘๓ และมีปริมาณเงินให้กู้ยืมเป็นจำนวน ๑๘๓.๙๙ ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๑๙ ประมาณ ๔๘.๖๒ ล้านบาท หรือ เพิ่มร้อยละ ๑๑๕.๔๙ คิดเป็นการเพิ่มในอัตราที่สูงกว่าอัตราปกติของปีก่อน ๆ ซึ่งได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยประมาณร้อยละ ๒๒.๓๓ ต่อปีเท่านั้น แสดงว่าในช่วงปี ๒๕๑๔-๒๕๒๐ มีการลงทุนทางด้านการค้าและอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น และธุรกิจการลงทุนอาจมีเป้าหมายที่ชุมชนเมืองขนาดใหญ่ ทั้งนี้ในช่วงปี ๒๕๑๔-๒๕๒๐ ไม่ได้มีสถานประกอบการเพิ่มขึ้นมากกว่าปกติในชุมชนเมืองสงขลา อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาสัดส่วนเงินกู้ต่อเงินฝากในช่วงปี ๒๕๑๖-๒๕๒๐ ของชุมชนเมืองสงขลาแล้วพบว่าปริมาณเงินกู้มีสัดส่วนเฉลี่ยประมาณร้อยละ ๒๓.๘๓ ของเงินฝากเท่านั้น ทั้งนี้อาจพิจารณาได้ว่านักลงทุนส่วนใหญ่ในชุมชนเมืองสงขลามีฐานะดี อาศัยการกู้จากระบบธนาคารน้อยมาก หรืออาจเป็นการให้กู้นอกระบบ โดยที่ปรากฏว่าคนมีฐานะดีบางกลุ่มของเมืองสงขลาไม่ชอบการลงทุน มักจะออกเงินให้กู้ และลูกหนี้ส่วนใหญ่ก็เป็นนักลงทุนจากภาคใหญ่นั้นเอง^๑

^๑จากการสำรวจภาคสนาม

ตารางที่ ๔.๖ ปริมาณเงินฝากและเงินกู้ ของสาขาธนาคารพาณิชย์ในชุมชนเมืองสงขลา

พ.ศ.	ยอดเงินฝาก		ยอดเงินกู้		สัดส่วนเงินกู้ : เงินฝาก
	จำนวน(ล้านบาท)	ร้อยละ	จำนวน(ล้านบาท)	ร้อยละ	
๒๕๑๖	๒๓๕.๕๗	-	๔๙.๔๕	-	๒๐.๙๙
๒๕๑๗	๒๘๔.๕๑	๒๐.๗๘	๖๐.๗๘	๒๒.๙๑	๒๑.๓๖
๒๕๑๘	๓๔๔.๕๒	๒๔.๖๑	๘๑.๘๖	๒๔.๖๘	๒๓.๐๙
๒๕๑๙	๔๓๑.๑๐	๒๑.๖๐	๘๕.๓๘	๔.๓๐	๑๙.๘๑
๒๕๒๐	๕๔๒.๔๕	๒๕.๘๓	๑๘๓.๙๙	๑๑๕.๕๙	๓๓.๙๒
เฉลี่ย	-	๒๓.๒๑	-	๔๔.๓๕	๒๓.๘๓

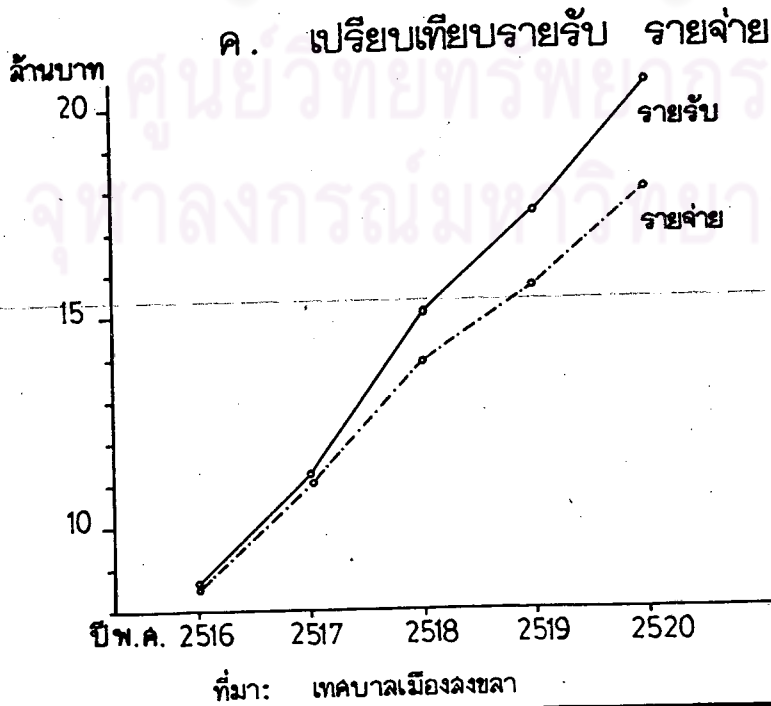
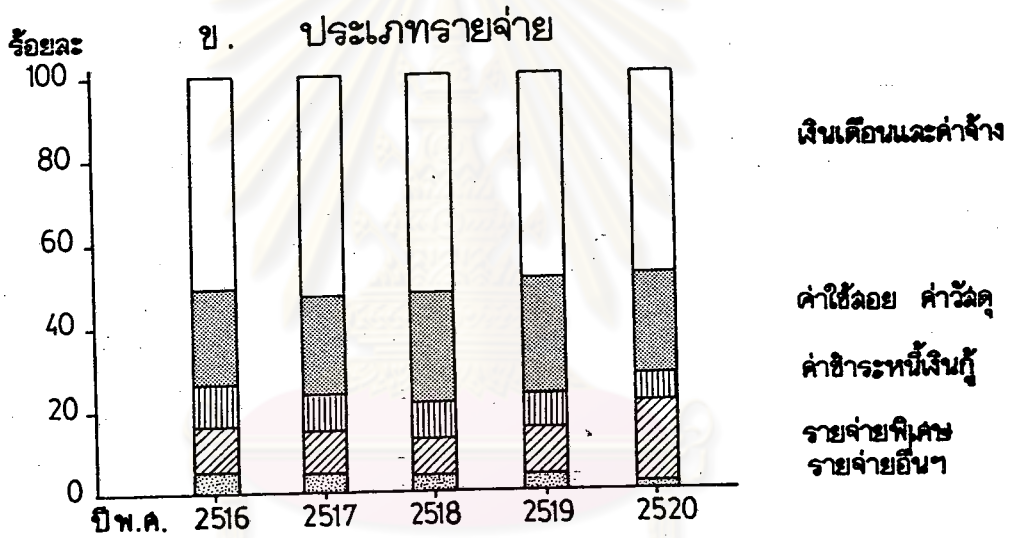
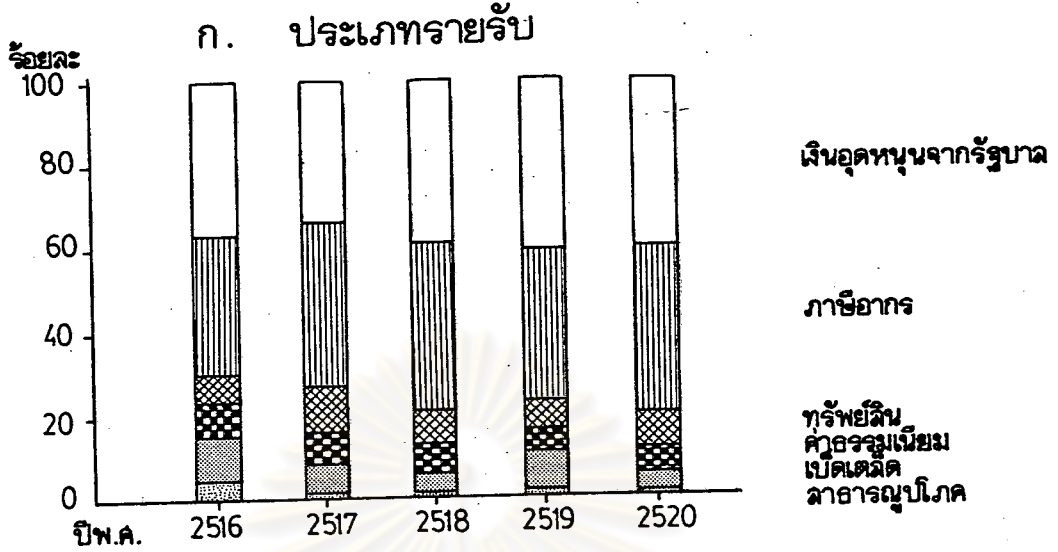
ที่มา : หน่วยกำกับสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ ๔.๗ รายรับ-รายจ่ายของเทศบาลเมืองสงขลา

พ.ศ.	รายรับ			รายจ่าย		
	จำนวน(ล้านบาท)	% เพิ่ม	(บาท) ต่อประชากร ๑ คน	จำนวน(ล้านบาท)	% เพิ่ม	(บาท) ต่อประชากร ๑ คน
๒๕๑๖	๘.๘๗	-	๑๖๗.๗๓	๘.๘๔	-	๑๖๗.๑๖
๒๕๑๗	๑๑.๒๔	๒๗.๓๘	๒๐๖.๖๓	๑๑.๐๐	๒๔.๕๓	๒๐๑.๓๓
๒๕๑๘	๑๕.๐๔	๓๓.๑๓	๒๖๓.๖๑	๑๓.๙๐	๒๖.๓๔	๒๔๓.๗๔
๒๕๑๙	๑๗.๕๑	๑๖.๔๒	๒๙๕.๑๒	๑๕.๗๘	๑๓.๕๒	๒๖๖.๐๗
๒๕๒๐	๑๙.๔๐	๑๐.๘๔	๓๐๗.๗๘	๑๘.๐๒	๑๕.๑๖	๒๘๕.๗๘
๒๕๒๑	๒๑.๔๔	๑๐.๕๘	๓๓๕.๗๘	๑๘.๑๒	๐.๕๔	๓๐๙.๕๒
เฉลี่ย	-	๑๙.๖๕	๒๖๒.๗๘	-	๑๕.๘๒	๒๔๕.๖๐

ที่มา : เทศบาลเมืองสงขลา

แผนภูมิ 4.4 รายรับ รายจ่ายเทศบาลเมืองสงขลา พ.ศ. 2516 - 2520

๓.๕ รายได้ของเทศบาลเมืองสงขลา (ตารางที่ ๔.๓ และแผนภูมิ ๔.๔)

เทศบาลใดจะสามารถพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าได้นั้น ปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งก็คือ รายได้ของเทศบาลนั่นเอง ถ้าเทศบาลมีรายได้ดีโอกาสที่จะนำเงินไปพัฒนาท้องถิ่นก็ย่อมจะมีมาก สำหรับเทศบาลเมืองสงขลามีรายได้สูงกว่ารายจ่ายทุกปี โดยเฉพาะในปี ๒๕๒๑ มีรายได้จำนวน ๒๑.๔๕ ล้านบาท เฉลี่ยต่อหัวประชากรประมาณ ๓๓๕.๗๔ บาท/คน ในขณะที่มีรายจ่ายจำนวน ๑๘.๑๒ ล้านบาท และเฉลี่ยต่อหัวประชากรประมาณ ๓๐๙.๕๒ บาท/คน รายได้ส่วนใหญ่มาจากเงินอุดหนุนจากรัฐร้อยละ ๓๘.๘๑ และร้อยละ ๓๗.๘๒ มาจากเงินภาษีอากร เช่น ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีการค้า และภาษีป้าย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีรายได้จากส่วนอื่น ๆ เช่น ค่าธรรมเนียมและค่าปรับ และเงินเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ เป็นต้น รายได้ของเทศบาลเมืองสงขลามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๒๑ มีรายได้เพิ่มสูงขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๑๘.๖๕ ต่อปี รายได้ทั้งหมดจะนำมาจัดสรรในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะจ่ายค่าเงินเดือนและค่าจ้างบุคคลากร นอกจากนั้นยังจ่ายในกิจการต่าง ๆ ของเทศบาล เช่น การบำรุงซ่อมแซมถนน และจ่ายในกิจการของโรงแรมสมิหลา ซึ่งเป็นโรงแรมของเทศบาล เป็นต้น รายจ่ายของเทศบาลเมืองสงขลามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปีเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๒๑ มีรายจ่ายเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๑๕.๘๒ ต่อปี คิดเฉลี่ยต่อหัวประชากรประมาณ ๒๔๕.๖๐ บาท/ปี/คน

จากการพิจารณาสภาพโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนเมืองสงขลา พบว่าคนสงขลาส่วนใหญ่มีฐานะดี อาชีพหลักของประชากรคือ การบริการรัฐหรือเป็นข้าราชการ ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ มีอยู่ประมาณร้อยละ ๔๑.๕ ของผู้ประกอบอาชีพทั้งหมด นับเป็นอาชีพเดียวที่มีการเพิ่มขึ้นมากที่สุดตามจำนวนการขยายตัวของสถาบันราชการและสถานศึกษา สำหรับการขยายตัวของร้านค้าและสถานบริการเป็นไปในอัตราปกติ ร้านค้าส่วนใหญ่เป็นร้านขายปลีก รับสินค้ามาจากชุมชนเมืองหาดใหญ่อีกต่อหนึ่ง มีการลงทุนในธุรกิจรายใหญ่และเป็นธุรกิจที่ต่อเนื่องกับการประมง เช่น โรงงานอุตสาหกรรมปลาบ่น และกิจการท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลผลิตไปจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตามจากสภาพทางสังคม ลักษณะประชากร และสภาพภูมิประเทศ ไม่เอื้ออำนวยให้เกิดบรรยากาศในการลงทุนในชุมชนเมืองสงขลามากนัก ยกเว้นเสียแต่ว่าจะมีปัจจัยดึงดูดอย่างอื่นเข้ามาเปลี่ยนแปลง

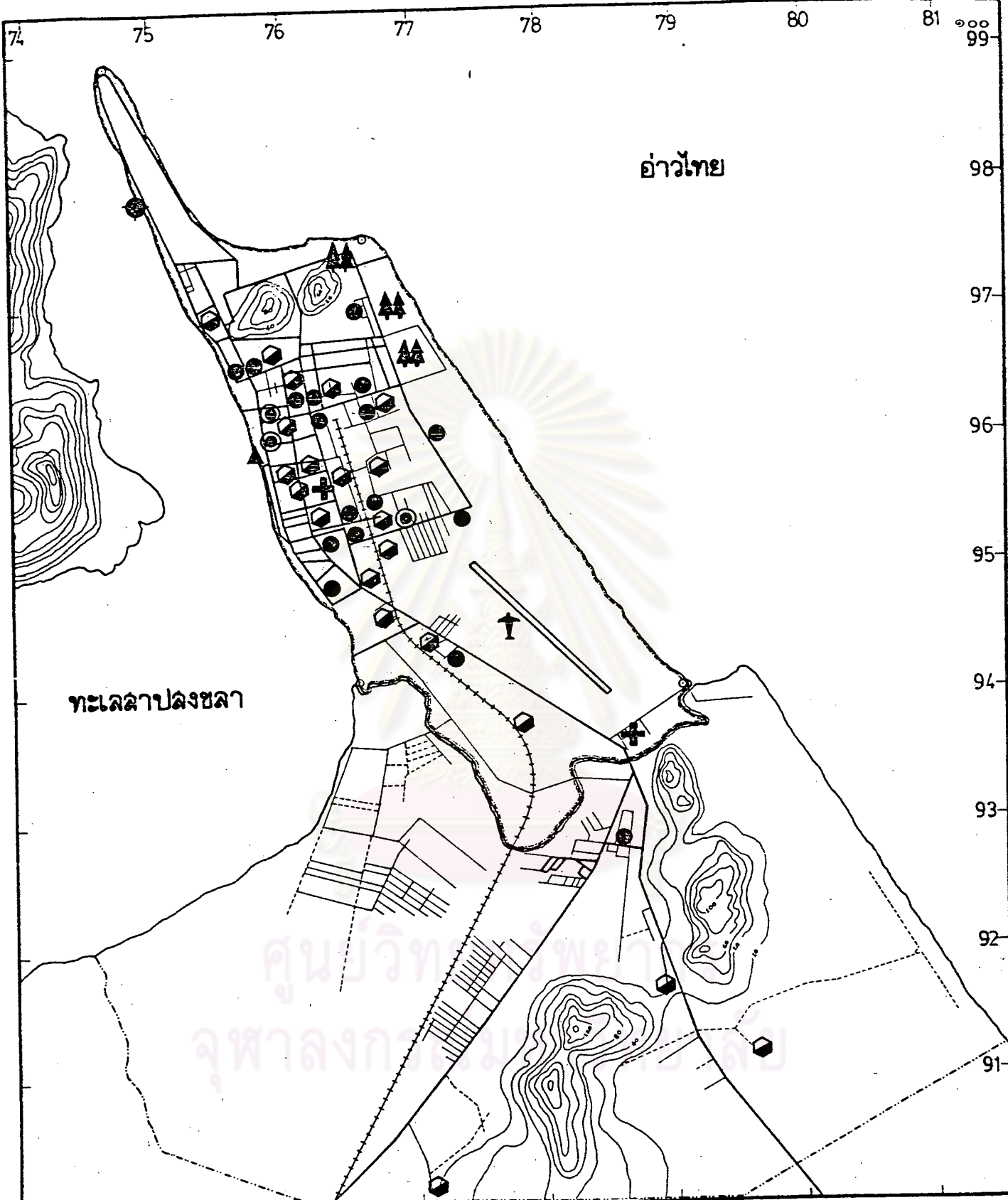
๔. สาธารณูปการในชุมชนเมืองสงขลา (แผนที่ ๔.๑)

กิจการทางสาธารณูปการในชุมชนเมืองสงขลา นับว่ามีอยู่พอเพียงในปัจจุบัน เช่น บริการทางการศึกษา บริการทางสาธารณสุข ทำเทียบเรือ ตลาดสด และสวนสาธารณะ เป็นต้น บริการบางอย่างนอกจากให้การบริการสำหรับประชาชนในเขตชุมชนเมืองสงขลาแล้ว ยังสามารถขยายอิทธิพลออกไปยังพื้นที่รอบนอกและจังหวัดใกล้เคียงด้วย ในที่นี้จะพิจารณา เฉพาะบริการที่สำคัญ ซึ่งมีผลต่อปัจจัยการใช้ที่ดินและภาวะทาง เศรษฐกิจและสังคมของ เมืองโดยตรง ดังนี้

๔.๑ บริการทางการศึกษา (แผนที่ ๔.๒ ตารางที่ ๔.๔ และ ๔.๕)

ชุมชนเมืองสงขลาจัดได้ว่าเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของภาคใต้ เนื่องจากมีสถาบันทางการศึกษาทุกระดับ เป็นจำนวนมาก เป็นต้นว่ามีโรงเรียนในระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในส่วนของรัฐบาลและเอกชนประมาณ ๓๐ แห่ง กระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน นอกจากนี้มีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาดังแต่วิทยาลัยถึงมหาวิทยาลัย เช่น วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาวิทยาเขตภาคใต้ วิทยาลัยครู และ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นต้น สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษากระจายตัวอยู่ในเขตชุมชน ตั้งแต่บริเวณถนนรามวิถีไปทางทิศตะวันออกของเมือง และลงมาทางทิศใต้บริเวณสามแยกคลองลำโรง ไปทางถนนสายสงขลา-หาดใหญ่ สถาบันการศึกษาครอบคลุมเนื้อที่ประมาณร้อยละ ๔.๗ ของเมืองทั้งหมด

ตารางที่ ๔.๔ แสดงสัดส่วนทางการศึกษาในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ พบว่าในเขตชุมชนเมืองสงขลา มีจำนวนนักเรียนและนักศึกษารวมทั้งสิ้น ๔๓,๗๗๔ คน และจำนวนครูรวมทั้งสิ้น ๑,๔๕๗ คน คิดเป็นสัดส่วนครูต่อนักเรียนในการศึกษาแต่ละระดับ คือ ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ประมาณ ๑ : ๒๓, ๑ : ๒๔, ๑ : ๒๓ และ ๑ : ๑๔ ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่เหมาะสมในระดับมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ และครูสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง

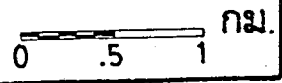

แสดง: ที่ตั้งสาธารณูปการในเขตชุมชนเมืองสงขลา

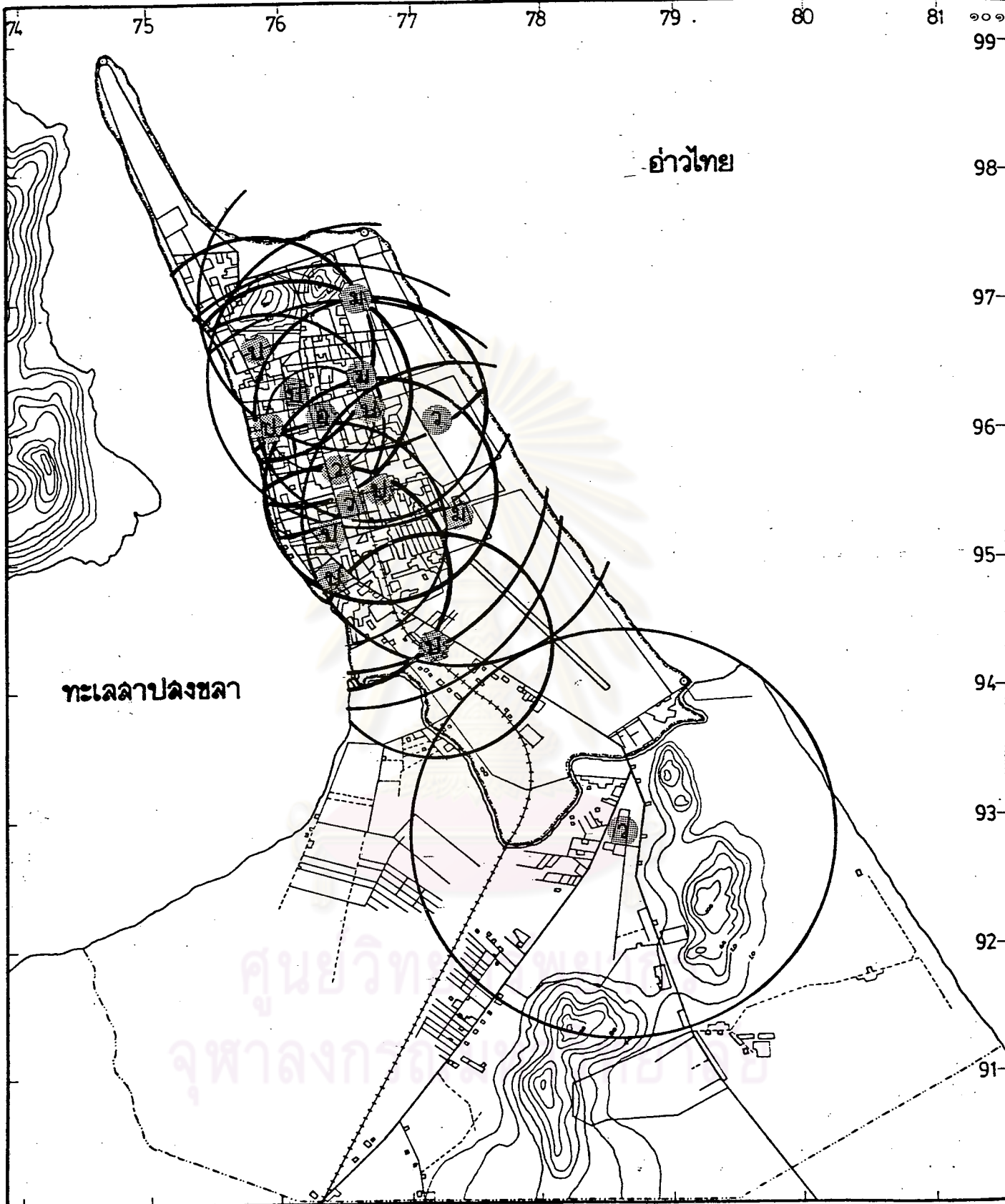
สัญลักษณ์:

●	สถานศึกษา	◎	ตลาดสด	▲▲	สวนสาธารณะ
◻	ศาลากลาง	●	ท่าแพขนานยนต์	▲	ท่าเทียบเรือประมง
+	โรงพยาบาล	↑	สนามบิน		

แผนที่ 4.1

ที่มา: การสำรวจภาคสนาม พ.ศ. 2521

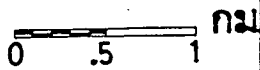
แสดง: ระยะทางเดินเท้าจากที่พักอาศัยถึงสถานศึกษาประเภทต่างๆ
 สัญลักษณ์:

แผนที่ 4.2

-
 ระดับอนุบาล ระยะทาง 0.4 กม.
-
 ระดับมัธยมศึกษา ระยะทาง 1.2 กม.
-
 ระดับประถม ระยะทาง 0.8 กม.
-
 ระดับอุดมศึกษา ระยะทาง 1.6 กม.

ที่มา: การสำรวจ เดือนธันวาคม 2521

ตารางที่ ๔.๘ ส่วนทางการศึกษา ในปี ๒๕๒๐

ระดับการศึกษา	จำนวนนักเรียน	ครู	ห้องเรียน	ครู : นักเรียน	ห้องเรียน : นักเรียน
๑. อนุบาล	๒,๔๕๓	๑๒๗	๑๑๓	๑ : ๒๓	๑ : ๒๖
๒. ประถมต้น	๙,๕๒๓	๒๘๓	๒๖๙	๑ : ๓๔	๑ : ๓๕
๓. ประถมปลาย	๕,๑๔๑	๒๒๐	๑๕๓	๑ : ๒๓	๑ : ๓๖
๔. มัธยมต้น	๙,๕๘๒	๓๙๑	๒๓๓	๑ : ๒๕	๑ : ๔๑
๕. มัธยมปลาย	๖,๗๕๖	๓๓๐	๑๙๕	๑ : ๒๑	๑ : ๓๕
๖. อุดมศึกษา	๙,๘๒๓	๕๐๖	๒๐๕	๑ : ๑๙	๑ : ๔๘
รวม	๔๓,๗๗๘	๑,๘๕๗	๑,๑๕๘	-	-

ที่มา : แผนกศึกษาธิการจังหวัดสงขลา

ตารางที่ ๔.๙ จำนวนนักเรียน นักศึกษา ในเขตชุมชนเมืองสงขลา

พ.ศ. ระดับการศึกษา	ปี					เฉลี่ยเพิ่ม ร้อยละ/ปี
	๒๕๑๗	๒๕๑๘	๒๕๑๙	๒๕๒๐	๒๕๒๑	
๑. อนุบาล	๑,๘๑๒	๒,๔๙๐	๒,๗๗๑	๒,๙๕๓	๓,๒๔๖	๑๕.๘
๒. ประถมต้น	๗,๘๘๒	๘,๕๘๗	๘,๓๙๖	๙,๕๒๓	๙,๕๕๗	๕.๓
๓. ประถมปลาย	๔,๘๗๗	๕,๒๙๔	๕,๗๘๘	๕,๑๔๑	๖,๕๖๗	๖.๕
๔. มัธยมต้น	๙,๐๗๙	๙,๑๔๘	๙,๗๒๕	๙,๕๘๒	๙,๖๗๙	๑.๓
๕. มัธยมปลาย	๒,๕๒๔	๓,๓๗๖	๕,๒๗๔	๖,๗๕๖	๗,๗๕๙	๔๑.๕
๖. อุดมศึกษา	๙,๕๕๐	๙,๒๒๕	๙,๓๔๐	๙,๘๒๓	๙,๗๓๕	๐.๖
รวม	๓๕,๖๒๔	๓๘,๑๒๐	๔๐,๒๔๔	๔๓,๗๗๘	๔๖,๔๔๓	๖.๑

ที่มา : แผนกศึกษาธิการจังหวัดสงขลา

ตารางที่ ๔.๔ แสดงจำนวนนักเรียน นักศึกษาในเขตชุมชนเมืองสงขลา ซึ่งพบว่าในการศึกษาทุกระดับมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ มีจำนวนนักเรียนและนักศึกษารวมประมาณ ๔๖,๔๔๓ คน เพิ่มจากปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ประมาณ ๑๐,๘๑๔ คน หรือร้อยละ ๓๐.๔ ในจำนวนนี้ จำนวนนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีอัตราเพิ่มสูงสุด คือ เพิ่มในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๔๑.๕ ต่อปี อันแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะศึกษาในระดับอุดมศึกษามีมากขึ้น แต่จำนวนนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพิ่มในอัตราเฉลี่ยร้อยละ ๐.๖ ต่อปีเท่านั้น ซึ่งแสดงว่ามีนักเรียนส่วนหนึ่งไม่ได้เข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ชุมชนเมืองสงขลา และจากแบบสอบถามทางการศึกษาพบว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงระดับอุดมศึกษา ประมาณร้อยละ ๕๐ ที่มีภูมิลำเนาออกเขตชุมชนเมืองสงขลาและต่างจังหวัด อันแสดงให้เห็นว่าบริการทางการศึกษาของชุมชนเมืองสงขลา ได้ขยายขอบเขตสำหรับพื้นที่ต่างอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงด้วย

๔.๒ บริการทางสาธารณสุข (ตารางที่ ๔.๑๐ และ ๔.๑๑)

ชุมชนเมืองสงขลา มีโรงพยาบาล ๒ แห่ง คือ โรงพยาบาลประจำจังหวัดสงขลา และ โรงพยาบาลประสาท ซึ่งตั้งอยู่บริเวณถนนไทรบุรีก่อนเข้าสู่ศูนย์กลางชุมชน นอกจากนี้ยังมีคลินิกแพทย์และร้านขายยาหลายแห่งกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชนด้วย จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่าในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ โรงพยาบาลทั้งสองแห่งให้การบริการด้านการรักษาพยาบาล โดยเฉลี่ยแพทย์ ๑ คน ให้การดูแลรักษาคนไข้จำนวน ๔,๖๔๗ คน พยาบาลและผู้ช่วยพยาบาล ๑ คน ดูแลรักษาคนไข้จำนวน ๗๘๑ คน และเตียง ๑ เตียง ให้การบริการคนไข้ได้ถึง ๑๕๔ คน สัดส่วนนี้ในวันจะเพิ่มขึ้นตามจำนวนคนไข้ โดยปรากฏว่าในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ แพทย์ ๑ คน ต้องดูแลรักษาคนไข้เป็นจำนวนถึง ๔,๔๔๔ คน พยาบาลและผู้ช่วยพยาบาล ๑ คน ดูแลคนไข้เป็นจำนวน ๘๓๑ คน และเตียง ๑ เตียง บริการคนไข้ได้ ๓๑๐ คน จากสัดส่วนการขยายตัวของความรับผิดชอบในการให้บริการเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงอัตราการขยายตัวของคนไข้ไม่สมดุลย์กับอัตราการขยายตัวของบุคลากรทางสาธารณสุข และนับวันจำนวนคนไข้ในโรงพยาบาลทั้งสองแห่งก็จะเพิ่มปริมาณมากขึ้น จากแบบสอบถามพบว่าโดยทั่วไปประชาชนในชุมชนเมืองสงขลาประมาณร้อยละ ๔๕.๘ นิยมไปรับ

ตารางที่ ๔.๑๐ สถิติการให้บริการรักษาพยาบาลของโรงพยาบาลในเขตชุมชนเมืองสงขลา

ปี	จำนวนคนไข้	จำนวนเตียง	บุคคลากรทางการแพทย์		สัดส่วนเฉลี่ย : คนไข้		
			แพทย์	พยาบาลและผู้ช่วย	เตียง	แพทย์	พยาบาลและผู้ช่วย
๒๕๑๗	๔๗,๕๙๗	๕๐๐	๒๑	๑๒๕	๑:๑๙๕	๑:๕,๖๔๗	๑:๗๘๑
๒๕๑๘	๑๑๙,๐๕๔	๕๐๐	๒๕	๑๓๕	๑:๒๓๘	๑:๕,๗๖๒	๑:๘๘๒
๒๕๑๙	๑๒๕,๕๗๗	๕๐๐	๒๕	๑๔๐	๑:๒๕๑	๑:๕,๙๒๓	๑:๘๙๗
๒๕๒๐	๑๖๑,๙๖๗	๕๒๒	๒๗	๑๙๕	๑:๓๑๐	๑:๕,๙๙๙	๑:๘๓๑

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา

ตารางที่ ๔.๑๑ ผู้ป่วยในโรงพยาบาลสงขลา จำแนกตามภูมิลำเนา พ.ศ.๒๕๒๐

ภูมิลำเนา	ผู้ป่วยภายนอก		ผู้ป่วยภายใน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อำเภอเมือง	๒๐,๗๑๑	๖๔.๖	๔,๕๗๔	๕๖.๑
หาดใหญ่	๓,๐๑๘	๙.๕	๗๓๕	๙.๑
สะเตา	๘๔๒	๒.๖	๑๘๒	๒.๒
สทิงพระ	๑,๔๕๖	๔.๕	๔๗๒	๕.๘
ระโนด	๑,๔๑๔	๔.๔	๕๕๑	๖.๘
รัตภูมิ	๖๘๑	๒.๑	๑๙๕	๒.๔
จะนะ	๑,๐๓๓	๓.๒	๔๗๗	๕.๘
เทพา	๒๔๗	๐.๘	๖๕	๐.๘
นาทวี	๕๐๑	๑.๖	๑๕๖	๑.๙
สะบ้าย้อย	๑๔๕	๐.๕	๓๕	๐.๔
ต่างจังหวัด	๒,๐๑๖	๖.๓	๗๐๘	๘.๗
รวม	๓๒,๐๖๔	๑๐๐.๐	๘,๑๘๔	๑๐๐.๐

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา

บริการรักษาพยาบาลจากคลินิกและโรงพยาบาลสงขลา ประมาณร้อยละ ๒.๔ ใช้บริการของ
โรงพยาบาลหาดใหญ่ และนอกนั้นซื้อยามารับประทานเองร้อยละ ๑.๘

โรงพยาบาลสงขลาและโรงพยาบาลประสาท กล่าวได้ว่าทำหน้าที่เป็นทั้งโรงพยาบาล
ประจำจังหวัดและโรงพยาบาลของภาคใต้ ทั้งนี้จะเห็นได้จากสถิติจำนวนคนไข้แต่ละปีมีจำนวนมาก
กว่าประชากรในเขตชุมชนเมืองสงขลา โดยเฉพาะในปี ๒๕๒๐ คนไข้ในโรงพยาบาลสงขลา มี
จำนวนถึง ๑๖๑,๘๖๗ คน ซึ่งมากกว่าประชากรในเขตเทศบาลเมืองสงขลาถึง ๒.๖ เท่า และ
จากสถิติของผู้ป่วยในโรงพยาบาลสงขลา พบว่าคนไข้ทั่วไปมาจากทั้งภายในอำเภอเมืองสงขลา
และต่างจังหวัด โดยในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ โรงพยาบาลสงขลา มีผู้ป่วยภายนอกที่มีภูมิลำเนาอยู่ใน
อำเภอเมืองสงขลา ร้อยละ ๖๔.๖ อำเภออื่น ๆ ในจังหวัดสงขลา ร้อยละ ๒๙.๑ และมาจาก
ต่างจังหวัด ร้อยละ ๖.๓ สำหรับผู้ป่วยภายในมีประมาณร้อยละ ๔๖.๑, ๓๕.๒ และ ๘.๗ ตามลำดับ
อันแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางด้านบริการสาธารณสุขได้ขยายออกไปยังชุมชนรอบนอกด้วย

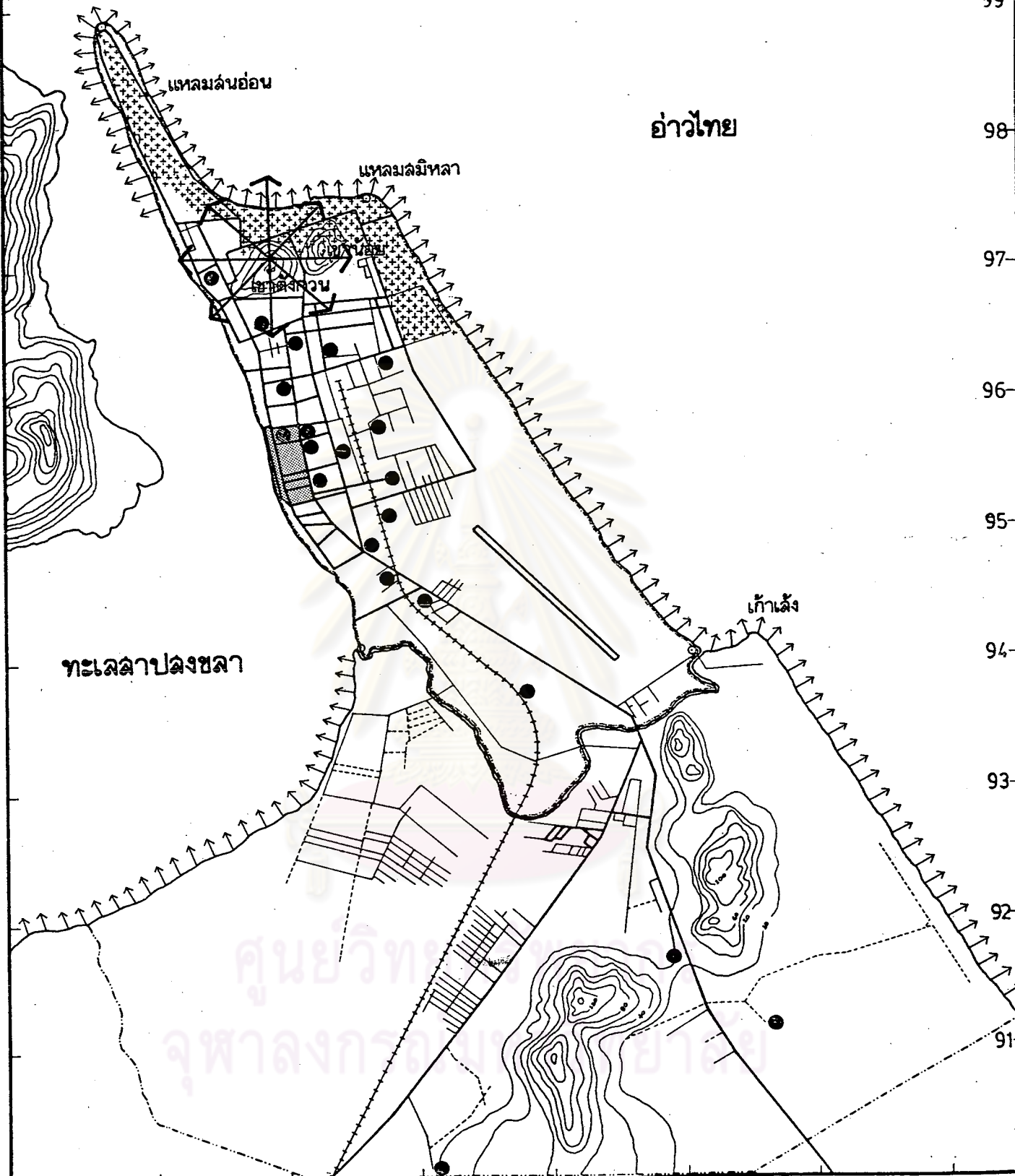
๔.๓ สวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ (แผนที่ ๔.๓)

ลักษณะภูมิประเทศและองค์ประกอบต่าง ๆ ของชุมชนเมืองสงขลา เอื้ออำนวยให้
มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจหลายแห่ง ในจำนวนนี้มีทั้งทางธรรมชาติและโบราณวัตถุซึ่งอยู่ในความ
รับผิดชอบของเทศบาลเมืองสงขลา ดังนี้

๔.๓.๑ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สวยงามตามธรรมชาติ

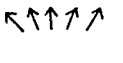
(๑) แหลมสมิหลา หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "แหลมหิน" อยู่ในเขต
เทศบาลเมืองด้านตะวันออก ห่างจากตลาดสดเทศบาลประมาณ ๓ กิโลเมตร มีหาดทรายขาว
สะอาดและทิวสนอันร่มรื่น ใต้ต้นสนมีร้านค้า เก้าอี้ผ้าใบสำหรับนั่งรับประทานอาหารตามชายหาด
ภายในบริเวณเดียวกันนี้มีโรงแรมสมิหลาอันสื่อชื่อของสงขลา และมีส่วนดึงดูดนักท่องเที่ยวปีละไม่น้อย

(๒) แหลมสนอ่อน ติดกับแหลมสมิหลาไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ
ด้านทิศตะวันตกของแหลมสนอ่อนเป็นทะเลสาบสงขลา บริเวณรอบ ๆ แหลมสนอ่อนมีถนนสามารถ

แสดง: สถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ
 ลักษณะ:

แผนที่ 4.3

- บริเวณที่พักผ่อนหย่อนใจ
- อาคารเก่าแก่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์
- วัดและที่ดำนิมชนสถานที่
- จุดมอขาคัดน้ำจืด
- ขอบเขตที่ดำนิมชน

ชมทิวทัศน์ได้ทั้งอ่าวไทยและทะเลสาป นอกจากนี้ภายในบริเวณแหลมสนอ่อนมีสวนสนซึ่งเหมาะสำหรับพักผ่อนและรับประทานอาหาร

(๓) สวนเสรี อยู่บริเวณเขาน้อยใกล้แหลมสมิหลา เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สวยงามแห่งหนึ่ง บริเวณสวนตกแต่งด้วยไม้ตัดเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ

(๔) เขาน้อยและเขาดังกวน อยู่ใกล้แหลมสมิหลา มีถนนลาดยางและบันไดขึ้นสู่ยอดเขา เพื่อชมทิวทัศน์ของเมืองสงขลา โดยเฉพาะบนยอดเขาดังกวนมีพระเจดีย์และตำหนักซึ่งสร้างในสมัยรัชกาลที่ห้าด้วย

(๕) เก้าเส็ง อยู่ทางใต้ของแหลมสมิหลาประมาณ ๓ กิโลเมตร เป็นหาดที่สวยงามยิ่งแห่งหนึ่งของเมืองสงขลา มีโขดหินระเกะระกะอยู่ริมทะเล และมีอยู่ก้อนหนึ่งตั้งเด่นอยู่เหนือโขดหินทั้งปวงตรงหน้าผา ชาวเมืองเรียกก้อนหินนี้ว่า "หัวนายแรง" ในบริเวณนี้ยังเป็นที่อยู่ของชาวประมงประมาณ ๕๐๐ ครอบครัว

(๖) เกาะยอ อยู่ในทะเลสาบสงขลา มีสวนผลไม้ร่มรื่น มีเรือโดยสารไป-มาระหว่างตลาดสงขลา กับเกาะยอ มีการทอผ้าพื้นเมืองเรียกว่า "ผ้าเกาะยอ" เป็นที่นิยมและมีชื่อเสียงมานาน

(๗) เกาะหนูและเกาะแมว อยู่หน้าแหลมสมิหลา มีหินสวยงามเหมาะสำหรับการตกปลาและเล่นเรือ

(๘) ทะเลสาบสงขลา ในทะเลสาบสงขลา มีเกาะอยู่หลายเกาะ เช่น เกาะใหญ่ เกาะสี เกาะห้า เกาะแก้ว เกาะหมาก และเกาะยอ เป็นต้น นักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวชมเกาะต่าง ๆ เหล่านี้ได้ โดยนั่งเรือข้ามฟากที่บริเวณตลาดสดของเทศบาล

๔.๓.๒ โบราณสถานและโบราณวัตถุ

(๑) ป้อมปากน้ำแหลมทราย เป็นป้อมปืนสร้างในสมัยรัชกาลที่สามพร้อมกับการสร้างเมืองใหม่ที่สงขลาในปัจจุบัน ปัจจุบันอยู่ในบริเวณหลังกองบังคับการตำรวจภูธร

(๒) เจดีย์และพลับพลาที่ประทับบนเขาดังกวาง เจดีย์นี้สร้างในสมัยอาณาจักรนครศรีธรรมราช ไม่ทราบปีที่แน่นอน เป็นศิลปะสมัยทวารวดี ส่วนพลับพลาที่ประทับสร้างในสมัยรัชกาลที่สี่แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

(๓) วัดมัชฌิมาวาส อยู่ที่ถนนไทรบุรี เป็นวัดใหญ่และสำคัญที่สุดในจังหวัดสงขลาเป็นวัดโบราณประมาณ ๔๐๐ ปี มีพิพิธภัณฑ์รวบรวมวัตถุโบราณ ศิลปกรรม ซึ่งเก็บได้จากเมืองสงขลา สหิงพระ ระโนด และที่อื่นมากมาย

(๔) เจดีย์บรรจุพระบรมธาตุวัดชัยมงคล อยู่ภายในบริเวณวัดชัยมงคล พระบรมสารีริกธาตุได้มาจากลังกา ประมาณปี ๒๔๓๔

(๕) ศาลหลักเมืองสงขลา ได้สร้างขึ้นพร้อมกับการสร้างเมือง เป็นที่เคารพสักการะของชาวสงขลาทั่วไป

นอกจากนี้ยังมีบริเวณเมืองเก่า ถนนนครนอกและนครใน ซึ่งมีอาคารเก่าแก่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์มากมาย สมควรจะอนุรักษ์ไว้สำหรับชนรุ่นหลังต่อไป

บริเวณสถานที่พักผ่อนหย่อนใจดังได้กล่าวมาแล้วนี้ เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เมืองสงขลามีความร่มรื่น สงบเงียบ เหมาะสำหรับพักอาศัยมาช้านาน และมีส่วนดึงดูดนักท่องเที่ยวปีละไม่น้อย อย่างไรก็ตามปัจจุบันสถานที่บางแห่งได้ถูกปล่อยปละละเลย และอยู่ในสภาพทรุดโทรม บางแห่งสถานที่อันร่มรื่นกำลังถูกทำลายลงโดยสภาพแวดล้อมที่ไม่น่าดู เช่น ร้านขายอาหารต่าง ๆ และเศษขยะ เป็นต้น จึงสมควรที่จะได้รับความสนใจและพัฒนาให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มากกว่านี้

๔. ลักษณะการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองสงขลา

ชุมชนเมืองสงขลาตั้งอยู่ตรงปากทะเลสาบสงขลา พื้นที่ทางทิศเหนือ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตกถูกล้อมรอบด้วยทะเลและทะเลสาบ พื้นที่ทางทิศใต้เป็นทิศทางเดียวที่เมืองจะขยายตัวได้ แต่ก็ถูกจำกัดด้วยภูเขาสำโรงและภูเขาบูซัง ดังนั้นการตั้งถิ่นฐานของอาคารบ้านเรือนส่วนใหญ่จึงกระจุกตัวอยู่หนาแน่นบริเวณริมทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นศูนย์กลางชุมชนประกอบด้วย

อาคารพาณิชย์ และอาคารพักอาศัย บริเวณทางทิศตะวันออกของตัวเมืองการตั้งถิ่นฐานมีสภาพหนาแน่นปานกลาง ส่วนใหญ่เป็นอาคารของทางราชการและสถานศึกษา สำหรับทางด้านทิศใต้ซึ่งเชื่อมต่อกับเขตอำเภอหาดใหญ่และอำเภอจะนะนั้น การตั้งถิ่นฐานมีสภาพเบาบางโดยทั่วไปเป็นอาคารพักอาศัย และสถาบันทางการศึกษา

๕.๑ การขยายตัวของเมือง (ตารางที่ ๕.๑๒ และแผนที่ ๕.๔)

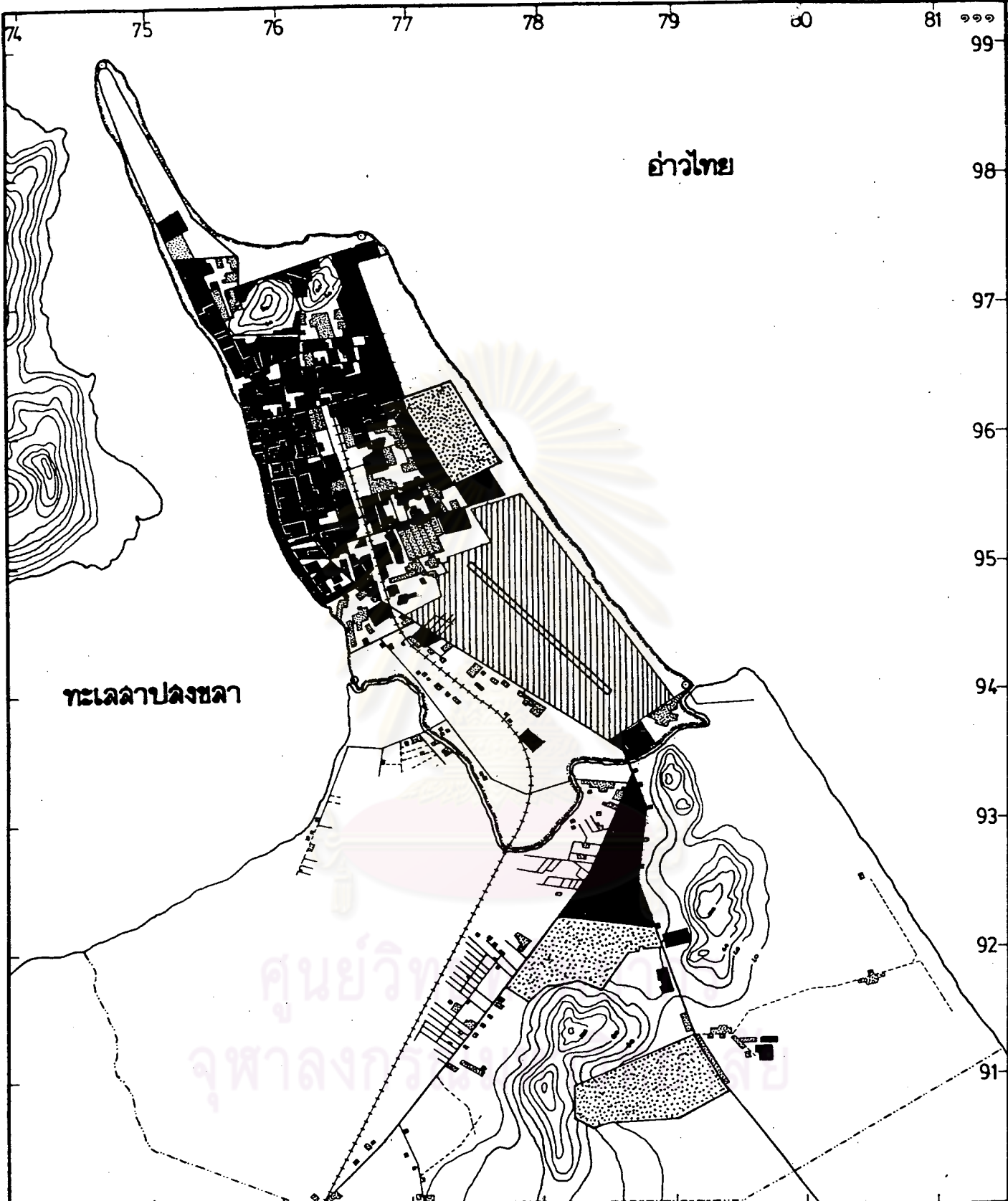
การขยายตัวของเมืองสามารถพิจารณาได้จากการเปลี่ยนแปลงของการใช้พื้นที่ปลูกสร้างอาคาร (Built-up Area)^๑ อันได้แก่ พื้นที่ที่ใช้เพื่อการอยู่อาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม สถานที่ราชการ สถาบันการศึกษา ศาสนสถาน สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ในที่นี้ข้อมูลที่ใช้ประกอบการพิจารณามี ๒ ช่วงเวลาคือ ข้อมูลการใช้พื้นที่ปลูกสร้างอาคาร ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ และ ๒๕๑๔ สำหรับการวิเคราะห์จะแยกพิจารณาเป็น ๒ ประการด้วยกัน คือ ขนาดของการขยายตัวและทิศทางของการขยายตัวของเมือง

ในด้านขนาดของการขยายตัวของชุมชนเมืองสงขลานั้น จากการวัดพื้นที่โดยประมาณปรากฏว่าในปี ๒๔๙๗ ชุมชนเมืองสงขลามีการใช้พื้นที่ปลูกสร้างอาคารทั้งหมดประมาณ ๕,๘๓๕.๑ ไร่ หรือประมาณ ๙.๓๔ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๔ ของการใช้พื้นที่ทั้งหมด ที่เหลืออีกประมาณร้อยละ ๗๑.๖ เป็นบริเวณเกษตรกรรม พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้เพื่ออยู่อาศัย รองลงไปคือ สถานที่ราชการ และสถาบันการศึกษาตามลำดับ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ มีการใช้พื้นที่เพิ่มขึ้นเป็น ๗,๓๔๕.๖ ไร่ หรือประมาณ ๑๑.๘๓ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๘ ของการใช้พื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้เพื่ออยู่อาศัย สถานที่ราชการ และสถาบันการศึกษาเช่นเดียวกันจะเห็นได้ว่าจากสถิติตัวเลขในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๗ - ๒๕๑๔ นั้น มีการใช้พื้นที่ปลูกสร้างอาคารเพิ่มขึ้น ๑,๕๑๐.๕ ไร่ หรือประมาณ ๒.๔๔ ตารางกิโลเมตร การปลูกสร้างอาคารที่เกิดขึ้นใหม่ส่วนใหญ่เป็นอาคารพักอาศัยอย่างเดียว และอาคารพาณิชย์-พักอาศัย ซึ่งเพิ่มความหนาแน่นให้กับชุมชนเก่ามากขึ้น นอกจากนี้ยังขยายออกไปรอบนอกในพื้นที่เบาบางเดิมโดยเฉพาะตาม

^๑พื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ภายในเมือง ที่มีใช้บริเวณเกษตรกรรม

ตารางที่ ๑๒.๑๒ ประเภทของการขยายพื้นที่ปลูกสร้างอาคารในเขตชุมชนเมืองสงขลา

พ.ศ.	อาคารพักอาศัย		อาคารพาณิชย์		โกดังและอุตสาหกรรม		อื่นๆ	
	พื้นที่ (ม.๒.)	% เพิ่ม	พื้นที่ (ม.๒.)	% เพิ่ม	พื้นที่ (ม.๒.)	% เพิ่ม	พื้นที่ (ม.๒.)	% เพิ่ม
๒๔๙๗	๔,๘๔๕	-	๕,๔๓๑	-	-	-	๓๔๔	-
๒๔๙๘	๑๑,๔๔๑	๑๓๖.๑	๑๐,๒๗๖	๘๙.๒	๘๔๕	-	๕๕๕	๕๖.๕
๒๔๙๙	๑๘,๖๕๗	๖๓.๑	๑๖,๙๑๔	๖๔.๖	๑,๒๔๕	๔๗.๓	๑,๖๑๔	๑๙๑.๓
๒๕๐๐	๒๕,๓๓๓	๓๕.๘	๒๒,๐๕๙	๓๐.๔	๑,๗๙๖	๔๐.๒	๑,๖๑๔	-
๒๕๐๑	๓๐,๗๓๘	๒๑.๓	๒๔,๑๔๗	๙.๕	๒,๓๙๕	๓๗.๒	๑,๙๗๒	๒๒๒.๒
๒๕๐๒	๓๕,๗๓๙	๑๖.๓	๒๕,๕๘๘	๕.๙	๓,๐๔๐	๒๖.๙	๑,๙๗๒	-
๒๕๐๓	๔๖,๑๐๓	๒๘.๙	๒๗,๐๕๖	๕.๗	๔,๙๗๖	๖๓.๗	๓,๐๒๘	๕๓๐.๕
๒๕๐๔	๕๒,๔๐๔	๑๓.๗	๒๘,๖๖๙	๕.๙	๕,๗๑๙	๑๕.๙	๓,๓๓๗	๑๐.๒
๒๕๐๕	๖๓,๒๔๔	๒๐.๗	๓๐,๙๖๓	๙.๐	๖,๘๑๘	๑๙.๒	๓,๖๙๗	๑๐.๙
๒๕๐๖	๖๙,๘๙๙	๑๐.๕	๓๓,๑๘๗	๗.๒	๗,๑๒๘	๔.๕	๓,๘๙๗	๙.๙
๒๕๐๗	๗๙,๗๐๐	๑๔.๐	๓๕,๙๖๗	๘.๔	๗,๓๒๓	๒.๗	๔,๒๗๒	๙.๖
๒๕๐๘	๘๙,๐๑๗	๑๑.๗	๓๙,๐๒๕	๘.๕	๗,๗๗๓	๖.๑	๔,๔๑๙	๓.๙
๒๕๐๙	๙๕,๗๙๓	๗.๖	๔๕,๑๔๑	๑๕.๗	๙,๗๗๓	๒๕.๗	๔,๔๑๙	-
๒๕๑๐	๑๑๐,๐๗๑	๑๕.๙	๔๖,๕๓๑	๓.๑	๑๐,๑๘๓	๙.๒	๔,๔๑๙	-
๒๕๑๑	๑๒๔,๖๗๔	๑๓.๓	๔๗,๐๓๘	๑.๑	๑๐,๕๒๕	๓.๙	๔,๔๑๙	-
๒๕๑๒	๑๓๘,๕๔๐	๑๑.๑	๕๒,๘๙๑	๑๒.๙	๑๑,๙๘๕	๗.๘	๔,๔๑๙	-
๒๕๑๓	๑๕๑,๓๗๙	๙.๓	๖๐,๑๕๐	๑๓.๗	๑๒,๑๙๒	๑๒.๓	๔,๔๑๙	-
๒๕๑๔	๑๖๕,๙๗๔	๙.๖	๖๒,๗๒๒	๒๐.๙	๑๒,๒๐๕	๙.๙	๔,๕๓๘	๒๖.๗
๒๕๑๕	๑๘๒,๗๐๘	๑๐.๑	๖๘,๕๕๘	๑๖.๑	๑๒,๖๓๗	๑.๙	๔,๕๓๘	-
๒๕๑๖	๑๙๙,๕๒๓	๙.๕	๗๑,๓๑๕	๙.๑	๑๒,๗๓๐	๑๙.๘	๔,๖๘๒	๓.๒
๒๕๑๗	๒๑๓,๑๗๘	๖.๖	๗๙,๘๙๗	๙.๓	๑๓,๖๑๗	๑๒.๘	๔,๙๑๒	๙.๙
๒๕๑๘	๒๒๓,๓๗๐	๔.๘	๑๐๘,๙๖๑	๙.๑	๑๓,๐๔๐	๗.๙	๕,๓๑๒	๙.๑
๒๕๑๙	๒๓๙,๐๙๒	๗.๐	๑๒๒,๑๒๑	๑๒.๑	๑๖,๖๖๗	๑๐.๙	๕,๓๑๒	-
๒๕๒๐	๒๗๕,๒๑๓	๑๕.๑	๑๔๗,๘๔๐	๒๑.๑	๑๙,๕๓๙	๗.๘	๕,๓๑๒	-
เฉลี่ย		๒๑.๓		๑๖.๘		๑๙.๖		๑๖.๖

แสดง: การขยายตัวของเมืองระหว่าง พ.ศ. 2497-2519

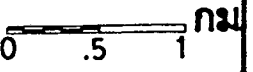
แผนที่ 4.4

สัญลักษณ์:

- บริเวณเมือง พ.ศ. 2497
- ▨ เขตทหาร
- ▨ บริเวณเมืองที่ขยายตัวใน พ.ศ. 2519

ที่มา: ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหารบก ปี 2497 และ 2519 ขนาดสเกล 1:15,000

เส้นทางสายสงขลา-หาดใหญ่ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินนอกเหนือจากการเพิ่มขึ้นของอาคารในภาคเอกชนแล้ว ยังมีการใช้พื้นที่ของทางราชการ สถานศึกษา และอาคารสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ อีก สภาพการณ์ดังกล่าวสามารถตรวจสอบได้จากสถิติการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารในเขตเทศบาลเมืองสงขลา ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีรายละเอียดครอบคลุมเฉพาะการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารเอกชน และเป็นสถิติขออนุญาตเฉพาะในเขตเทศบาลเท่านั้นก็ตาม แต่ก็สามารถช่วยให้มองเห็นลักษณะการขยายตัวของการใช้พื้นที่ปลูกสร้างอาคารของเมืองได้ชัดเจนพอสมควร

จากสถิติที่ได้จากตารางที่ ๔.๑๒ จะเห็นว่าการขยายพื้นที่ปลูกสร้างอาคารในช่วง ๒๔ ปีที่ผ่านมา ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๗-๒๕๒๐ เป็นการปลูกสร้างอาคารเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ ๔๐.๑๗ ต่อปี และเป็นการขยายพื้นที่เพื่อปลูกสร้างอาคารพักอาศัยมากกว่าประเภทอื่น ๆ โดยมีสัดส่วนเฉลี่ยระหว่างอาคารพักอาศัย อาคารพาณิชย์ โกดังและโรงงานอุตสาหกรรมและอาคารประเภทอื่น ๆ ประมาณร้อยละ ๕๘.๘, ๓๑.๖, ๘.๔ และ ๑.๒ ต่อปีตามลำดับ จากสัดส่วนเฉลี่ยของการเพิ่มขึ้นของอาคารเอกชนพบว่าอาคารพักอาศัยมีการขยายพื้นที่เพิ่มมากกว่าอาคารประเภทอื่น ๆ โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ ๒๑.๓ ต่อปี สำหรับโกดังและโรงงานอุตสาหกรรม อาคารพาณิชย์ และอาคารประเภทอื่น ๆ มีการขยายเนื้อที่เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ ๑๕.๖, ๑๖.๘ และ ๑๖.๖ ต่อปี ตามลำดับ

สำหรับทิศทางของการขยายตัวของเมือง จากแผนที่ ๔.๔ จะเห็นว่าในปี พ.ศ.๒๔๙๗ นั้น การใช้พื้นที่ปลูกสร้างอาคารของเมืองมีลักษณะหนาแน่นและเกาะกลุ่มอยู่บริเวณริมทะเลสาบสงขลา ตามถนนนครนอก นครใน ซึ่งจัดเป็นบริเวณเมืองเก่าและเป็นศูนย์กลางชุมชนดั้งเดิม และขยายออกไปโดยรอบทางทิศเหนือ ทิศตะวันออก และทิศใต้ ตามเส้นทางถนนวิเชียรชม ราชดำเนิน ทะเลหลวง และไทรบุรี ลักษณะการปลูกสร้างอาคารจะลดความหนาแน่นลงตามระยะห่างจากศูนย์กลางชุมชนออกไป บริเวณทิศเหนือพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ และสนามกีฬา อาคารที่ปลูกสร้างในบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นบ้านพักของข้าราชการซึ่งมีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยว บริเวณนี้จัดเป็นความหนาแน่นปานกลาง สำหรับ

ทิศตะวันออกจัด เป็นการขยายตัวของสถาบันราชการและสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นการใช้พื้นที่มากที่สุดของบริเวณนี้ อาคารสถาบันราชการและสถานศึกษากระจายตัวอยู่ตลอดแนวถนนรามวิถีจดถนนราชดำเนิน สำหรับทางทิศใต้เริ่มมีการขยายการปลูกสร้างอาคารตามแนวถนนไทรบุรีบ้าง โดยเฉพาะอาคารพักอาศัยและการสาธารณูปการ

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ทิศทางการขยายตัวของการใช้พื้นที่ปลูกสร้างอาคารเริ่มขยายออกไปรอบนอกชุมชนเก่ามากขึ้น โดยจะขยายเชื่อมบริเวณต่าง ๆ ให้ต่อเนื่องกันและเพิ่มการใช้พื้นที่ปลูกสร้างอาคารให้มีความหนาแน่นมากยิ่งขึ้น โดยมีการขยายตัวและเพิ่มความหนาแน่นไปทางทิศตะวันออก และทิศใต้ของตัวเมือง สำหรับทิศตะวันออกบริเวณที่มีการขยายตัวของการใช้พื้นที่อย่างรวดเร็วคือ บริเวณถนนทะเลหลวง ซึ่งจัดเป็นชุมชนใหม่ที่มีความหนาแน่นมากบริเวณหนึ่ง ประชากรส่วนใหญ่ในบริเวณนี้ เป็นผู้ที่ย้ายมาจากที่อื่น ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยที่เป็นบ้านเช่า จึงมีอยู่มากกว่าบริเวณอื่น สำหรับทางทิศใต้การใช้พื้นที่ปลูกสร้างอาคารส่วนใหญ่จะเริ่มขยายไปตามแนวถนนไทรบุรี และถนนสายสงขลา-หาดใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นการขยายตัวของบริเวณพักอาศัย ซึ่งมีการขยายตัวตามเส้นทางคมนาคม ร่องลงไปเป็นการขยายการใช้พื้นที่ของสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษา และอาคารสาธารณประโยชน์ของทางราชการ ซึ่งกระจายตัวอยู่ตามแนวถนนสายสงขลา-หาดใหญ่เช่นเดียวกัน สำหรับบริเวณทิศตะวันออกเฉียงใต้ของตัวเมืองตามเส้นทางถนนสายสงขลา-จะนะ เนื่องจากมีภูเขาสำโรงและภูเขารูปช้างขวางกั้น ทำให้การพัฒนาขาดความต่อเนื่องกับบริเวณศูนย์กลางชุมชน ประกอบกับขาดระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ทำให้มีการขยายพื้นที่ปลูกสร้างอาคารไปน้อยมาก

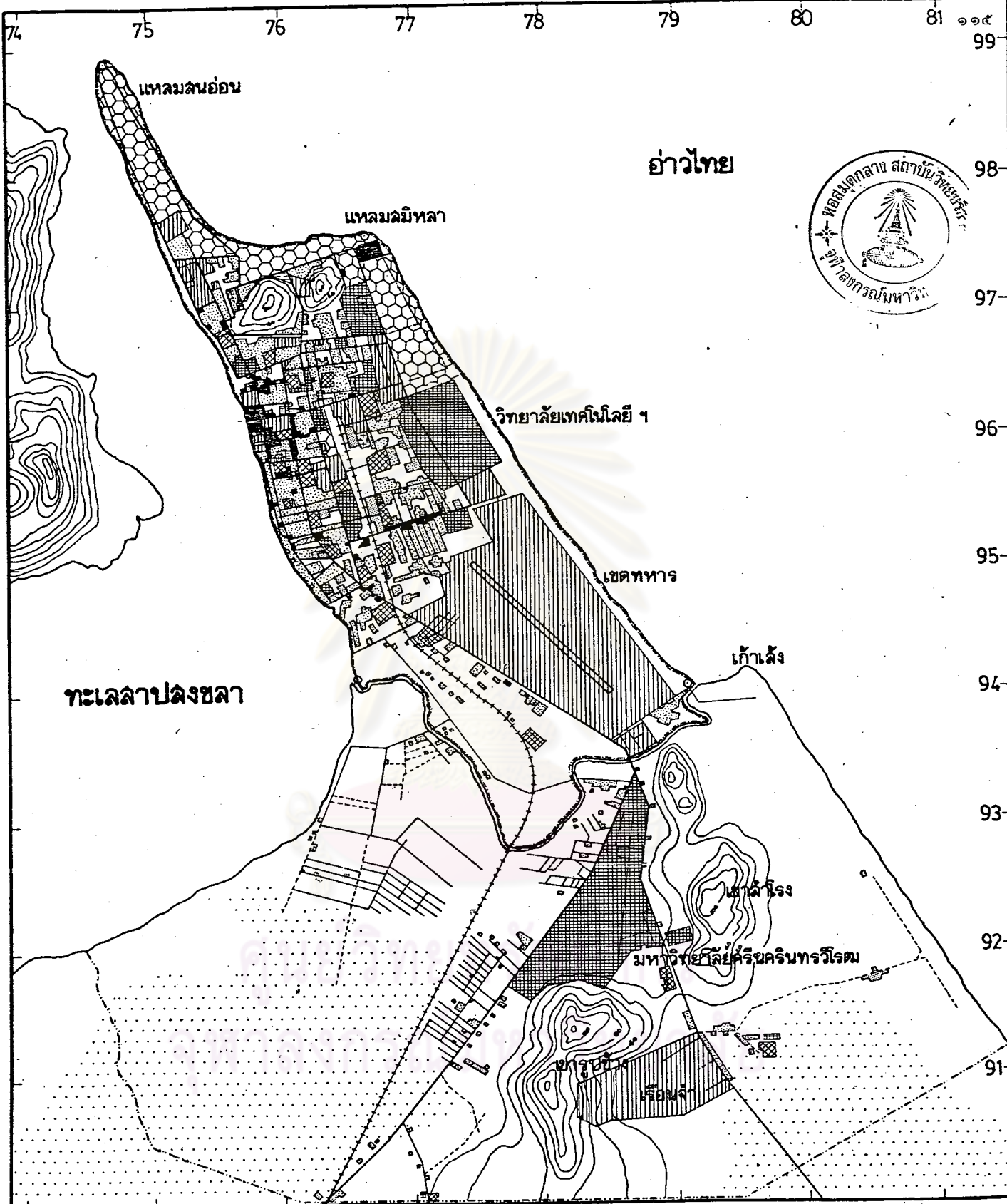
๔.๒ การใช้ที่ดินในเขตชุมชนเมืองสงขลา (ตารางที่ ๔.๑๓ และ แผนที่ ๔.๕)

การใช้ที่ดินในเขตชุมชนเมืองสงขลา สามารถจำแนกออกตามลักษณะของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมได้เป็น ๔ ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกัน ได้แก่ บริเวณพักอาศัย บริเวณพาณิชยกรรม บริเวณอุตสาหกรรม สถาบันราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน สาธารณูปโภคและ

สาธารณูปการ บริเวณสวนสาธารณะ และสนามกีฬา และบริเวณเกษตรกรรมและที่ว่าง สำหรับการวิเคราะห์ลักษณะการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองสงขลา ในที่นี้จะพิจารณาการใช้ที่ดินเฉพาะ ๘ ประเภทแรกเท่านั้น

ชุมชนเมืองสงขลามีเนื้อที่ ๒๐,๖๗๒.๘ ไร่ หรือประมาณ ๓๓ ตารางกิโลเมตร การใช้ที่ดินในบริเวณชุมชนเมืองมีลักษณะที่ผสมกันตามสภาพชุมชนทั่วไปที่ได้มีการวางผังเมืองมาก่อน อันเกิดขึ้นตามสภาวะและอิทธิพลทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นลักษณะทั่ว ๆ ไป ของชุมชนในเมืองไทยเป็นส่วนใหญ่ ประเภทของการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่มากที่สุดก็คือ บริเวณพักอาศัย รองลงมาได้แก่ บริเวณสถาบันราชการ และสถานศึกษา ถัดจากนั้นได้แก่ บริเวณสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ บริเวณอุตสาหกรรม ศาสนสถาน บริเวณสวนสาธารณะและสนามกีฬา และบริเวณพาณิชยกรรมตามลำดับ

การใช้ที่ดินในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ พบว่าบริเวณพาณิชยกรรมซึ่งเป็นศูนย์กลางของเมืองจับกลุ่มรวมตัวกันริมฝั่งทะเลสาบสงขลา โดยเฉพาะบริเวณถนนนครนอก นครใน นับเป็นการใช้ที่ดินขนาดเล็กที่สุดของเมืองประมาณร้อยละ ๐.๗ ของการใช้ที่ดินทั้งหมด บริเวณพักอาศัย สถาบันราชการ สถานศึกษา และศาสนสถาน ซึ่งมีการใช้พื้นที่ประมาณร้อยละ ๘.๕, ๗.๘, ๓.๕ และ ๑.๐ ของการใช้ที่ดินทั้งหมด ตามลำดับ กระจายตัวอยู่รอบศูนย์กลางชุมชนตามถนนสายต่าง ๆ เช่น ถนนราชดำเนิน รามวิถี และไทรบุรี เป็นต้น สำหรับบริเวณโกดังและโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมผลิตภัณฑส์ตัวน้ำจับกลุ่มกันบริเวณริมทะเลสาบสงขลาเช่นเดียวกับบริเวณพาณิชยกรรม ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการขนส่งวัตถุดิบสู่โรงงานและจำหน่ายยังตลาดต่อไป บริเวณสวนสาธารณะและสนามกีฬาอยู่ทางทิศเหนือของเมือง ครอบคลุมเนื้อที่ประมาณร้อยละ ๑.๑ ของการใช้ที่ดินทั้งหมด ทางด้านทิศใต้ของตัวเมืองเป็น เขตทหารเรือ ซึ่งคิดเป็นการใช้พื้นที่ประมาณครึ่งหนึ่งของสถาบันราชการทั้งหมด บริเวณเขตทหารยังมีสนามบินที่ใช้ในกิจการของทหารซึ่งบางครั้งมีส่วนก่อให้เกิด Noise Pollution ในเมือง การใช้ที่ดินประเภทกิจการทางด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ก็กระจายตัวอยู่ทั่วไปในเมืองตามถนนสายต่าง ๆ โดยเฉพาะในเขตใจกลางเมือง และตามสองข้างถนนรามวิถีและไทรบุรี

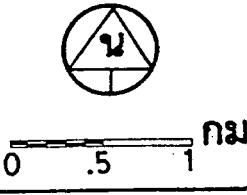
แสดง: การใช้ที่ดินในบริเวณเมืองปลงขลา พ. ค. 2519

แผนที่ 4.5

สัญลักษณ์:

	บริเวณทหารราชการ		ศาสนสถาน		ป่า, ทุ่งนา
	บริเวณที่พักอาศัย		อุตสาหกรรม, ไร่ตัด		เขตเทศบาล
	สถาบันการศึกษา		สวนสาธารณะ: สนามเด็กเล่น		เขตที่ดิน
	สถาบันราชการ		สาธารณูปการ		

ที่มา: ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร 1:25,000

ตารางที่ ๔.๑๓ เปรียบเทียบการใช้ที่ดินในเขตชุมชนเมืองสงขลาและชุมชนเมือง
หาดใหญ่ ปี พ.ศ. ๒๕๑๙

ประเภทการใช้ที่ดิน	ชุมชนเมืองสงขลา		ชุมชนเมืองหาดใหญ่	
	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
บริเวณพักอาศัย	๒,๖๒๗.๐	๑๒.๗	๙๗๙.๐	๔.๗
บริเวณพาณิชยกรรม	๑๘๑.๐	๐.๙	๒๒๐.๐	๑.๑
บริเวณอุตสาหกรรม	๔๙๕.๐	๒.๔	๒๐๕.๐	๑.๐
สถาบันราชการ	๑,๙๕๒.๐	๙.๕	๕๗๙.๐	๒.๗
สถานศึกษา	๙๖๙.๖	๔.๗	๗๑๘.๐	๓.๔
ศาสนสถาน	๒๔๙.๐	๑.๒	๒๐๙.๐	๑.๐
สาธารณูปการ	๖๙๔.๐	๓.๕	๙๗๗.๐	๔.๖
สวนสาธารณะและ สนามกีฬา	๒๓๘.๐	๑.๑	๓๒.๐	๐.๒
บริเวณเกษตรกรรม และที่ว่าง	๑๓,๒๗๗.๒	๖๔.๒	๑๗,๐๗๕.๔	๘๑.๓
รวม	๒๐,๖๗๒.๘	๑๐๐.๐	๒๐,๙๙๔.๔	๑๐๐.๐

ที่มา : กองผังเมืองรวม สำนักผังเมือง

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ จากแผนที่ ๔.๕ ปรากฏว่าบริเวณศูนย์กลางเมือง ซึ่งเป็นบริเวณพาณิชยกรรมเริ่มทวีความหนาแน่นมากขึ้น คิดเป็นการใช้พื้นที่ประมาณร้อยละ ๑.๑ ของการใช้พื้นที่ทั้งหมด บริเวณนี้ประกอบด้วยอาคารพาณิชย์ และอาคารพักอาศัยของกลุ่มคนที่มีฐานะร่ำรวยของเมือง บริเวณพาณิชยกรรมซึ่งเดิมกระจุกตัวอยู่ริมถนนนครนอก นครใน เริ่มขยายออกไปยังบริเวณถนนวิเชียรชม และรามวิถีมากขึ้น ส่วนบริเวณถนนนครนอก นครในเดิมนั้นก็กลายเป็นชุมชนเก่าอันประกอบด้วยอาคารพักอาศัยที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้อาคารพาณิชย์ยังมีการขยายตัวออกไปทางทิศตะวันออกของตัวเมือง โดยเฉพาะสองข้างถนนทะเลหลวงซึ่งมีลักษณะการขยายตัวเป็นแนวยาวไปตามสองข้างถนน ตลาดสดแห่งใหม่ก็เริ่มขยายตัวในบริเวณนี้ด้วย

ส่วนบริเวณพักอาศัยซึ่งมีการใช้พื้นที่ประมาณร้อยละ ๑๒.๗ ของการใช้ที่ดินทั้งหมดและนับเป็นการใช้พื้นที่มากที่สุดของเมืองนั้น จะจับกลุ่มกันหนาแน่นบริเวณเดียวกับบริเวณพาณิชยกรรม ซึ่งนับเป็นการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างการค้าขายและการอยู่อาศัย บริเวณพักอาศัยที่มีความหนาแน่นปานกลางและเบาบางจะกระจายไปโดยรอบทางทิศตะวันออก และทิศใต้ของตัวเมือง โดยเฉพาะสองข้างถนนสายไทรบุรี และสายสงขลา-หาดใหญ่ เป็นลักษณะการขยายตัวตามเส้นทางคมนาคม (Ribbon Development)

ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๗-๒๕๑๔ มีการขยายตัวของสถานที่ราชการและสถานศึกษาหลายแห่ง เป็นต้นว่าได้ย้ายบริเวณเรือนจำจากใจกลางเมืองเดิมไปตั้งใหม่บริเวณถนนสายสงขลา-จะนะ ศูนย์ราชการหลายแห่งได้ขยายออกไปตามสองข้างทางถนนสายสงขลา-หาดใหญ่ และสถาบันการศึกษาระดับสูงได้จัดตั้งขึ้นในช่วงนี้ เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒซึ่งขยายตัวต่อจากวิทยาลัยครูสงขลา วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาวิทยาเขตภาคใต้ก็ขยายตัวจากวิทยาลัยเทคนิคภาคใต้เดิม การขยายตัวของสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้บริเวณพักอาศัยขยายตัวตามไปด้วย สำหรับการใช้อำนาจที่ดินประเภทอื่น ๆ นั้นยังไม่มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมทางการขยายตัวที่เด่นชัด

จากตารางที่ ๔.๑๓ เมื่อเปรียบเทียบการใช้ที่ดินในเขตชุมชนเมืองสงขลา และ ชุมชนเมืองหาดใหญ่ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ แล้ว ปรากฏว่าลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความแตกต่างค่อนข้าง เด่นชัดมี ๓ ประเภทคือ บริเวณพักอาศัย สถาบันราชการ และสถานศึกษา โดยชุมชนเมืองสงขลา มีการใช้พื้นที่เพื่ออยู่อาศัยมากกว่าชุมชนเมืองหาดใหญ่ ประมาณร้อยละ ๑๒.๗ และ ๔.๗ ตามลำดับ ลักษณะบริเวณพักอาศัยที่แท้จริงของชุมชนเมืองหาดใหญ่จะกระจายอยู่นอกเมือง ส่วนใจกลางเมือง นั้นส่วนใหญ่จะใช้ประโยชน์ร่วมกันกับอาคารพาณิชย์ แต่สำหรับชุมชนเมืองสงขลาแล้วบริเวณพักอาศัย ที่แท้จริงจะกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชนบริเวณพาณิชยกรรมมีเพียงเล็กน้อยใช้พื้นที่ประมาณร้อยละ ๑.๑ ของการใช้ที่ดินทั้งหมดเท่านั้น สำหรับบริเวณสถาบันราชการ และสถานศึกษา ชุมชนเมืองสงขลา มีการใช้พื้นที่มากกว่าชุมชนเมืองหาดใหญ่เช่นเดียวกัน โดยคิดเป็นสัดส่วนของสถาบันราชการ ประมาณร้อยละ ๔.๔ และ ๒.๗ ตามลำดับ และสัดส่วนของสถานศึกษาประมาณร้อยละ ๔.๗ และ ๓.๔ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนเมืองสงขลาเป็นศูนย์กลางการปกครองของภาคและ จังหวัด ศูนย์ราชการที่สำคัญเกือบทุกแห่งจึงตั้งอยู่ที่ตัวเมืองสงขลา ในขณะที่ตัวเมืองหาดใหญ่ เป็นที่ตั้งของหน่วยงานการปกครองระดับอำเภอ เป็นส่วนใหญ่ ส่วนสถาบันทางการศึกษาชุมชน เมืองสงขลาเป็นที่ตั้งของสถานศึกษาทุกระดับและใช้พื้นที่มากกว่าชุมชนเมืองหาดใหญ่เช่นเดียวกัน

๔.๓ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในชุมชนเมืองสงขลา (ตารางที่ ๔.๑๔)

การพิจารณาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน จะทำให้ทราบหน้าที่ของเมืองได้ชัดเจน ว่าเมืองกำลังมีบทบาททางด้านใดมากที่สุด และมีการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ทางด้านใดมากขึ้น สำหรับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินแต่ละประเภทในเขตชุมชนเมืองสงขลา ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๗- ๒๕๑๔ นั้น จากตารางที่ ๔.๑๔ จะเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจอยู่ ๓ ประเภทด้วยกันคือ บริเวณพักอาศัย บริเวณสถานศึกษา และสถาบันราชการ ในด้านการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดิน เพื่ออยู่อาศัยซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดนั้น มีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๔๓.๒ ซึ่งเป็นไปทั้งในด้านการสร้างบ้านพักอาศัยทั้งของทางราชการและเอกชน กล่าวได้ว่าการที่ชุมชน เมืองสงขลา มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในอัตราดังกล่าว เป็นไปในอัตราที่สูงสุด สาเหตุส่วนหนึ่ง

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินแต่ละประเภทในเขตชุมชนเมืองสงขลา
ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๑๔

ประเภทการใช้ที่ดิน	ปี พ.ศ. ๒๕๔๗		ปี พ.ศ. ๒๕๑๔		การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่จากเดิม	
	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
บริเวณพักอาศัย	๑,๘๓๔.๘	๓๑.๔	๒,๖๒๗.๐	๓๕.๕	๗๙๒.๒	๔๓.๒
บริเวณพาณิชยกรรม	๑๕๓.๙	๒.๖	๑๘๑.๐	๒.๔	๒๗.๑	๑๗.๖
บริเวณอุตสาหกรรม	๔๗๐.๘	๘.๑	๔๙๕.๐	๖.๗	๒๔.๒	๕.๑
สถาบันราชการ	๑,๖๑๗.๐	๒๗.๗	๑,๙๔๒.๐	๒๖.๓	๓๒๕.๐	๒๐.๑
สถานศึกษา	๗๒๔.๖	๑๒.๔	๙๖๙.๖	๑๓.๑	๒๔๕.๐	๓๓.๘
ศาสนสถาน	๒๐๘.๐	๓.๖	๒๔๙.๐	๓.๔	๔๑.๐	๑๙.๗
สาธารณูปการ	๕๙๑.๐	๑๐.๑	๖๙๕.๐	๙.๔	๑๐๔.๐	๑๗.๔
สวนสาธารณะและ สนามกีฬา	๒๓๘.๐	๔.๑	๒๓๘.๐	๓.๒	๐	๐
รวม	๕,๘๓๘.๑	๑๐๐.๐	๗,๓๕๕.๖	๑๐๐.๐	๑,๕๑๗.๕	๒๖.๗

ที่มา : แผนที่ ๔.๔ และ ๔.๕

มาจากการมีสถาบันราชการซึ่งเป็นหน่วยงานระดับภาคและระดับจังหวัดซึ่งอยู่มากมายหลายแห่ง จำนวนข้าราชการส่วนหนึ่งได้อาศัยอยู่ในบ้านพักของทางราชการ และบางส่วนก็อยู่บ้านของเอกชน การมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายแห่งก็มีส่วนดึงดูดนักศึกษาจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ามา ยังชุมชนเมืองสงขลาปีละไม่น้อย และนักศึกษาส่วนหนึ่งก็ต้องการบ้านพักอาศัยในรูปของหอพัก และบ้านเช่าด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ชุมชนเมืองสงขลายังอยู่ไม่ไกลจากชุมชนเมืองหาดใหญ่ ภายในรัศมี ๒๖ กิโลเมตร ในช่วงเวลาเดินทางประมาณ ๓๐ นาที ทำให้คนทำงานส่วนหนึ่ง พักอาศัยที่สงขลาแล้วไปทำงานที่หาดใหญ่ได้สะดวก ดังจะเห็นได้ว่าอาคารบ้านเรือนของเอกชน เริ่มขยายตัวมากขึ้นบนถนนสายสงขลา-หาดใหญ่ สำหรับบริเวณสถาบันการศึกษาซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงสูงถึงร้อยละ ๓๓.๘ นั้น เป็นเพราะการขยายตัวของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ สถาบันเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาริทยาเขตภาคใต้ เป็นผลทำให้อัตราการเปลี่ยนแปลงมีอยู่สูง ส่วนการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของสถาบันราชการซึ่งมีประมาณร้อยละ ๒๐.๑ นั้น เป็นการขยายตัวของศูนย์ราชการหลายหน่วยงาน ซึ่งมีการขยายตัวออกจากศูนย์กลางเมืองไปตามถนน สายสงขลา-หาดใหญ่มากขึ้น

ส่วนบริเวณพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม มักมีการลงทุนสูงกว่าบ้านพักอาศัยและ ต้องอาศัยปัจจัยส่งเสริมต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินสองประเภทนี้จึงเป็นไปในอัตราต่ำกว่า อนึ่งบริเวณพาณิชยกรรมมักจะเกิดขึ้นตามถนนสายสำคัญของเมือง อันได้แก่ มีการขยายตัว ไปทางทิศตะวันออกตามถนนทะเลหลวง ซึ่งทำให้พื้นที่ตลาดของศูนย์กลางเมืองเก่าขยายตัวออกไปกว้างกว่าเดิมด้วย ส่วนบริเวณอุตสาหกรรมนั้นมักตั้งไกลชุมชนเล็กน้อย แต่คำนึงถึงความสะดวก ในการขนส่งสินค้าเป็นสิ่งสำคัญ จึงมักตั้งอยู่ใกล้ถนนหรือแม่น้ำทำให้อุตสาหกรรมผลิดใหญ่ ๆ เกาะ กลุ่มบริเวณถนนสายสงขลา-จะนะ และถนนสงขลา-หาดใหญ่ ส่วนอุตสาหกรรมขนาดเล็กกระจาย ปะปนไปในย่านพักอาศัยและพาณิชยกรรมต่าง ๆ

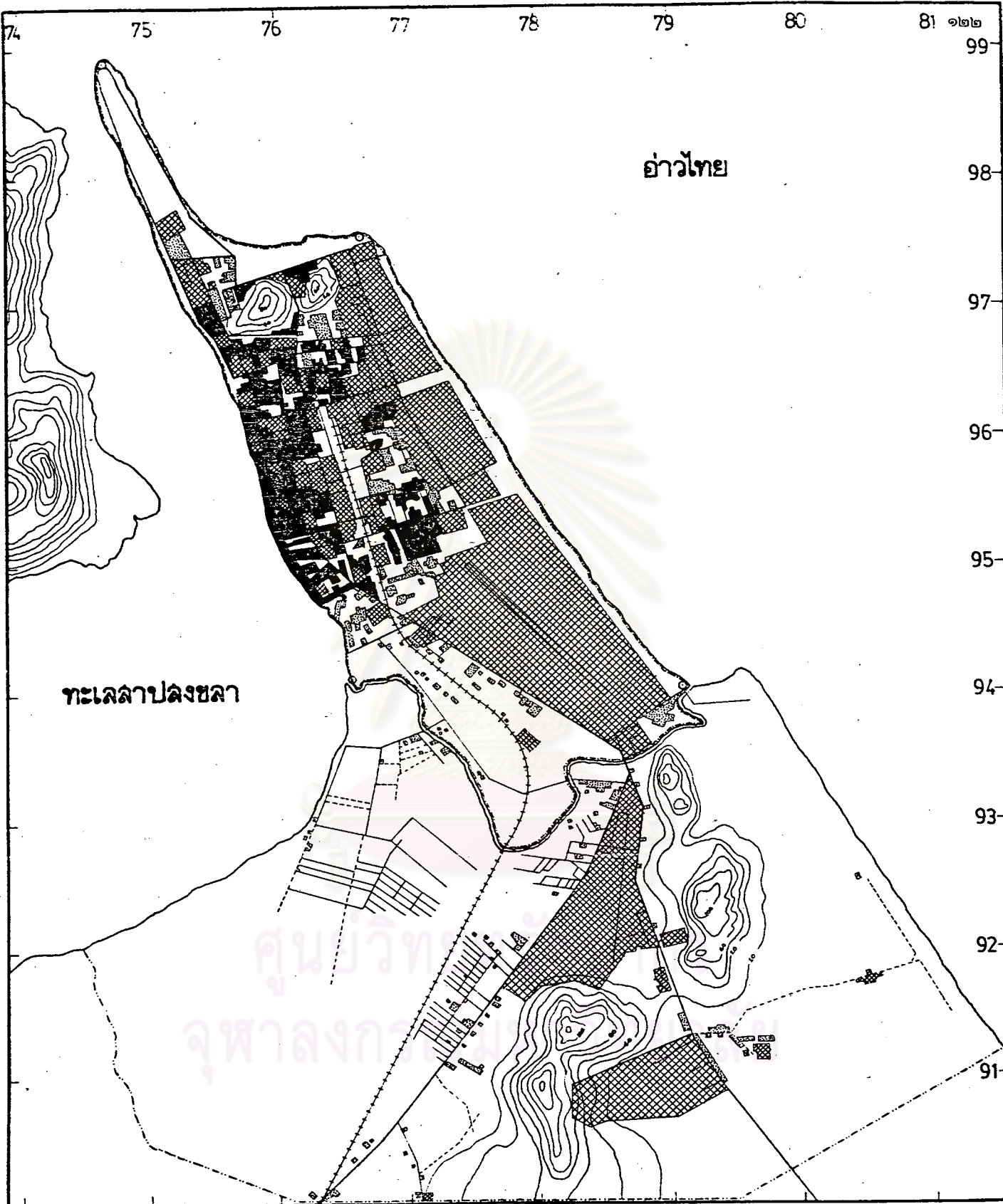
๖. สภาวะที่อยู่อาศัยในชุมชนเมืองสงขลา

๖.๑ การขยายตัวของบริเวณพักอาศัยในชุมชนเมืองสงขลา

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนเมืองสงขลาทำให้ทราบว่า บริเวณพักอาศัยเก่าแก่ของเมืองอยู่บริเวณถนนนครนอก นครในริมฝั่งทะเลสาบสงขลาในปัจจุบัน อาคารบริเวณนี้ส่วนใหญ่เก่าแก่และได้รับอิทธิพลจากจีนและยุโรป ในปัจจุบันยังคงมีสภาพแข็งแรง และเป็นที่อยู่อาศัยของผู้มีฐานะดีเป็นส่วนใหญ่ การขยายตัวของบริเวณพักอาศัย เป็นไปตามทฤษฎีของ Homer Hoyt^๑ นั่นคือ ขยายตัวตามเส้นทางคมนาคมหลักของเมือง โดยเริ่มขยายออกมาทางทิศตะวันออกและทิศใต้ของตัวเมือง ตามถนนสายสำคัญ คือ ถนนราชดำเนิน รามวิถี ไทรบุรี และทะเลหลวง เป็น Ribbon Development โดยมีการกระจุกตัวกันหนาแน่นตามสองข้างทางคมนาคมและสถานที่ทำงาน ทั้งนี้เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางนั่นเอง อย่างไรก็ตามเนื่องจากสภาพจำกัดทางภูมิประเทศ ประกอบกับทางทิศตะวันออกมีสถานที่ราชการและสถานศึกษาของเมืองตั้งอยู่หลายแห่ง จึงต้องบีบบังคับให้บริเวณพักอาศัยขยายตัวมาทางทิศใต้มากขึ้น โดยเฉพาะถนนสายสงขลา-หาดใหญ่ ซึ่งในปัจจุบันเริ่มมีอาคารบ้านเรือนของเอกชนสร้างเพิ่มขึ้นมากมาย และส่วนหนึ่งเป็นหมู่บ้านจัดสรรของเอกชน สำหรับถนนสายสงขลา-จะนะ แม้ว่าจะมีอาคารบ้านเรือนอยู่บ้าง แต่ก็อยู่กระจัดกระจายและไม่มีลักษณะของชุมชนที่แท้จริง เนื่องจากข้อจำกัดทางกายภาพ คือ มีภูเขาสำโรงและภูเขารูปช้างขวางกั้น ขาดการต่อเนื่องกับตัวเมืองนั่นเอง (แผนที่ ๔.๖) และจากการเปรียบเทียบภาพถ่ายทางอากาศ ระหว่างปี ๒๔๙๗ และ ๒๕๑๙ พบว่าบริเวณพักอาศัยมีการเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๑๑๔.๐ หรือเฉลี่ยร้อยละ ๔.๑ ต่อปี โดยในปี ๒๔๙๗ และ ๒๕๑๙ มีบริเวณพักอาศัยประมาณ ๑,๒๐๔.๘ และ ๒,๖๒๗ ไร่ ตามลำดับ

ในการขยายตัวของบริเวณพักอาศัยของชุมชนเมืองสงขลา อาจพิจารณาได้จากการขยายพื้นที่ปลูกสร้างอาคารเพื่ออยู่อาศัย ซึ่งมีสถิติตั้งแต่ปี ๒๔๙๗ - ๒๕๒๐ (ตารางที่ ๔.๑๕) โดยในปี ๒๔๙๗ มีการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารพักอาศัยประมาณ ๔,๘๔๕ ตารางเมตร และในปี ๒๕๒๐ ได้เพิ่มขึ้นเป็น ๒๗๕,๒๑๓ ตารางเมตร โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๒๑.๓ ต่อปี

^๑ Ray M. Northam, Urban Geography (New York: John Wiley and Sons, 1975), pp. 189-190.

อำเภอไทย

ทะเลสาบปลงขลา

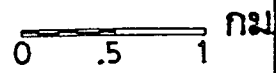
แสดง: การขยายตัวของบริเวณที่พักอาศัย

สัญลักษณ์:

- บริเวณที่พักอาศัย พ.ศ. 2497
- ▨ บริเวณที่พักอาศัย ที่ขยายเพิ่มขึ้น พ.ศ. 2519
- ▩ ไม่ใช่บริเวณที่พักอาศัย

ที่มา: ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร พ.ศ. 2497 และ 2519

แผนที่ 4.6

ตารางที่ ๔.๑๕ การขยายพื้นที่ปลูกสร้างอาคารเพื่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองสงขลา

พ.ศ.	พื้นที่ (ตารางเมตร)	พื้นที่เพิ่มขึ้น		วัสดุก่อสร้างอาคาร		
		ตารางเมตร	ร้อยละ	ไม้	คอนกรีต	ไม้และคอนกรีต
๒๔๘๗	๔,๘๔๕	-	-	๖๐.๕	๑๑.๕	๒๘.๑
๒๔๘๘	๑๑,๕๕๑	๖,๕๙๖	๑๓๖.๑	๔๘.๓	๑๐.๕	๔๑.๓
๒๔๘๙	๑๘,๖๕๗	๗,๒๑๖	๖๓.๑	๕๐.๘	๕.๒	๔๐.๐
๒๔๙๐	๒๕,๓๓๓	๖,๖๗๖	๓๕.๘	๖๖.๒	๑๐.๘	๒๓.๐
๒๔๙๑	๓๐,๗๓๘	๕,๔๐๕	๒๑.๓	๗๓.๕	๕.๑	๑๘.๕
๒๔๙๒	๓๕,๗๓๙	๕,๐๐๑	๑๖.๓	๖๓.๐	๑๓.๑	๒๓.๙
๒๔๙๓	๔๖,๑๐๓	๑๐,๓๖๕	๒๒.๙	๖๕.๕	๙.๖	๒๖.๐
๒๔๙๔	๕๒,๕๐๕	๖,๓๐๑	๑๓.๗	๖๓.๖	๙.๑	๒๗.๓
๒๔๙๕	๖๓,๒๕๕	๑๐,๘๕๐	๒๐.๗	๕๐.๖	๑๘.๒	๓๑.๒
๒๔๙๖	๖๙,๙๙๙	๖,๖๕๕	๑๐.๕	๖๑.๙	๑๐.๙	๒๗.๓
๒๔๙๗	๗๙,๗๐๐	๙,๘๐๑	๑๕.๐	๕๙.๕	๑๙.๘	๓๐.๘
๒๔๙๘	๘๙,๐๑๗	๙,๓๑๗	๑๑.๗	๕๙.๕	๑๕.๓	๓๖.๕
๒๔๙๙	๙๕,๗๙๓	๖,๗๗๖	๗.๖	๓๓.๙	๒๘.๖	๓๗.๕
๒๕๐๐	๑๑๐,๐๗๑	๑๕,๒๗๘	๑๕.๙	๕๐.๘	๑๐.๒	๓๙.๐
๒๕๐๑	๑๒๕,๖๗๕	๑๕,๖๐๓	๑๓.๓	๕๐.๐	๓๖.๘	๒๓.๒
๒๕๐๒	๑๓๘,๕๕๐	๑๓,๘๖๖	๑๑.๑	๓๘.๘	๒๓.๙	๓๗.๓
๒๕๐๓	๑๕๑,๓๗๙	๑๒,๘๓๙	๘.๓	๖๙.๑	๑๒.๙	๑๘.๖
๒๕๐๔	๑๖๕,๕๗๕	๑๕,๕๙๕	๙.๖	๗๒.๕	๑๕.๕	๑๓.๑
๒๕๐๕	๑๘๒,๗๐๘	๑๖,๗๓๕	๑๐.๑	๙๑.๒	๙.๑	๐.๗
๒๕๐๖	๑๙๙,๙๒๓	๑๗,๒๑๕	๘.๕	๙๙.๙	๓.๕	๐.๗
๒๕๐๗	๒๑๓,๑๗๘	๑๓,๒๕๕	๖.๖	๙๙.๓	๗.๘	๒.๙
๒๕๐๘	๒๒๒,๓๗๐	๑๐,๑๙๒	๕.๘	๕๓.๑	๒๕.๕	๒๑.๕
๒๕๐๙	๒๓๙,๐๙๒	๑๕,๗๒๒	๗.๐	๕๕.๘	๒๒.๕	๒๑.๗
๒๕๑๐	๒๗๕,๒๑๓	๓๖,๑๒๑	๑๕.๑	๒๙.๓	๒๙.๓	๔๑.๕
เฉลี่ย	-	-	๒๑.๓	๕๙.๒	๑๕.๓	๒๕.๕

ที่มา : เทศบาลเมืองสงขลา

และตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ลักษณะอาคารแบบไม้ทั้งหลังก็ยังเป็นที่นิยมมากกว่าอาคารคอนกรีต ทั้งนี้โดยมีสัดส่วนระหว่างอาคารไม้ อาคารไม้ครึ่งคอนกรีต และอาคารคอนกรีต คือ ๕๔.๒, ๒๕.๔ และ ๑๕.๓ ตามลำดับ อย่างไรก็ตามจากสภาวะผันผวนทางเศรษฐกิจ คาดว่าในอนาคตอาคารไม้ครึ่งคอนกรีตหรืออาคารคอนกรีตทั้งหลัง จะมีบทบาทต่ออาคารพักอาศัยในเมืองสงขลามากกว่าอาคารไม้ จากสถิติที่ผ่านมา บริเวณที่มีการปลูกสร้างอาคารพักอาศัยมากที่สุด คือ ถนนสาย สงขลา-หาดใหญ่ ซึ่งปัจจุบันมีอาคารใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย รองลงไป คือ ถนนไทรบุรี ซึ่งเป็นทางเดียวที่เข้าเมืองสงขลาได้ และบางส่วนของถนนทะเลหลวง

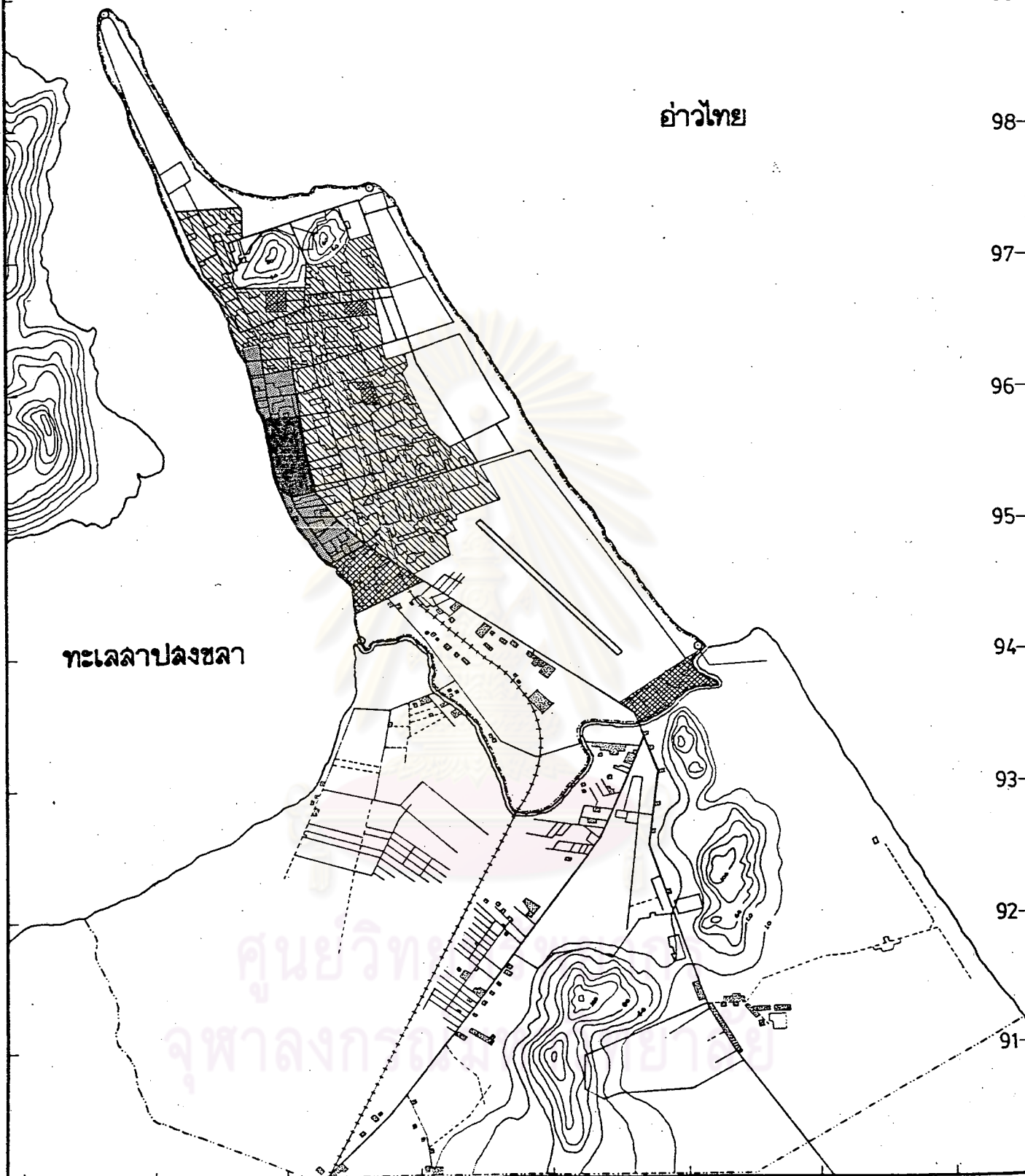
๖.๒ ความหนาแน่นของบริเวณพักอาศัย (แผนที่ ๔.๓)

จากการสำรวจสามารถแบ่งบริเวณพักอาศัยออกได้เป็น ๓ ประเภทใหญ่ๆ ตามระดับความหนาแน่น คือ บริเวณพักอาศัยหนาแน่นสูง ปานกลาง และเบาบาง ในการพิจารณาความหนาแน่นระดับต่างๆ นี้ ได้พิจารณาจากความหนาแน่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เปรียบเทียบกับมาตรฐานที่สำนักผังเมืองกำหนดไว้สำหรับที่อยู่อาศัยในเมืองสงขลา นั่นคือ

ความหนาแน่นสูง	๑๖	ครอบครัว/ไร่ หรือประมาณอย่างต่ำ	๑๒๐	คน/ไร่
ความหนาแน่นปานกลาง	๘	ครอบครัว/ไร่ หรือประมาณอย่างต่ำ	๖๐	คน/ไร่
ความหนาแน่นเบาบาง	๒	ครอบครัว/ไร่ หรือประมาณอย่างต่ำ	๑๒	คน/ไร่

สำหรับบริเวณพักอาศัยในชุมชนเมืองสงขลา ในปี ๒๕๑๔ มีการใช้ที่ดินประมาณ ๒,๖๒๗ ไร่ หรือร้อยละ ๑๒.๗ ของเนื้อที่ทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีบริเวณพาณิชยกรรมซึ่งส่วนหนึ่งใช้เพื่ออยู่อาศัยด้วยประมาณ ๑๘๑ ไร่ หรือ ร้อยละ ๐.๕ ของเนื้อที่ทั้งหมด แยกได้ดังนี้

๖.๒.๑ บริเวณพักอาศัยหนาแน่นสูง มีเนื้อที่ประมาณ ๒๕๒.๔ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔.๐ ของที่พักอาศัยทั้งหมด แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทแรกเป็นที่อยู่อาศัยที่ปนกับการค้า สภาพอาคารส่วนใหญ่เป็นตึกแถวและตึกครึ่งไม้ มีความสูงตั้งแต่ ๒-๓ ชั้น สำหรับ ๔ ชั้นมีน้อยมาก อาคารส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณย่านการค้าของเมือง เช่น บริเวณถนนนครนอก นครใน วิเชียรชม ทะเลหลวง และเพชรคีรี เป็นต้น สภาพความเป็นอยู่หนาแน่นอาจเกิดอึดอัดได้ง่าย ส่วนใหญ่สภาพถนนแคบ ทางระบายน้ำ และทางเท้าแคบ บริเวณนี้มีการจราจรติดขัดบางส่วน โดยเฉพาะบริเวณตลาดสดเนื่องจากการจอดรถสองข้างทางหน้าร้านค้า บริเวณนี้ได้รวม

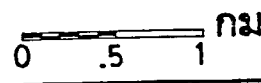
แสดง: ความหนาแน่นของบริเวณที่พื้กอาศัย
 สัญลักษณ์:

แผนที่ 4.7

- บริเวณเมืองเก่า
- ที่พื้กอาศัยหนาแน่นปานกลาง
- ลัดม
- ที่พื้กอาศัยหนาแน่นสูง
- ที่พื้กอาศัยหนาแน่นเบาบาง

ที่มา: การสำรวจ เดือนธันวาคม 2521

เขตเมืองเก่า และอาคารบางแห่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์สมควรอนุรักษ์ไว้ ประเภทที่สองเป็นบริเวณสลัม ซึ่งมีความหนาแน่นสูงมาก มีเนื้อที่ประมาณ ๗๑.๔ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒.๗ ของที่พิกอาศัยทั้งหมด สภาพอาคารส่วนใหญ่เป็นไม้หรือเศษไม้ เศษสังกะสีต่อกันเป็นอาคาร เช่น บริเวณถนนเตาอิฐ และถนนเก่าเส็ง ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการประมง

สำหรับบริเวณพิกอาศัยหนาแน่นสูงนี้ ฐานะของประชากรมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ ประเภทแรกที่อยู่อาศัยที่ปนกับการค้าส่วนใหญ่มีฐานะดี โดยเฉพาะบริเวณถนนนครนอก นครใน จัดว่าเป็นบริเวณเมืองเก่าที่มีผู้มีฐานะร่ำรวยที่สุดของเมืองอาศัยอยู่ ส่วนประเภทที่สองเป็นสลัมที่มีคนยากจนอยู่ และมักจะอพยพมาจากที่อื่นที่ง่ายต่อการเคลื่อนย้ายเพื่อหาที่ทำกินใหม่ต่อไป

๖.๒.๒ บริเวณพิกอาศัยหนาแน่นปานกลาง มีเนื้อที่ประมาณ ๑,๑๐๐ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๒ ของที่พิกอาศัยทั้งหมด บางส่วนเป็นบ้านพักของทางราชการ อยู่ปะปนไปกับสถานที่ราชการต่างๆ เช่น บริเวณถนนราชดำเนิน ถนนสุขุม และถนนชายเขา นอกจากนี้เป็นที่พิกอาศัยของเอกชน ได้แก่ บริเวณถนนรามวิถี ไทรงาม ไซยา สะเดา ศรีสุตา ชัยมงคล และบางส่วนของถนนไทรบุรี สภาพอาคารส่วนใหญ่เป็นตึกครึ่งไม้หรืออาคารไม้ มีสภาพดี มีที่ว่างที่โล่งพอสมควร มีถนนลาดยางแอสฟัลต์ผ่าน บางแห่งไม่มีทางระบายน้ำและทางเท้า

๖.๒.๓ บริเวณพิกอาศัยหนาแน่นเบาบาง มีเนื้อที่ประมาณ ๑,๔๕๕.๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๘ ของที่พิกอาศัยทั้งหมด โดยทั่วไปเป็นอาคารที่พิกอาศัยของผู้มีฐานะค่อนข้างดี บ้านมีบริเวณ มีที่ว่าง ที่โล่ง และที่พิกผ่อนของตนเอง บางส่วนเป็นบ้านจัดสรรของเอกชนซึ่งอยู่นอกเขตเทศบาล ลักษณะโครงสร้างเป็นอาคารตึกครึ่งไม้หรืออาคารไม้ มักตั้งอยู่บริเวณที่มีถนนผ่านหรือมีซอยเล็กๆ ผ่านไปยังถนนสายใหญ่ได้ เช่น บริเวณสองฟากถนนไทรบุรี ไปจนถึงสามแยกคลองสำโรง สองฟากถนนสายสงขลา-หาดใหญ่ และสงขลา-จะนะ บริเวณนี้รวมชุมชนเกษตรรอบนอกตัวเมืองด้วย

๖.๓ สภาพอาคารที่พิกอาศัยในชุมชนเมืองสงขลา

สำหรับชุมชนเมืองสงขลาซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ อาคารพิกอาศัยโดยทั่วไปเป็นอาคารเก่าแก่ถึงร้อยละ ๔๒ และส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในสภาพดี ซึ่งพบว่ามียู่ประมาณร้อยละ ๕๖ สภาพ

อาคารทรศโทรม ส่วนใหญ่พบในบริเวณแหล่งเสื่อมโทรมเท่านั้น ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ ๑๑ ของอาคารทั้งหมด วัสดุที่ใช้ก่อสร้างอาคารเป็นไม้และคอนกรีตมากที่สุดร้อยละ ๓๕ รองลงมาเป็นไม้ทั้งหมดร้อยละ ๓๔ อาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารสูงสองชั้นถึงร้อยละ ๗๕ ชั้นเดียวร้อยละ ๑๔ สำหรับสามและสี่ชั้นมีน้อยมาก (แผนภูมิ ๔.๕)

จากการสำรวจพบว่าอาคารพักอาศัยในชุมชนเมืองสงขลา มีความแตกต่างระหว่างอาคารสมัยปัจจุบันกับอาคารสมัยเก่า จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้านวิวัฒนาการของเมืองสงขลา พบว่าชาวเมืองที่มีบทบาททางการค้าและการปกครองส่วนใหญ่เป็นคนจีน (ฮกเกี้ยน) ธรรมชาติของการดำรงชีวิตของคนจีนมีลักษณะพิเศษที่เห็นได้ชัด คือ การพักอาศัยในบริเวณเดียวกับการทำการค้า สถาปัตยกรรมในรูปแบบของห้องแถว จึงเป็นลักษณะเฉพาะของคนจีนทุกยุคทุกสมัย โดยส่วนใหญ่เป็นห้องแถว ๒ ชั้น ประโยชน์ใช้สอยของชั้นล่างเป็นร้านค้า ชั้นบนเป็นที่อยู่อาศัยและเก็บของ อาคารสมัยเก่าสภาพโครงสร้างเป็นตึกดูแข็งแรง มีการเจาะช่องหน้าต่างตามผนังคอกเป็นรูปสี่เหลี่ยมบ้าง หกเหลี่ยมบ้าง อันสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของจีนแท้ในสมัยนั้น อาคารสมัยใหม่แม้ว่าสภาพโครงสร้างและรูปแบบของสถาปัตยกรรมจะเปลี่ยนไป แต่ลักษณะของอาคารแบบห้องแถวก็ยังคงเป็นที่นิยมอยู่ในกลุ่มคนจีน นอกจากนี้ลักษณะบ้านเดี่ยวสมัยใหม่ก็อาจจะพบได้ทั่วไปในชุมชนเมืองสงขลา

อย่างไรก็ตามถ้าจะแบ่งกลุ่มบริเวณพักอาศัยตามอายุของอาคาร พอจะพิจารณาได้

๓ กลุ่ม ดังนี้

๖.๓.๑ กลุ่มที่พักอาศัยรุ่นเก่า มีอายุมากกว่า ๓๐ ปีขึ้นไป จับกลุ่มอยู่บริเวณใจกลางเมืองนับตั้งแต่ถนนนครนอก นครใน เพชรคีรี และพัทลุง เป็นต้น ในกลุ่มนี้อาคารบางแห่งมีอายุมากกว่า ๖๐ ปีก็มี ลักษณะอาคารเป็นแบบแก่งจีนและแบบจีนผสมยุโรป ส่วนใหญ่เป็นตึกดูแข็งแรง บริเวณหน้าบ้านมีทางเท้าแคบและถนนแคบเช่นเดียวกัน อาคารส่วนใหญ่อยู่ในสภาพดี มีความสูงตั้งแต่ชั้นเดียวถึงสามชั้น เป็นทั้งที่อยู่อาศัยอย่างเดี่ยวและที่อยู่อาศัยปนกับการค้า กลุ่มนี้เป็นบางส่วนเป็นที่พักอาศัยหนาแน่นสูง

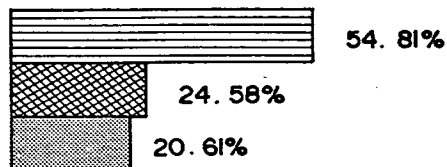
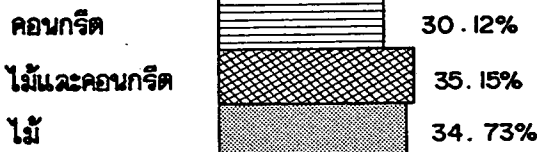
๖.๓.๒ กลุ่มที่พักอาศัยรุ่นกลาง มีอายุระหว่าง ๑๐ - ๓๐ ปี จับกลุ่มอยู่สองข้างถนนราชดำเนิน ทะเลหลวง ชายเขา รามวิถี เป็นต้น สันนิษฐานว่าเป็นกลุ่มที่พักอาศัยที่ขยาย

แผนภูมิ 4.5 ลักษณะอาคารพักอาศัยในชุมชนเมืองลงขลา

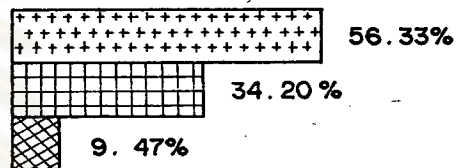
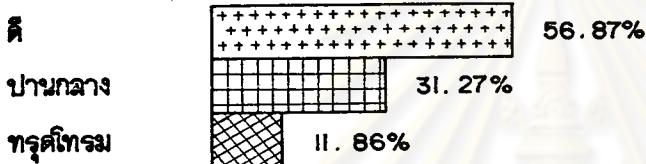
ก. อาคารพักอาศัย

ข. อาคารพาณิชย์และพักอาศัย

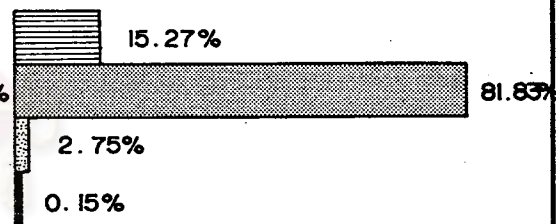
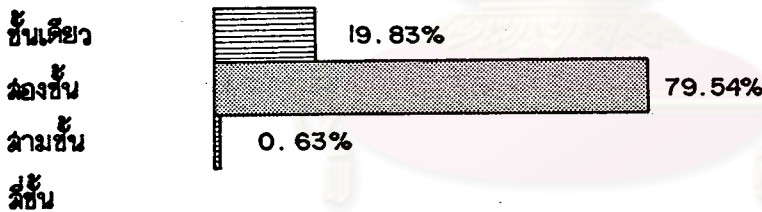
วัสดุที่ใช้ก่อสร้างอาคาร

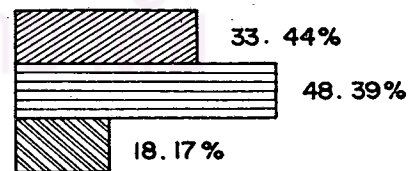
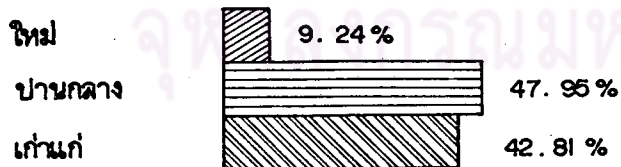
สภาพอาคาร

ความสูงของอาคาร

อายุอาคาร

(คิดร้อยละจากจำนวนอาคารที่สำรวจ)

ที่มา: จากการสำรวจ เดือนธันวาคม 2521

ตัวต่อจากกลุ่มแรก ลักษณะอาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารไม้และครึ่งตึกครึ่งไม้ ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพดี ความสูงตั้งแต่ ๑-๒ ชั้น กลุ่มนี้เป็นบริเวณที่พักอาศัยหนาแน่นปานกลาง

๖.๓.๓ กลุ่มที่พักอาศัยรุ่นใหม่ มีอายุน้อยกว่า ๑๐ ปี ส่วนใหญ่เกาะกลุ่มอยู่บนถนนไทรบุรี ถนนสายสงขลา-หาดใหญ่ และถนนสงขลา-จะนะ เป็นบริเวณที่พักอาศัยหนาแน่นเบาบาง ลักษณะอาคารเป็นแบบสมัยใหม่ ความสูง ๑-๒ ชั้น ส่วนใหญ่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยอย่างเดี่ยว และจากการที่เป็นบริเวณที่พักอาศัยที่มีความหนาแน่นน้อยอยู่ ประกอบกับมีปัจจัยส่งเสริมหลายประการ ทำให้บริเวณที่พักอาศัยกลุ่มนี้ มีโอกาสและแนวโน้มในการขยายตัวและพัฒนาสูงกว่าสองบริเวณที่กล่าวมาแล้ว

๖.๔ พื้นที่บ้านอยู่อาศัย

ในชุมชนเมืองสงขลาขนาดพื้นที่ดินที่ใช้ปลูกสร้างอาคาร เพื่ออยู่อาศัยจะแปรผันตั้งแต่ ๑๕-๓๐ ตารางวา และบ้านเดี่ยวจะใช้พื้นที่ประมาณ ๔๐-๒๐๐ ตารางวา แบบสอบถามพบว่า เนื้อที่ บ้านอยู่อาศัยขนาด ๔๐-๔๕ ตารางวา มีมากที่สุดประมาณร้อยละ ๒๕ รองลงมาคือเนื้อที่ขนาด ๑๐๐-๑๑๔ ตารางวา และ ๒๕-๓๕ ตารางวา ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ ๒๓ และ ๒๑ ตามลำดับ ในกรณีที่ขนาดเนื้อที่ บ้านอยู่อาศัยอยู่ในช่วง ๑๐๐-๒๐๐ ตารางวานั้น พบว่าส่วนใหญ่เป็นบ้านพักอาศัยของผู้มีฐานะดี และเป็นบ้านพักของทางราชการ ซึ่งมักอยู่นอกเมืองหรือใกล้สถานที่ราชการนั้นๆ ในอนาคตคาดว่าเนื้อที่ขนาดใหญ่เช่นนี้ จะนำมาจัดสรรเพื่ออยู่อาศัยและเป็นบ้านเดี่ยวโดยเฉพาะได้ยาก ทั้งนี้ราคาที่ดินมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกวัน ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ย่อมทำให้ความต้องการที่อยู่อาศัยเพิ่มตามไปด้วย การแบ่งสรรที่ดินเพื่อปลูกสร้างอาคารสำหรับพักอาศัยก็จำเป็นต้องให้ได้ขนาดเล็กลง จากการพิจารณาหาค่าเฉลี่ยพื้นที่บ้านจากจำนวนตัวอย่าง ๓๘๐ ตัวอย่าง พบว่ามีค่าโดยประมาณ ๗๕ ตารางวา ซึ่งคาดว่าจะจะเป็นขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับบ้านเดี่ยวในอนาคตต่อไป

สำหรับขนาดของพื้นที่อาคารปกคลุมดินนั้น โดยทั่วไปพบว่าห้องแถวจะมีพื้นที่อาคารปกคลุมดินประมาณร้อยละ ๗๐-๘๐ ซึ่งแสดงว่ามีที่ว่างเฉลี่ยประมาณร้อยละ ๒๐-๓๐ จัดอยู่ในสภาพที่แออัดเมื่อพิจารณาในแง่ที่พักอาศัย สำหรับบ้านเดี่ยวพบว่าโดยทั่วไปจะมีพื้นที่อาคารปกคลุมดินประมาณร้อยละ ๔๐ และมีที่ว่างเฉลี่ยอีกประมาณร้อยละ ๖๐ ซึ่งจัดว่าอยู่สภาพที่ดีและโล่งพอสมควรสำหรับที่พักอาศัย

๖.๕ ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

ในชุมชนเมืองสงขลา ลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย โดยส่วนรวมที่เป็นทั้งเจ้าของบ้านและที่ดินมีมากที่สุด ประมาณร้อยละ ๓๔.๗ รองลงไปคือเช่าทั้งบ้านและที่ดินประมาณร้อยละ ๓๓.๖ และเป็นบ้านพักของทางราชการร้อยละ ๑๔.๗ นอกนั้นก็ เป็นพวกที่เป็นเจ้าของบ้านแต่เช่าที่ดินประมาณร้อยละ ๔.๔ อาศัยผู้อื่นอยู่โดยไม่เสียค่าเช่าประมาณร้อยละ ๕ และอื่นๆ (เช่น เช่าบ้าน แต่ไม่ต้องเช่าที่ดิน) อีกประมาณร้อยละ ๒.๓ พวกที่เป็นเจ้าของบ้านและที่ดินและพักบ้านพักของทางราชการ ไม่ควรจะได้ครั้นเรื่องที่อยู่อาศัย พวกที่ได้ครั้นควรจะเป็นพวกที่เช่าทั้งบ้านและที่ดิน หรืออาศัยผู้อื่นอยู่ หรือเป็น เจ้าของบ้านแต่เช่าที่ดิน แต่อย่างไรก็ดีพวกที่มีลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยประเภทที่ไม่ควรจะได้ครั้น ก็อาจจะมีความต้องการที่อยู่อาศัยใหม่ได้เช่นกัน ทั้งนี้เมื่อสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น ความจำเป็นในการขยายพื้นที่เพื่ออยู่อาศัยก็เพิ่มขึ้นด้วย

๖.๖ ที่อยู่อาศัยประเภทเช่า

ชุมชนเมืองสงขลา มีความเป็นอยู่หนาแน่น ภาวะบ้านเช่าจึงมีส่วนช่วยสนองความต้องการที่อยู่อาศัยได้อีกประการหนึ่ง สภาพอาคารบ้านเช่าส่วนใหญ่มีสภาพปานกลางค่อนข้างแข็งแรง ส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว และมีบ้านตึกครึ่งไม้บ้าง สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปดีพอสมควร ไม่มีน้ำขัง จากตารางที่ ๕.๑๖ พบว่าจำนวนบ้านเช่าเพื่ออยู่อาศัยในชุมชนเมืองสงขลา ในปี ๒๕๒๑ มีทั้งสิ้น ๓,๐๔๒ ราย สำหรับอัตราค่าเช่ามักแตกต่างกันในหลายระดับ จากการศึกษาอัตราค่าเช่าบ้านและจำนวนบ้านเช่าที่ยื่นเสียภาษีต่อเทศบาลเมืองสงขลา พบว่าร้อยละ ๖๐.๕๕ มีอัตราค่าเช่าเดือนละไม่เกิน ๓๐๐ บาท ร้อยละ ๓๑.๖๒ มีอัตราค่าเช่าระหว่างเดือนละ ๓๐๐ - ๖๐๐ บาท ร้อยละ ๔.๒๑ มีอัตราค่าเช่าระหว่างเดือนละ ๖๐๐ - ๘๐๐ บาท และมีเพียงร้อยละ ๓.๖๒ เท่านั้นที่มีอัตราค่าเช่าสูงกว่าเดือนละ ๘๐๐ บาท

๖.๗ ที่อยู่อาศัยในแหล่งเสื่อมโทรม

จากการสำรวจของเทศบาลเมืองสงขลา มีบริเวณที่เช่าขายในลักษณะเป็นแหล่งเสื่อมโทรมอยู่ ๘ แห่ง เนื้อที่รวมกัน ๗๑.๔ ไร่ มีจำนวนบ้านประมาณ ๑,๕๗๐ หลังคาเรือน หรือเป็นผู้อยู่อาศัยในแหล่งเสื่อมโทรมประมาณ ๑๑,๗๗๕ คน หรือประมาณร้อยละ ๑๔.๗ ของประชากร

ตาราง ๔.๑๖ บ้านเช่าในเขตเทศบาลเมืองสงขลา จำแนกตามอัตราค่าเช่า

อัตราค่าเช่า (บาท/เดือน)	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
ต่ำกว่า ๑๐๐	๓๗๐	๑๒.๑๖	๑๒.๑๖
๑๐๑ - ๒๐๐	๗๖๗	๒๕.๒๒	๓๗.๓๘
๒๐๑ - ๓๐๐	๗๐๕	๒๓.๑๙	๖๐.๕๗
๓๐๑ - ๔๐๐	๕๑๖	๑๖.๙๖	๗๗.๕๓
๔๐๑ - ๕๐๐	๒๘๗	๙.๕๓	๘๖.๙๖
๕๐๑ - ๖๐๐	๑๕๙	๕.๒๓	๙๒.๑๙
๖๐๑ - ๗๐๐	๗๑	๒.๓๓	๙๔.๕๒
๗๐๑ - ๘๐๐	๓๑	๑.๐๒	๙๕.๕๔
๘๐๑ - ๙๐๐	๒๖	๐.๘๕	๙๖.๓๙
๙๐๑ - ๑,๐๐๐	๗๑	๒.๓๓	๙๘.๗๒
๑,๐๐๑ - ๑,๑๐๐	๕	๐.๑๖	๙๘.๘๘
๑,๑๐๑ - ๑,๒๐๐	๕	๐.๑๖	๙๙.๐๔
มากกว่า ๑,๒๐๐	๒๖	๐.๘๕	๑๐๐.๐๐
รวม	๓,๐๔๒	๑๐๐	

ที่มา : เทศบาลเมืองสงขลา

ตารางที่ ๔.๑๗ สถิติเกี่ยวกับแหล่งเสื่อมโทรมของเทศบาลเมืองสงขลา

ย่านแหล่งเสื่อมโทรม	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	จำนวนหลังคาเรือน (หลัง)	กรรมสิทธิ์ในที่ดิน				กรรมสิทธิ์ในอาคาร			หมายเหตุ
			บุกรุกที่สาธารณะ (หลัง)	เช่าที่ของรัฐ (หลัง)	เช่าที่เอกชน (หลัง)	สร้างในที่ของตนเอง (หลัง)	ของตนเอง (หลัง)	เช่าของเอกชน (หลัง)	เช่าของรัฐ (หลัง)	
๑. ถนนเก่าเลี้ยง	๕	๕๕๐	๕๕๐	-	-	-	๕๕๐	-	-	หมู่บ้านเก่าเลี้ยง
๒. ถนนแหลมทราย	๓.๔	๖๐	-	๖๐	-	-	๖๐	-	-	หมู่บ้านแหลมทราย
๓. ถนนเตาอิฐ	๒๔.๓	๑๒๔	-	-	๑๒๔	-	๑๒๔	-	-	บริเวณหมู่บ้านเตาอิฐ
๔. ถนนเตาอิฐ	๑๖	๕๑๓	-	๕๑๓ (เช่าที่ธรณีสงฆ์)	-	-	๕๑๓	-	-	บริเวณหมู่บ้านเตาอิฐ
๕. ถนนเตาอิฐ	๘	๓๒	๓๒	-	-	-	๓๒	-	-	บริเวณหมู่บ้านเตาอิฐ
๖. ถนนไทรงาม	๒.๓	๔๔	-	๔๔	-	-	๔๔	-	-	บริเวณหมู่บ้านวัดไทร
๗. ถนนสระเกษ	๖.๔	๑๓๕	๑๓๕ (บุกรุกที่ดินรถไฟ)	-	-	-	๑๓๕	-	-	บริเวณหมู่บ้านชนโค
๘. ถนนทะเลหลวงซอย ๒๐	๖	๗๒	-	-	๗๒	-	๗๒	-	-	บริเวณหมู่บ้านสหกรณ์
รวม	๗๑.๔	๑,๕๗๐	๗๕๗	๖๑๗	๑๙๖	-	๑,๕๗๐	-	-	

ที่มา : เทศบาลเมืองสงขลา

ชุมชนเมืองสงขลาในปี ๒๕๒๐ และมีความหนาแน่นเฉลี่ยประมาณ ๒๒ หลังคาเรือน/ไร่ บริเวณที่จัดว่ามีจำนวนบ้านและความหนาแน่นมากที่สุด คือ บริเวณแก้วเสด็จ มีบ้านทั้งหมด ๕๕๐ หลังคาเรือนในเนื้อที่ดินเพียง ๕ ไร่เท่านั้น

แหล่งเสื่อมโทรมในเขตเทศบาลเมืองสงขลา ส่วนใหญ่เกิดจากผู้ที่ยอพยพเข้ามาทำมาหากินในเมืองสงขลา ทางด้านการทำประมงและอาชีพรับจ้างเกี่ยวกับการประมง สภาพความเป็นอยู่อาศัยมีความแออัด สภาพแวดล้อมไม่ถูกสุขลักษณะ การทิ้งขยะเป็นไปตามใจชอบ ลักษณะของถนนหรือทางเดินในบริเวณส่วนใหญ่เป็นดินหรือลูกรัง ไม่มีทางเท้าและทางระบายน้ำที่ถาวร ทำให้ภายในบริเวณแหล่งเสื่อมโทรมแทบทุกแห่งมีน้ำเน่าขัง ลักษณะอาคารส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ใต้ถุนไม่สูง หลังคามุงด้วยสังกะสีหรือจาก ตัวอาคารใช้เศษไม้หรือไม้เก่าที่ใช้งานแล้ว จึงมีลักษณะเก่าและค่อนข้างทรุดโทรม การใช้สอยจะประกอบด้วย ๑ ห้องนอน และมีที่ว่างเอนกประสงค์ สำหรับใช้ประกอบอาหาร รับประทานอาหาร เลี้ยงบุตรหลาน บ้านส่วนใหญ่จะไม่มีส้วมเป็นของตนเอง ต้องอาศัยจากเพื่อนบ้านหรือส้วมที่สร้างไว้สำหรับชุมชน เนื้อที่โดยเฉลี่ยประมาณ ๓๐-๓๕ ตารางเมตร ต้นทุนอาคารส่วนใหญ่เฉลี่ยประมาณ ๖,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท บ้านส่วนใหญ่จะปลูกสร้างมาเป็นเวลานานเกินกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป

จากการสำรวจกรรมสิทธิ์ในที่ดินและอาคารของผู้อยู่อาศัยในแหล่งเสื่อมโทรม โดยเทศบาลเมืองสงขลา พบว่าไม่มีผู้มีการมสิทธิ์ในที่ดิน โดยเป็นผู้บุกรุกที่สาธารณะร้อยละ ๔๘.๒ เข้าที่จากรัฐร้อยละ ๓๘.๓ และเข้าที่จากเอกชนร้อยละ ๑๒.๕ ส่วนกรรมสิทธิ์ในอาคารนั้น ผู้อยู่อาศัยทั้งหมดเป็นเจ้าของอาคาร (ตารางที่ ๔.๑๗)

๖.๔ บ้านจัดสรร

ในชุมชนเมืองสงขลา บ้านจัดสรรเอกชนส่วนใหญ่เป็นบ้านสำหรับผู้ที่มีรายได้ค่อนข้างสูง ปัจจุบันที่ดำเนินการในบริเวณนอกเขตเทศบาลเมืองสงขลา มีอยู่ ๓ โครงการ ดังนี้

๖.๔.๑ หมู่บ้านทักษิณ ๑ ตั้งอยู่ระหว่างหลักกิโลเมตรที่ ๗-๘ ริมถนนสงขลา-หาดใหญ่ เป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียวและสองชั้น ขนาดที่ดิน ๕๐ - ๑๐๐ ตารางวา ราคาเงินสดหน่วยละ ๒๐๐,๐๐๐ - ๕๐๐,๐๐๐ บาท ผ่อนส่งกับธนาคารนครหลวงไทย ระยะเวลาผ่อนส่ง ๑๐ ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๑๓ ต่อปี การชำระเงินดาวน์ร้อยละ ๒๐ ของเงินต้น

๖.๘.๒ หมู่บ้านการะเกด ตั้งอยู่หลักกิโลเมตรที่ ๗ ริมถนนสงขลา-หาดใหญ่
กำลังเริ่มดำเนินการ ยังไม่มีรายละเอียด

๖.๘.๓ บ้านจัดสรรลักษณะ Town House ตั้งอยู่ในซอยหลังศูนย์ทรัพยากร
ธรณีเข้าซอยไปประมาณ ๓๐๐ เมตร ยังไม่มีรายละเอียด

๗. โครงการของรัฐบาลที่มีความสำคัญต่อชุมชนเมืองสงขลา

ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔)
ได้กำหนดให้ชุมชนเมืองสงขลา-หาดใหญ่ เป็นเมืองหลักของภาคใต้ฝั่งตะวันออก โดยให้ทำหน้าที่
เป็นฐานทางเศรษฐกิจของภาคทั้งทางด้านพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม และการบริการ ซึ่งในการ
พัฒนานี้มีโครงการสำคัญที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน และมีผลโดยตรงต่อการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยของ
ชุมชนเมืองสงขลา พอสรุปได้ดังนี้ (แผนที่ ๔.๘),

๗.๑ โครงการสร้างถนนข้ามเกาะยอ

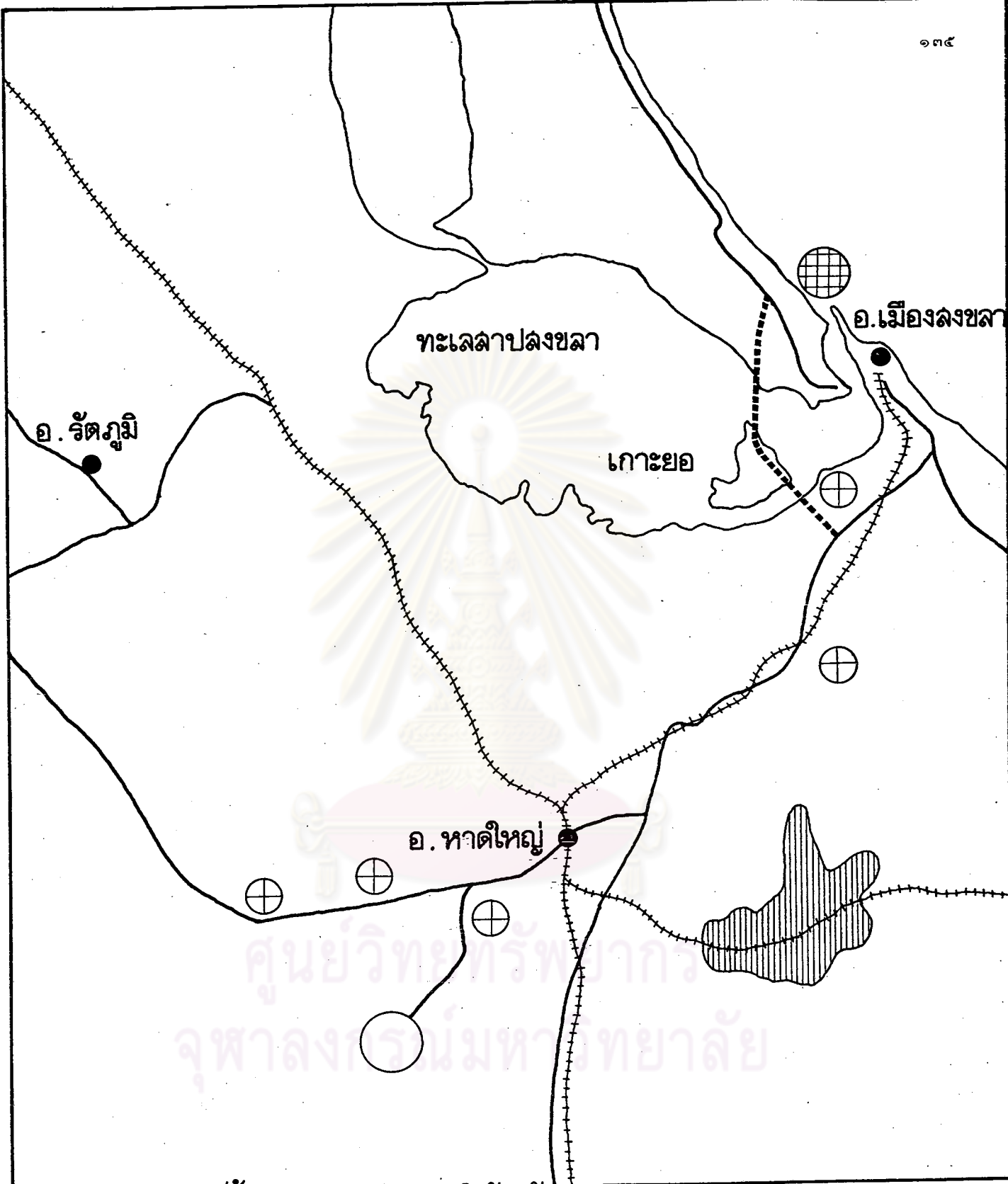
๗.๒ โครงการทำเรื่อน้ำลึกสงขลา

๗.๓ โครงการนิคมอุตสาหกรรม

๗.๔ โครงการพัฒนาการท่องเที่ยว

๗.๑ โครงการสร้างถนนข้ามเกาะยอ

คาดว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จภายในปี ๒๕๒๔ เป็นทางหลวงที่มีความยาวทั้งสิ้น
ประมาณ ๑๓ กิโลเมตร มีความกว้างของผิวจราจรเท่ากับ ๗.๐๐ เมตร ไหล่ทางกว้างข้างละ
๒.๕๐ เมตร โดยมีจุดเริ่มต้นจากแยกทางหลวงหมายเลข ๔๐๗ ที่กิโลเมตร ๑๐ + ๓๗๔.๕๐
ที่บ้านน้ำกระจาย ตำบลเขารูปช้าง ตัดข้ามทะเลสาบสงขลา (ช่วงแรก) ผ่านบ้านสวนทุเรียน
บ้านนอก บ้านอ่าวทราย ซึ่งอยู่บนเกาะยอ และตัดข้ามทะเลสาบสงขลา (ช่วงหลัง) ผ่านบ้าน

แสดง: การเลือกที่ตั้งของโครงการต่างๆ ในจังหวัดลงขลา

แผนที่ 4.8

สัญลักษณ์:

สำนักงานใหญ่

โครงการท่าเรือน้ำลึก

โครงการนิคมอุตสาหกรรม

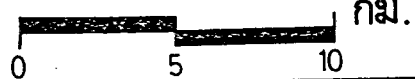

โครงการท่าเรือหน้า

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

โครงการถนนข้ามเกาะยอ

เขาเขียว บ้านขุนเมือง บรรจบทางหลวงหมายเลข ๔๐๘๓ (สายเขาแดง-ระโนด) ที่กิโลเมตร
๑ + ๖๒๔.๘๐^๑

โครงการนี้เป็นทางหลวงที่มีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรม โดยจะเป็นทางลำเลียงวัตถุดิบทางด้านเกษตรกรรมและแร่ ระหว่างท่าเรือน้ำลึกไปยังจังหวัด ใกล้เคียงและกรุงเทพมหานคร ตลอดจนส่งออกไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศ โดยไม่ต้องขนส่ง ผ่านตัวเมือง สงขลาอีกต่อไป นอกจากนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในด้านการคมนาคม ระหว่าง จังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งทำให้เดินทางสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย และไม่ต้อง เสียเวลารอข้ามแพขนานยนต์ที่บริเวณเมืองสงขลาอีกต่อไป

๗.๒ โครงการท่าเรือน้ำลึกสงขลา

โครงการท่าเรือแห่งนี้เป็นท่าเรือสากล เป็นท่าเรือส่งออกของสินค้าหลักของ ภาคใต้ คือ ยางพารา และแร่ ไปยังตลาดต่างประเทศ ขณะเดียวกันจะใช้เป็นท่าเรือสำหรับ สินค้าขาเข้าจากต่างประเทศ โดยเฉพาะสินค้าและน้ำมัน เชื้อเพลิงไปสู่มือผู้บริโภคในภาคใต้ นอกจากนี้ยังจะใช้เป็นฐานปฏิบัติการส่งกำลังบำรุงสำหรับบริษัทสำรวจน้ำมันในอ่าวไทยด้วย

๗.๒.๑ ที่ตั้งของท่าเรือน้ำลึก ผู้เชี่ยวชาญของบริษัท Rendel and Partners ซึ่งธนาคารพัฒนาเอเชียได้จ้างมาสำรวจ ได้เสนอที่ตั้งของโครงการไว้ ๖ แห่งด้วยกัน แต่กรมเจ้าท่าได้ทำการศึกษาความเหมาะสมและพิจารณาถึงผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อม จึงเห็นควรว่าจะสร้างที่บริเวณปากทางเข้าทะเลสาบสงขลาฝั่งหัวเขาแดงด้านทะเลนอก^๒ และเวลานี้กำลังสำรวจด้านวิศวกรรมอยู่

^๑กรมทางหลวง, กองวางแผน, หน่วยวางแผนโครงการ, การวิเคราะห์ทางด้าน เศรษฐกิจและวิศวกรรมของทางหลวงสาย แยกทางหลวงหมายเลข ๔๐๗-เกาะยอ-บรรจบทาง หลวงหมายเลข ๔๐๘๓ (กรุงเทพมหานคร: กรมทางหลวง, ๒๕๒๐), หน้า ๒๓-๒๔.

^๒Rendel and Partners, Songkhla and Phuket Port Studies : Final Report Vol. I (Melbourne : Rendel and Partners, 1977), p.5.

๗.๒.๒ ขนาดโครงการ สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับขนาดโครงการนั้น ผู้ศึกษาได้เสนอไว้ดังนี้

- ๑) สร้างท่าเทียบเรือมีความลึก ๘-๑๐ เมตร ยาว ๗๕๐ เมตร ๒ ท่า สำหรับเรือเดินสมุทรขนาดประมาณ ๘,๐๐๐-๑๕,๐๐๐ ตันเข้าเทียบท่าได้
- ๒) สร้างโกดังขนถ่ายสินค้า (Transit Shed) ขนาดกว้าง ๑๐๐ เมตร ยาว ๓๐ เมตร และสูงไม่น้อยกว่า ๖ เมตร จำนวน ๒ หลัง สำหรับสินค้าจำพวก ยางพารา
- ๓) โกดังเปิด (Open Storage) ขนาด ๒,๖๐๐ ตารางเมตร ๑ แห่ง สำหรับสินค้าประเภทอื่น ๆ
- ๔) สถานที่จอดรถไม่ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ ตารางเมตร
- ๕) มีการจัดวางเครื่องหมายการทำเรือ และการเดินเรือตามหลักสากล ให้สามารถนำเรือเข้าสู่ท่าเทียบเรือได้อย่างปลอดภัย ทั้งในกลางวันและกลางคืน

เมื่อโครงการนี้แล้วเสร็จคาดว่าจะมีผลสะท้อนในด้านการพัฒนาการเกษตร อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรมของจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียง โดยจะใช้ถนนข้ามเกาะยอ เป็นเส้นทางลำเลียงวัตถุดิบและสินค้าจากท่าเรือไปสู่ตลาดและขนส่งสินค้า วัตถุดิบต่าง ๆ จากแหล่งผลิตมาสู่ท่าเรือเพื่อการส่งออกต่อไป

๗.๓ โครงการนิคมอุตสาหกรรม

เพื่อเร่งรัดพัฒนาแหล่งอุตสาหกรรมในภาคใต้ จึงจำเป็นต้องรวมแหล่งที่ตั้งของ โรงงานอุตสาหกรรมขึ้น โดยการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นในพื้นที่ที่เหมาะสม จากการศึกษา ของบริษัท Hunting Technical Services ได้เสนอให้พื้นที่บริเวณเมืองสงขลา-หาดใหญ่ เป็นบริเวณที่เหมาะสมที่สุด ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าบริเวณชุมชนทั้งสองนี้มีบริการขั้นพื้นฐานหลักที่จำเป็น

ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอยู่แล้ว ได้แก่ ถนน ทางรถไฟ ท่าเรือ ท่าอากาศยาน นอกจากนี้มีความเหมาะสมทางด้านพื้นที่ แรงงาน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ มีธุรกิจที่มีการลงทุนเกินกว่า ๕๐๐,๐๐๐ บาท มากที่สุดในภาคใต้ และเป็นแหล่งเงินทุนที่ใหญ่ที่สุดของภาคใต้ด้วย^๑ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมจะเป็นประโยชน์ในการแยกบริเวณอุตสาหกรรมออกจากบริเวณท่องเที่ยวและบริเวณที่อยู่อาศัย จึงเป็นการสนับสนุนโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วยประการหนึ่ง

๗.๓.๑ ที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรม มีผู้เสนอไว้หลายบริเวณด้วยกัน และมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม ในเบื้องต้นคณะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เสนอที่ตั้งไว้ ๔ แห่งด้วยกัน คือ บริเวณใกล้ตัวเมืองหาดใหญ่ ๓ แห่ง และไม่ไกลจากตัวเมืองสงขลาอีก ๑ แห่ง ต่อมาการนิคมอุตสาหกรรมได้พิจารณาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของที่ตั้งเหล่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องสภาวะแวดล้อมและการจัดซื้อที่ดิน จึงได้พิจารณาที่จะจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ในบริเวณกึ่งกลางระหว่างเมืองสงขลา-หาดใหญ่ โดยข้ามถนนและทางรถไฟไปยังฝั่งตรงข้ามกับทะเลสาบสงขลา แต่อย่างไรก็ตามยังไม่ได้กำหนดขอบเขตของบริเวณไว้แน่นอน

๗.๓.๒ ขนาดพื้นที่ จะใช้ที่ดินประมาณ ๘๐๐ ไร่ โดยแบ่งเป็นเขตอุตสาหกรรมส่งออกประมาณ ๓๐๐ ไร่ ภายในนิคมอุตสาหกรรมจะประกอบไปด้วย พื้นที่สำหรับโรงงานอุตสาหกรรม บริเวณพักอาศัยของคณงาน บริเวณพาณิชยกรรมและแหล่งบริการชุมชน บริเวณสาธารณูปโภค และแหล่งกำจัดน้ำเสีย ตลอดจนพื้นที่ว่างและสวนสาธารณะ

๗.๓.๓ ประเภทอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมที่จะจัดตั้งส่วนใหญ่กำหนดให้ใช้วัตถุดิบในภาคใต้ โดยแบ่งเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๑) อุตสาหกรรมซึ่งจะขยายตัวจากอุตสาหกรรมเดิมและเป็นอุตสาหกรรมบริการ เช่น

^๑Hunting Technical Services, South Thailand Regional Planning Study : Physical Planning (London : Hunting Technical Services, 1975), p.126.

- อุตสาหกรรมน้ำแข็งและห้องเย็น ได้แก่ โรงงานทำน้ำแข็ง และโรงงานปั่นน้ำแข็งละเอียด
- อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ ได้แก่ โรงงานเลื่อยไม้ และโรงงานไม้อัด
- อุตสาหกรรมและหัตถกรรมพื้นเมือง ได้แก่ อุตสาหกรรมการแกะสลักและอุตสาหกรรมการทำเครื่องเขิน

๒) อุตสาหกรรมที่จะเพิ่มคุณค่าของผลผลิตในปัจจุบัน และใช้วัตถุดิบที่มี

อยู่ในภาคใต้ เช่น

- อุตสาหกรรมแปรรูปยาง ได้แก่ โรงงานผลิตยางรถยนต์ โรงงานทำยางแผ่น โรงงานทำกาวยาง และโรงงานทำยางรองเท้า
- อุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ ได้แก่ โรงงานปลาป่น และโรงงานปลากระป๋อง
- อุตสาหกรรมแปรรูปมะพร้าว ได้แก่ โรงกลั่นน้ำมันมะพร้าว และ โรงงานผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากใยมะพร้าว
- อุตสาหกรรมผลิตอาหารและเครื่องดื่ม ได้แก่ โรงงานอาหารและผลไม้กระป๋อง และโรงงานเนื้อสัตว์แช่แข็ง

๓) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับการบริโภคและสนองความต้องการของท้องถิ่น ได้แก่ อุตสาหกรรมพลาสติก เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องนุ่งห่ม เครื่องประดับ อุตสาหกรรมเครื่องไฟฟ้า เครื่องหนัง เฟอร์นิเจอร์ อุตสาหกรรมเครื่องจักรประเภทเครื่องมือเบา และ อุตสาหกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์โลหะต่าง ๆ

๔) อุตสาหกรรมที่เพิ่มเติมขึ้นมา เพื่อสนับสนุนทรัพยากรธรรมชาติที่หาได้ในพื้นที่ เช่น อุตสาหกรรมเครื่องแก้ว เซรามิก และการผลิตน้ำมันปาล์ม เป็นต้น

ปัจจุบันยังไม่ลงมือก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม แต่ก้อยู่ในขั้นการสำรวจ ศึกษา และจัดหาซื้อที่ดิน ซึ่งคาดว่าขั้นตอนนี้จะแล้วเสร็จในปี ๒๕๒๔

๗.๔ โครงการพัฒนาการท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ และควบคู่กับเมืองสงขลา-หาดใหญ่ มาช้านาน และถ้าเปรียบเทียบกับบริเวณอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้แล้วจะเห็นได้ว่า ชุมชนเมืองทั้งสองนี้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายไม่เฉพาะคนไทยแต่ชาวต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย และสิงคโปร์ ได้มุ่งมายังสงขลา-หาดใหญ่ ทำให้จังหวัดสงขลามีรายได้จากการท่องเที่ยวปีละไม่น้อย จากความสำคัญดังกล่าว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้ให้ความสนใจที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณนี้อย่างจริงจัง และทำการศึกษาร่วมกับ Netherlands Institute of Tourism Development Consultants (TDC) กำหนดให้สงขลา-หาดใหญ่ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคใต้ (Tourism Regional Centers) ทั้งนี้จะให้เมืองสงขลาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ ตลอดจนโบราณสถานและโบราณวัตถุต่าง ๆ ในขณะที่เดียวกันเมืองหาดใหญ่จะเป็นศูนย์การพักผ่อน การบันเทิง และการจับจ่ายซื้อของของนักท่องเที่ยว

ปัจจุบันการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ทำการสำรวจรายละเอียดเบื้องต้น (Preliminary Study) ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา ทั้งความพร้อมของสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ และบริการด้านต่าง ๆ เป็นต้นว่า ที่พัก ร้านอาหาร ร้านค้า ตลอดจนกำลังคน (Manpower Resources) ที่จะบริการนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ และจะทำการศึกษาเพิ่มเติม คือ

๗.๔.๑ จัดทำแผนเร่งด่วน แก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว

๗.๔.๒ จัดทำแผนหลัก (Master Plan) และศึกษาความเป็นไปได้ของ
โครงการท่องเที่ยวในด้านการใช้ที่ดิน การลงทุนของเอกชน ตลอดจนแผนฟื้นฟูประเพณีการผลิต
ของพื้นเมือง บูรณะสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญ

๗.๔.๓ จัดทำแผนด้านการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ ให้นักท่องเที่ยวเข้ามา
จังหวัดสงขลามากขึ้น

๘. ผลกระทบที่คาดว่าจะมีต่อชุมชน เมืองสงขลา

โครงการของรัฐบาลที่จะพัฒนาในพื้นที่ใกล้เคียงชุมชนเมืองสงขลาดังกล่าวมาแล้ว
ข้างต้นนั้น ปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ในขั้นการสำรวจความเหมาะสมด้านต่าง ๆ ยกเว้นโครงการ
สร้างถนนข้าม เกาะยอ ซึ่งจะเริ่มให้ใช้บริการได้ภายในปี ๒๕๒๔ นี้ ดังนั้นการวิเคราะห์ถึงผล
กระทบต่อชุมชนเมืองสงขลา จึงใช้วิธีคาดการณ์จากรายละเอียดของโครงการทั้ง ๔ โครงการ
พิจารณาประกอบกับสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ และประชากร ของจังหวัดและชุมชนเมือง
สงขลา ดังได้กล่าวมาในตอนต้น สามารถสรุปถึงผลกระทบของโครงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๘.๑ ผลกระทบต่อภาวะทางเศรษฐกิจของเมือง

จากการเป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษาและการบริหารการปกครองของจังหวัด และ
ภาคใต้ จึงทำให้ชุมชนเมืองสงขลามีสภาพเป็นเมืองพักอาศัยมากกว่าจะเป็นเมืองธุรกิจ ประชากร
ที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ มีการลงทุนในธุรกิจรายใหญ่น้อยกว่าภาคใหญ่
แม้ว่าจะ เป็นศูนย์กลางการส่งยางออกทางทะเลของภาคใต้ และมีท่าเทียบเรือประมง ซึ่งจำนวน
เรือเข้าเทียบท่าและปริมาณสัตว์น้ำที่ขึ้นท่ามีไม่ใช่น้อย แต่ก็ เป็นท่าเรือขนาดเล็กไม่ทันสมัย และ
ไม่สามารถให้เรือขนาดใหญ่เข้ามาเทียบท่าได้ มีอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องกับการประมง กระจายอยู่
นอกเมืองทางถนนสายสงขลา-จะนะ สำหรับบริเวณพาณิชยกรรมจะกระจุกตัวอยู่ในใจกลางเมือง
และส่วนใหญ่เป็นร้านขายปลีก ให้บริการเฉพาะคนในชุมชนเมืองสงขลานั้นเอง

สำหรับโครงการต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นคาดว่าจะมีส่วนทำให้ภาวะทางเศรษฐกิจของชุมชนเมืองสงขลามีแนวโน้มเปลี่ยนแปลง ดังนี้

๑.๑.๑.อุตสาหกรรม โครงการทำเรื่อน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรม จะมีผลอย่างมากต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ คือ

๑.๑.๑.๑) อุตสาหกรรมยางพารา

อุตสาหกรรมเกี่ยวกับยางพารา เป็นอุตสาหกรรมหลักที่มีการส่งผลผลิตออกต่างประเทศมาก โดยส่งออกที่ทำ เรือ เมืองสงขลา เฉลี่ยประมาณปีละ ๑๕๐,๐๐๐ ตัน มีมูลค่าเฉลี่ยปีละไม่ต่ำกว่า ๒,๐๐๐ ล้านบาท (ดูตารางที่ ๑ ภาคผนวก ก.) มีปลายทางส่วนใหญ่ที่สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันประสบปัญหาในการขนส่ง เนื่องจากท่าเรือสงขลาเป็นท่าเรือขนาดเล็ก การขนส่งที่ผ่านมาจึงเป็นการลำเลียงสินค้าใส่เรือเล็กไปยังเรือเดินสมุทรที่จอดทอดสมออยู่บริเวณปากอ่าว ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการขนส่งมาก อย่างไรก็ตามการพัฒนาท่าเรื่อน้ำลึก ทำให้การขนส่งมีความสะดวกมากขึ้น ประกอบกับจะมีการสร้างโกดังเนื้อที่ประมาณ ๓,๐๐๐ ตารางเมตร ภายในบริเวณท่าเรื่อน้ำลึก สำหรับขนถ่ายยางพาราโดยเฉพาะด้วย คาดว่าจะมีผลทำให้ผู้ค้ายางจังหวัดใกล้เคียง เช่น ตรัง พัทลุง และนครศรีธรรมราช ที่เคยส่งยางออกทางภูเก็ตหันมาใช้ท่าเรือส่งออกที่เมืองสงขลามากขึ้น เนื่องจากการคมนาคมสะดวกและใกล้กว่า เมื่อโครงการสร้างถนนข้ามเกาะยอแล้วเสร็จ จะมีการเชื่อมต่อกับถนนหลวงและทางรถไฟสะดวกกว่าเดิม คาดว่าจะมีส่วนดึงดูดผู้ค้ายางใช้เส้นทางขนส่งทางท่าเรือสงขลามากขึ้น

นอกจากนี้นิคมอุตสาหกรรมได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับยางพาราขึ้น เพื่อสนับสนุนให้มีการเพิ่มผลผลิตของวัตถุดิบที่มีอยู่แล้วในภาคใต้ ประกอบกับในบริเวณเมืองสงขลา-หาดใหญ่ มีสถาบันการเงินหลายแห่งที่สนับสนุนการลงทุนอยู่แล้ว คาดว่าจะมีส่วนทำให้เกิดการขยายตัวด้านการลงทุนเกี่ยวกับกิจกรรมยางพารามากขึ้น

ปัจจุบันในชุมชน เมืองสงขลา ยังไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับยางพารา แต่คาดว่าจากการขยายตัวทางกิจกรรมประเภทนี้ จะทำให้มีผู้ลงทุนส่วนหนึ่งสนับสนุนให้มีโรงงานอุตสาหกรรมผลิตภัณฑยางพาราขึ้นได้ เช่น โรงงานทำยางรถยนต์ ทำยางรองเท้า เป็นต้น

๔.๒) อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการประมง

ปัจจุบันชุมชนเมืองสงขลามีท่าเทียบเรือประมง ซึ่งมีการนำสัตว์น้ำมาขึ้นท่าเฉลี่ยประมาณปีละ ๑๐๐,๐๐๐ เมตริกตัน สินค้าสัตว์น้ำจะนำมาบรรจุหีบห่อและแช่เย็น แล้วจึงออกไปจำหน่ายทั้งต่างจังหวัดและต่างประเทศ (มาเลเซียและสิงคโปร์) ที่ท่าเรือสงขลา เช่นเดียวกัน (ดูตารางที่ ๒ ภาคผนวก ก.) การมีท่าเรือน้ำลึกจะทำให้การส่งออกของสินค้าสัตว์น้ำเป็นไปได้สะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้โครงการนิคมอุตสาหกรรมก็สนับสนุนให้มีการจัดตั้งอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำขึ้นได้ เช่น โรงงานปลาป่น และโรงงานปลากระป๋อง ตลอดจนโรงงานน้ำแข็งและอุตสาหกรรมห้องเย็น ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการประมง คาดว่าจะมีส่วนทำให้การลงทุนในด้านนี้เพิ่มขึ้น

ในปัจจุบันชุมชนเมืองสงขลา มีอุตสาหกรรมที่สนับสนุนต่อการประมงอยู่มาก เช่น โรงงานผลิตน้ำแข็ง โรงงานห้องเย็น และโรงงานปลาป่น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมผลิตปลาป่น นับว่ามีกำลังผลิตและผลผลิตสูงสุดในภาคใต้^๑ ทั้งนี้เพราะนอกจากมีวัตถุดิบ คือ ปลาเบ็ดปริมาณมากอยู่แล้ว ยังเป็นแหล่งที่รวบรวมผลผลิตปลาป่นเพื่อส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย อย่างไรก็ตามในปัจจุบันโรงงานผลิตปลาป่นยังผลิตไม่เต็มกำลัง เนื่องจากประสบกับปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ ต้องซื้อปลาเบ็ดจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น นครศรีธรรมราชและปัตตานี คาดว่าการลงทุนในอุตสาหกรรมด้านนี้จะไม่เกิดขึ้น

ปัญหาที่ชาวประมงประสบอยู่เวลานี้ ก็คือ การขยายเขตน่านน้ำของประเทศเพื่อนบ้าน และปัญหาน้ำมันแพง ทำให้ชาวประมงบางส่วนที่เคยนำปลาไปขึ้นที่ท่าเรือกรุงเทพฯ หันมาขึ้นท่าเมืองสงขลามากขึ้น และในอนาคตจะมีการก่อสร้างสะพานปลาแห่งใหม่ที่บริเวณ

^๑ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานการสำรวจอุตสาหกรรมปลาป่นในภาคใต้
(กรุงเทพมหานคร : ธนาคารแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๑), หน้า ๗.

ตัวเมืองสงขลา คาดว่าจะทำให้ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำบริเวณนี้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น และอุตสาหกรรมที่จะขยายตัวตามก็คือ อุตสาหกรรมผลิตน้ำแข็ง การทำปลากระป๋อง และการทำปลาเยือกแข็ง

๓) อุตสาหกรรมอื่น ๆ

การมีโครงการนิคมอุตสาหกรรมและโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดการขยายตัวและการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องตามมา เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ และอุตสาหกรรมผลิตสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น นอกจากนี้จากแนวโน้มของการขยายตัวของอุตสาหกรรมยางพารา และอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการประมง คาดว่าจะมีส่วนทำให้อุตสาหกรรมบริการขยายตัวตามไปด้วย เช่น การซ่อมยางรถยนต์ การซ่อมเรือ ต่อเรือ ทำแห อวน เป็นต้น -

จากการพิจารณาลักษณะการลงทุนในสาขาอุตสาหกรรมของชุมชนเมืองสงขลา ระหว่างปี ๒๕๑๘-๒๕๒๑ ตามตารางที่ ๔.๑๘ พบว่าอุตสาหกรรมที่ผลิตอาหาร เช่น ทำข้าวเกรียบ กุ้ง-ปลา ทำน้ำแข็ง และทำปลาป่น มีการลงทุนมากที่สุด โดยในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ และ ๒๕๒๑ มีประมาณร้อยละ ๗๓.๘ และ ๘๐.๘ ของเงินลงทุนทั้งหมดตามลำดับ สำหรับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ เช่น การทำแก้ว และเซรามิค มีการลงทุนเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน คือ ในปีพ.ศ. ๒๕๑๘ มีเงินลงทุน ๑๕๐,๐๐๐ บาท และเพิ่มเป็น ๓,๐๕๐,๐๐๐ บาท ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ หรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๔๘๓.๓ ซึ่งนับว่าสูงพอสมควร ชุมชนเมืองสงขลาได้เปรียบตรงที่มีวัตถุดิบ คือ กรวด และทรายอยู่ทั่วไปในชุมชน และจากการที่โครงการนิคมอุตสาหกรรมสนับสนุนให้ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ในอนาคตคาดว่าอุตสาหกรรมทำแก้ว และเซรามิค จะมีการลงทุนเพิ่มขึ้นในชุมชนเมืองสงขลา

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๔.๑๘ ประเภทอุตสาหกรรมและเงินลงทุนในชุมชนเมืองสงขลา

ประเภท	พ.ศ. ๒๕๑๘			พ.ศ. ๒๕๒๑		
	โรงงาน	เงินลงทุน		โรงงาน	เงินลงทุน	
		ล้านบาท	ร้อยละ		ล้านบาท	ร้อยละ
๑. อุตสาหกรรม เกี่ยวกับ อาหาร	๑๕	๑๔.๕	๗๓.๘	๒๔	๖๐.๘	๘๐.๕
๒. อุตสาหกรรม เกี่ยวกับไม้	๔	๒.๖	๑๓.๔	๑๑	๓.๓	๔.๕
๓. อุตสาหกรรม เกี่ยวกับ กระดาษ	๒	๐.๑	๐.๕	๒	๐.๑	๐.๑
๔. อุตสาหกรรม เกี่ยวกับ อโลหะ	๒	๐.๒	๐.๘	๕	๓.๑	๔.๑
๕. อุตสาหกรรม เกี่ยวกับ โลหะ	-	-	-	๕	๑.๑	๑.๕
๖. อุตสาหกรรมบริการ	๑๒	๒.๓	๑๑.๕	๓๗	๖.๘	๕.๐
รวม	๔๐	๑๙.๗	๑๐๐.๐	๘๗	๗๕.๒	๑๐๐.๐

ที่มา : กองโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๘.๑.๒ พาณิชย์กรรมและการบริการ

บริเวณพาณิชย์กรรมของชุมชนเมืองสงขลาในปัจจุบันกระจุกตัวอยู่บริเวณถนนนครนอก นครใน วิเชียรชม และทะเลหลวง ส่วนใหญ่เป็นร้านค้าปลีกและให้บริการสำหรับคนในชุมชนเท่านั้น (Local scale) อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์ภาวะของการค้าและบริการในส่วนที่แล้มาปรากฏว่าธุรกิจรายใหญ่ในชุมชนเมืองสงขลามีแนวโน้มขยายตัวสูงกว่าธุรกิจรายย่อย ซึ่งย่อมแสดงถึงแนวโน้มของการขยายตลาดการบริการออกไปรอบนอกมากขึ้นด้วย และในอนาคตเมื่อโครงการต่าง ๆ แล้วเสร็จคาดว่าจะมีผลต่อการขยายตัวของ พาณิชยกรรมและการบริการ ดังนี้

๑) ร้านค้า จะขยายการบริการสำหรับคนนอกชุมชนมากขึ้น โดยเฉพาะสำหรับผู้ใช้แรงงานจากท่าเรือท่าลิ๊ก และบางส่วนจากนิคมอุตสาหกรรม นอกจากนี้สำหรับบริการนักท่องเที่ยวตามโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว ร้านค้าปลีกที่จะเกิดขึ้น เช่น ร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายสินค้าและเครื่องใช้ ร้านขายของที่ระลึก และร้านซ่อมอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ

๒) โรงแรมและบริการส่วนบุคคล ชุมชนเมืองสงขลามีสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติซึ่งแต่ละปีมีส่วนดึงดูดนักท่องเที่ยวมิใช่น้อย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวมาเลเซียและสิงคโปร์ นอกนั้นเป็นชาวญี่ปุ่น ยุโรป และอเมริกา ตลอดคนคนในประเทศ ส่วนใหญ่นิยมไปเที่ยวชมธรรมชาติ ที่สงขลาและกั บมาพักค้างคืนที่หาดใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากเมืองหาดใหญ่มีสถานเริงรมย์และที่พักที่สะดวกสบายกว่า สำหรับชุมชนเมืองสงขลามีโรงแรมที่จัดว่าทันสมัยและการบริการดีเพียงโรงแรมเดียวคือ โรงแรมสมิหลาเท่านั้น

ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวมีนโยบายปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชนเมืองสงขลา คาดว่าจะมีผลทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมามากขึ้น และคาดว่าจะทำให้กิจการโรงแรมภัตตาคาร ร้านขายของที่ระลึก และร้านอาหาร ขยายตัวตามด้วย

๓) สถาบันการเงิน การขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และบริการต่าง ๆ จะมีผลต่อการขยายตัวของกิจการสถาบันการเงิน ซึ่งปัจจุบันชุมชนเมืองสงขลา มีธนาคารเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญ ๘ แห่ง โดยเป็นธนาคารพาณิชย์ ๗ แห่ง และธนาคารออมสิน ของรัฐบาล ๑ แห่ง ซึ่งปริมาณเงินฝากแต่ละปีมีไม่มากนัก ขณะเดียวกันสัดส่วนเงินกู้ในระยะหลังก็ เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน การมีโครงการต่าง ๆ คาดว่าจะมีผลทำให้มีการขยายตัวของสถาบันการเงิน มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการลงทุนเพิ่มขึ้นย่อมทำให้เกิดการขยายตัวในด้านเงินฝากและเงินกู้ด้วย

สำหรับการใช้บริการทางด้านการค้า และการบริการต่าง ๆ ในชุมชนเมืองสงขลา นั้น คาดว่าส่วนใหญ่จะเพิ่มขึ้นจากจำนวนผู้ใช้แรงงานเกี่ยวกับท่าเรือท่าลิเก และเป็นนักท่องเที่ยว มากกว่าจะเป็นผู้ใช้แรงงานจากนิคมอุตสาหกรรม ทั้งนี้เมื่อนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่าง สงขลา-หาดใหญ่เพียงระยะทางไม่เกิน ๑๓ กิโลเมตรจากนิคมอุตสาหกรรมไปถึงหาดใหญ่ ย่อมมี ส่วนดึงดูดคนจากนิคมอุตสาหกรรมไปใช้บริการมากกว่า เป็นต้นว่า สถานเริงรมย์ แหล่งจับจ่ายซื้อของ และร้านอาหารซึ่งมีให้เลือกและสะดวกสบายกว่าชุมชนเมืองสงขลา ชุมชนเมืองสงขลาอาจมีปัจจัย ดึงดูดเพียงมีสถานที่ท่องเที่ยวความธรรมชาติเท่านั้น

๘.๑.๓ การจ้างแรงงาน

โครงการพัฒนาต่าง ๆ ตามที่ได้เสนอรายละเอียดมาแล้ว จะส่งผลกระทบต่อ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงานคือ

๑) การจ้างแรงงานในระยะสั้น ได้แก่ ความต้องการแรงงานในสาขา การก่อสร้าง นั่นคือ การวางรากฐานของระบบสาธารณูปโภคในบริเวณโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การก่อสร้างปรับปรุงท่อระบายน้ำ วางสายไฟฟ้า ก่อสร้างโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม โกดัง เก็บสินค้า และบ้านพักคนงาน เป็นต้น ในการก่อสร้างขั้นต้นนี้จำเป็นต้องการบริเวณพักอาศัยชั่วคราว ด้วย นอกจากนี้จากการที่กิจกรรมอื่น ๆ ขยายตัว เป็นต้นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นผลทำให้เกิด การขยายตัวในกิจการโรงแรม ศูนย์การค้า ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ซึ่งทำให้เกิด

ความต้องการแรงงานเพื่อใช้ในการก่อสร้างเหล่านี้ และเมื่อพิจารณาสถานการณ์เศรษฐกิจของจังหวัดสงขลาในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๒๐ พบว่าสาขาการก่อสร้างมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นในระดับสูง คือประมาณร้อยละ ๔๔.๔ ทั้ง ๆ ที่วัสดุก่อสร้างมีราคาสูงขึ้น แต่การก่อสร้างในภาคเอกชนก็ขยายตัวขึ้นด้วย การขยายตัวในด้านการก่อสร้างในจังหวัดสงขลา นี้คาดว่าจะประสบปัญหา เพราะแรงงานในท้องถิ่นไม่นิยมทำงานในสาขานี้ โดยเฉพาะในชุมชนเมืองสงขลา อัตราส่วนของประชากรที่ประกอบอาชีพในสาขานี้ได้ลดลงจากร้อยละ ๒.๙ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เหลือเพียงร้อยละ ๐.๗ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ประกอบกับนายจ้างส่วนใหญ่ต้องการแรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากค่าแรงถูกกว่า^๑ ทำให้เกิดการอพยพชั่วคราวของผู้ใช้แรงงานด้านนี้ และเกิดความต้องการบริเวณพักอาศัยชั่วคราวด้วยเช่นกัน

๒) การจ้างแรงงานในระยะยาว จากโครงการพัฒนาต่าง ๆ ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ตลอดจนการขยายตัวของกิจการต่าง ๆ ซึ่งมีผลทำให้เกิดความต้องการแรงงานตามมา จากการพิจารณาพบว่าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับยางพารา และอุตสาหกรรมประมงจะเป็นกิจกรรมที่ขยายตัวอย่างมาก และก่อให้เกิดการจ้างงานมากกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่น นอกจากนี้ยังมีผลไปถึงการจ้างแรงงานในสาขาพาณิชยกรรมและการบริการ ซึ่งสนับสนุนซึ่งกันและกันต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น และสนองความต้องการของประชากรและนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้น พาณิชยกรรมและบริการที่จะขยายตัวและต้องการแรงงานได้แก่ กิจการโรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และสถาบันการเงิน ซึ่งการขยายตัวของอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และบริการเหล่านี้ต้องการแรงงานทั้งที่มีความรู้และไม่มีความรู้ อาจเป็นคนในชุมชนเมืองสงขลา หรืออพยพมาจากที่อื่นมากขึ้น

^๑ ตารางที่ ๔.๔ หน้า ๔๑.

^๒ สำนักงานจังหวัดสงขลา, บรรยายสรุปจังหวัดสงขลา ๒๕๒๑ (สงขลา, ๒๕๒๑),

จากการประมาณการจำนวนแรงงานที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นจากการมีโครงการนิคมอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่าในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ มีการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น ประมาณ ๗,๔๒๕ คน และเพิ่มเป็น ๒๖,๑๓๐ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ จำนวนคนงานเหล่านี้ย่อมต้องการสถานบริการ การพักผ่อนหย่อนใจ และบริเวณพักผ่อนก็จะต้องเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้โครงการนิคมอุตสาหกรรม และท่าเรือน้ำลึก ยังก่อให้เกิดการขยายตัวด้านการขนส่ง เพื่อขนส่งผลผลิตและวัตถุดิบจากแหล่งผลิตไปยังท่าเรือ ขณะเดียวกันก็รับสินค้าจากท่าเรือไปสู่ผู้บริโภค การขยายตัวในกิจการด้านนี้มีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากโครงการถนนข้ามเกาะยอจะทำให้การคมนาคมขนส่งในภูมิภาคนี้สะดวกรวดเร็วขึ้น ความต้องการแรงงานจะเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากการขนส่งแล้วยังเพื่อดูแลในเรื่องการขนถ่ายสินค้า และควบคุมกิจการคลังสินค้าด้วย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๔.๑๔ การคาดประมาณแรงงานที่เพิ่มขึ้นจากโครงการนิคมอุตสาหกรรม
และการท่องเที่ยว จังหวัดสงขลา พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๒๕

การจ้างแรงงานที่เพิ่มขึ้น	พ.ศ. ๒๕๒๔	พ.ศ. ๒๕๒๕
การจ้างแรงงานโดยตรงในโรงงาน	๒,๕๐๐	๔,๐๐๐
การจ้างงานในกิจกรรมที่ขยายตัวตาม	๖๗๕	๒,๐๕๐
รวมผลจากโครงการนิคมอุตสาหกรรม	๓,๑๗๕	๖,๐๕๐
การจ้างแรงงานในกิจการโรงแรม	๑,๔๕๐	๔,๕๖๐
การจ้างแรงงานในกิจการท่องเที่ยวที่ขยายตัว	๒,๙๐๐	๑๐,๗๒๐
รวมผลจากการท่องเที่ยว	๔,๓๕๐	๑๖,๐๘๐
รวมผลต่อการจ้างงานทั้งหมดที่เพิ่มขึ้น	๗,๕๒๕	๒๖,๑๓๐

ที่มา : Hunting Technical Services, South Thailand Regional Planning Study : Physical Planning (London : Hunting Technical Services, 1975), pp. 12-13.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๘.๒ ผลกระทบต่อลักษณะทางประชากรของชุมชนเมืองสงขลา

จากการวิเคราะห์เรื่องประชากรในระดับจังหวัดและเมืองดังกล่าวมาแล้ว พบว่าชุมชนเมืองสงขลามีอัตราการเพิ่มประชากรสูงกว่าบริเวณอื่น ๆ ในจังหวัดสงขลา แต่เป็นการเพิ่มจากอัตราการเพิ่มตามธรรมชาติมากกว่าอัตราการย้ายถิ่น เนื่องจากมีปัจจัยดึงดูดคือ มีสถานบริการทางสาธารณสุขที่ทันสมัย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยทางด้านการศึกษาและการปกครองของจังหวัดและภาคใต้ดังกล่าวมาแล้ว ในอนาคตเมื่อมีโครงการพัฒนาต่างๆ คาดว่าจะมีผลต่อการอพยพของประชากร และจะทำให้อัตราการย้ายถิ่นสุทธิสูงขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้นอกเหนือจากการเข้ามารับการศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ และการเข้ามารับราชการในหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐแล้ว ส่วนหนึ่งจะมุ่งเข้ามาหางานทำ เพื่อตอบสนองความต้องการแรงงานในสาขากิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นด้วย

๘.๒.๑ การอพยพของประชากร จากสภาวะทางเศรษฐกิจของเมืองซึ่งมีแนวโน้มจะขยายตัวและเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่าเดิม ย่อมส่งผลให้มีการเพิ่มขึ้นของแหล่งงานและจะเป็นปัจจัยดึงดูดให้มีการย้ายเข้าของประชากรผู้ใช้แรงงานในเชิงเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับเมืองในอัตราที่สูงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ในที่นี้พิจารณาได้ดังนี้

๑) การขยายตัวของอุตสาหกรรมยางพารา และอุตสาหกรรมการประมง มีผลทำให้แรงงานในสาขานี้เพิ่มขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งจะได้จากแรงงานภาคเกษตรภายในจังหวัด ซึ่งผลผลิตปัจจุบันตกต่ำ และส่วนหนึ่งเป็นแรงงานอพยพมาจากภายนอก.

๒) การขยายตัวของกิจการสถาบันการเงิน กิจการโรงแรม ตลอดจนอุตสาหกรรมใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีสูง จะต้องอาศัยแรงงานที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะอย่าง ซึ่งถ้าในท้องถิ่นไม่มีแรงงานที่มีคุณสมบัติพอ ก็ต้องส่งแรงงานมาจากที่อื่น

๓) การขยายตัวของกิจการก่อสร้าง ทำให้เกิดความต้องการแรงงาน ซึ่งส่วนใหญ่จำเป็นต้องการแรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงก่อให้เกิดการอพยพแรงงานส่วนนี้ด้วย

๔) การอพยพเข้ามาทำงานส่วนใหญ่เป็นการชั่วคราว แม้ว่าการคมนาคมขนส่งในบริเวณนี้จะสะดวกและสภาพความเป็นเมืองมีอยู่สูง แต่แรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานจากชนบทซึ่งมีการย้ายงานตามฤดูกาล และเสียอัตราค่าเดินทางสูงเกินกว่าที่จะเดินทางไปกลับ จึงเป็นการอพยพเข้ามาอยู่ในที่พักชั่วคราว เช่นตามที่พักคนงานในเขตก่อสร้าง หรือตามแหล่งเสื่อมโทรม ซึ่งมีผลต่อสภาวะที่อยู่อาศัย

จากแนวโน้มการอพยพประชากรในวัยแรงงานสูง คาดว่าจะมีส่วนทำให้ประชากรในเขตชุมชนเมืองสงขลามีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น

๘.๒.๒ การเพิ่มประชากร จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของประชากรในชุมชนเมืองสงขลาที่ผ่านมา พบว่าการเพิ่มประชากรมีสาเหตุมาจากอัตราการเพิ่มตามธรรมชาติมากกว่าอัตราการย้ายถิ่นสุทธิ โดยมีอัตราเฉลี่ยประมาณร้อยละ ๓.๕ และ ๑.๐ ตามลำดับ^๑ ในอนาคตสภาพการณ์ดังกล่าวอาจเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการพัฒนาบริการทางสาธารณสุขในบริเวณใกล้เคียงและการมีแหล่งงานเพิ่มขึ้นในบริเวณชุมชนเมืองสงขลา การพิจารณาผลกระทบจากโครงการพัฒนาต่าง ๆ นอกจากช่วยให้มองเห็นภาพการอพยพประชากรอื่นเนื่องจากการขยายตัวของกิจการต่าง ๆ แล้ว ยังช่วยนำมาคาดการณ์ต่อการเพิ่มของประชากรในอนาคตด้วย โดยมีแนวความคิดว่า ถ้าไม่มีโครงการต่าง ๆ นี้อัตราการเพิ่มของประชากรเป็นอย่างไร และเมื่อมีโครงการจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ในการคาดคะเนจำนวนประชากรในที่นี้ได้อาศัยสภาพความเป็นมาในอดีตและแนวโน้มในอนาคตเป็นเครื่องพิจารณา โดยมีข้อสมมติดังนี้

๑) การมีโครงการพัฒนาต่าง ๆ มีผลทำให้อัตราการย้ายถิ่นสุทธิในตัวเมืองสูงขึ้นมากเนื่องจากการขยายตัวของกิจการต่าง ๆ ทั้งอุตสาหกรรม การค้าและการบริการ ทำให้มีการอพยพของประชากรวัยแรงงานมากขึ้น

๒) อัตราการเพิ่มของประชากรตามธรรมชาติจะลดลง เนื่องจากมีการพัฒนาบริการทางสาธารณสุขในบริเวณใกล้เคียง ทำให้ประชากรที่เคยเข้ามาใช้บริการในชุมชนเมืองสงขลาลดจำนวนลง

๓) การเพิ่มขึ้นของอัตราการย้ายถิ่นสุทธิ และการลดลงของอัตราการเพิ่มตามธรรมชาติ เป็นผลให้อัตราการเพิ่มประชากรโดยส่วนรวมเป็นอัตราเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

๔) สภาพการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลโดยตรงหรือทางอ้อม ต่อการเพิ่มประชากรคล้ายคลึงกัน ทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

ในการคาดคะเนจำนวนประชากรใช้สูตรในการคำนวณ คือ

$$P_x = P_n (1 + r)^{n'}$$

เมื่อ P_x คือ จำนวนประชากรที่ต้องการทราบ (ปีที่ x)

P_n คือ จำนวนประชากรช่วงปลายปีที่ทราบ (ปีที่ n)

n' คือ ช่วงเวลาจากปีที่ n ถึงปีที่ x

r คือ อัตราการเพิ่มประชากรต่อปี

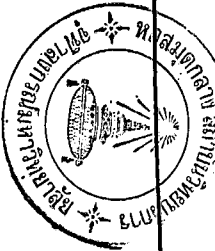
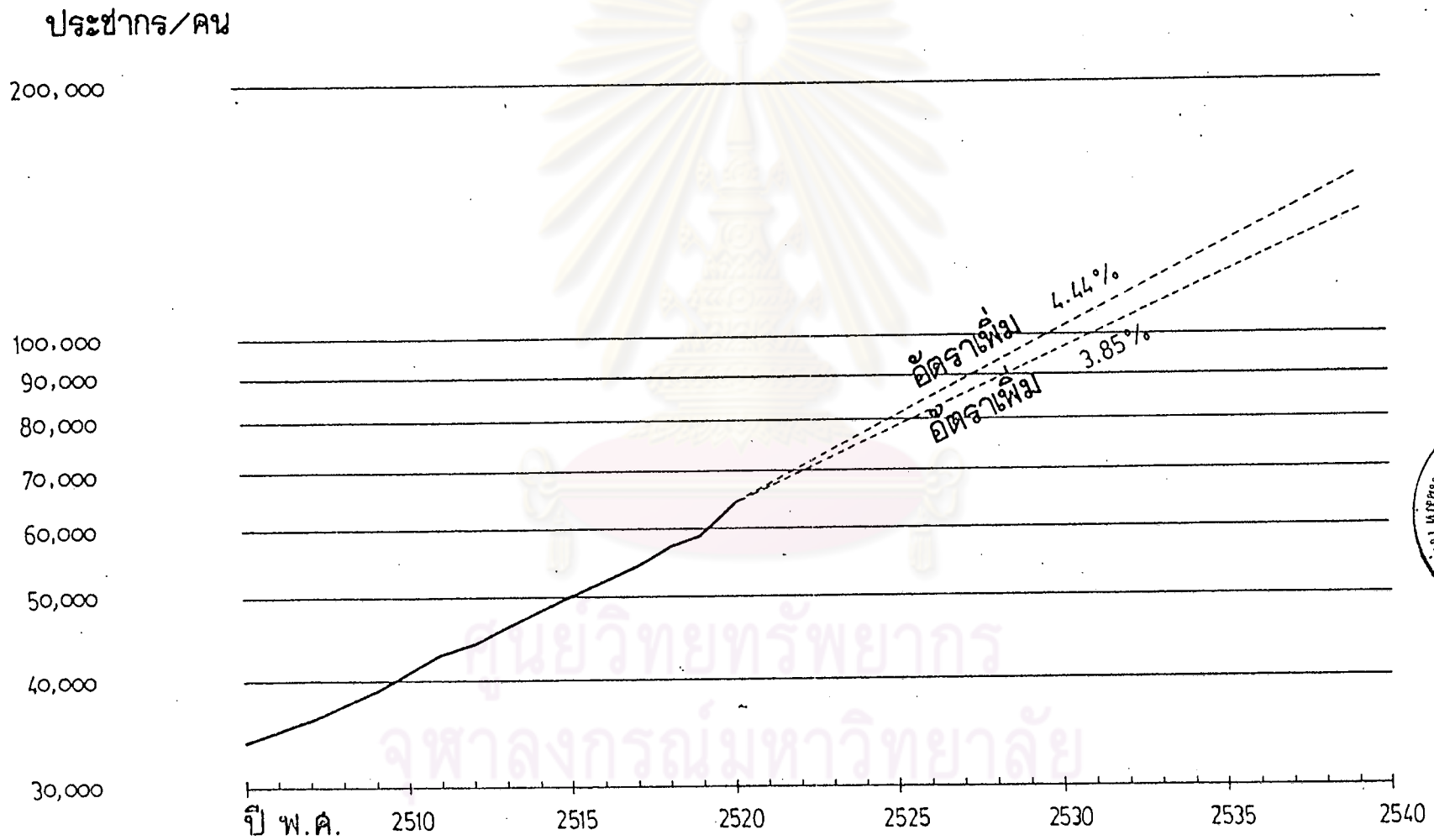
และได้ผลการคาดคะเนดังปรากฏในตารางที่ ๔.๒๐

ตารางที่ ๔.๒๐ การคาดคะเนจำนวนประชากรในชุมชนเมืองสงขลา

พ.ศ.	ไม่คิดผลกระทบจากโครงการ ($r = 3.85\%$)	รวมผลกระทบจากโครงการ ($r = 4.44\%$)
๒๕๒๐	๖๔,๘๑๘	๖๔,๘๑๘
๒๕๒๔	๗๕,๕๐๘	๗๗,๒๓๘
๒๕๒๘	๘๑,๒๐๖	๘๕,๘๗๗
๒๕๓๔	๑๑๐,๑๖๘	๑๑๘,๒๖๒
๒๕๓๘	๑๓๓,๐๗๓	๑๔๘,๑๘๖

- ที่มา :
- ๑) ใช้ประชากรปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นปีฐาน
 - ๒) ค่า $r = ๓.๘๕\%$ เป็นอัตราการเพิ่มประชากรตามปกติของชุมชนเมืองสงขลา จากการศึกษาสถิติการเปลี่ยนแปลงประชากรย้อนหลังไปประมาณ ๒๑ ปี (พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๒๐)
 - ๓) ค่า $r = ๔.๔๔\%$ เป็นอัตราการเพิ่มประชากรสูงสุด เมื่อพิจารณาในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๒๐ ที่อัตราการย้ายถิ่นสุทธิได้เพิ่มสูงขึ้นมาก

แผนภูมิ 4.6 การคาดคะเนประชากรในเขตชุมชนเมืองสงขลา

๘.๓ ผลกระทบต่อลักษณะทางกายภาพของเมือง

สภาพโดยทั่วไปของชุมชนเมืองสงขลาประกอบด้วยบริเวณพักอาศัย สถาบันราชการ สถานศึกษา และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อันเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เมืองสงขลาเหมาะสมเป็นเมืองสำหรับพักอาศัย การมีโครงการพัฒนาต่าง ๆ คาดว่าจะมีผลต่อลักษณะทางกายภาพของเมืองดังนี้

๘.๓.๑ ผลกระทบต่อทัศนียภาพ (Visual Impact) ของเมือง บริเวณ

สถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจตามธรรมชาติของชุมชนเมืองสงขลา กระจายตัวตั้งแต่ชายหาดทรายทิศเหนือจดทิศตะวันตกของตัวเมือง บริเวณนี้สามารถมองเห็นท่าเรือน้ำลึกซึ่งตั้งอยู่ทางเขาแดง ฝั่งทะเลนอกได้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการบรรยากาศที่สงบเงียบมากกว่าเสียงรบกวนจากการมีท่าเรือน้ำลึกตั้งอยู่ใกล้บริเวณท่องเที่ยว นอกจากนี้บริเวณชายหาดตั้งแต่แหลมสมิหลาลงมาทางใต้ยังมีความปลอดภัยสำหรับการเล่นน้ำและทำกิจกรรมอย่างอื่นเพื่อการพักผ่อนพอสมควร มีแนวสนยาวกว่า ๑ กิโลเมตรลงมาทางทิศใต้ และมีที่ว่าง (Open Space) พอสมควรในการจัดเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจราคาถูกได้ อย่างไรก็ตามเมื่อมีท่าเรือน้ำลึกอาจทำให้ทัศนียภาพบริเวณนี้ด้อยลงไป จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดทำ Landscape รอบ ๆ ท่าเรือน้ำลึก เพื่อให้เกิดทัศนียภาพที่ดีต่อพื้นที่ใกล้เคียง

๘.๓.๒ ผลกระทบต่อปริมาณการจราจร (Traffic Volume) ภายใน

ตัวเมืองสงขลา การใช้ที่ดินในปัจจุบันมีลักษณะแคบไปทางแหลมสน ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของตัวเมือง ทำให้การจราจรที่บริเวณแหลมสนมีสภาพการจราจรติดขัด เนื่องจากรถต้องจอดรอเวลาเพื่อข้ามแพขนานยนต์ เพื่อข้ามต่อไปยังจังหวัดนครศรีธรรมราช ปริมาณการจราจรในบริเวณนี้จึงมีอยู่สูง ซึ่งจากการสำรวจของกรมทางหลวงพบว่ามีจำนวน ๘๓๗ คัน/วัน จากการมีโครงการท่าเรือน้ำลึกย่อมทำให้ปริมาณการจราจรในบริเวณนี้เพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากการจราจรที่มีอยู่เดิม (Normal Traffic) แล้ว ยังมีการจราจรที่จะเกิดขึ้นใหม่ (Generated Traffic) อันเนื่องมาจาก

การขนส่งสินค้าที่ทำเรือน้ำลึก กรมทางหลวงได้คาดคะเนปริมาณการจราจรไว้ดังนี้ (ตารางที่ ๔.๒๑)

ตารางที่ ๔.๒๑ การคาดคะเนปริมาณการจราจรในอนาคตอันเนื่องมาจากมีท่าเรือน้ำลึก

คัน : วัน

พ.ศ.	Normal Traffic	Generated Traffic เนื่องมาจากมีท่าเรือน้ำลึก	Generated Traffic เนื่องจากสินค้าที่ขึ้นลงที่ ท่าเรือน้ำลึก	รวม
๒๕๑๙	๘๓๗	-	-	๘๓๗
๒๕๒๐	๘๒๙	-	-	๘๒๙
๒๕๒๔	๑,๒๙๙	๔๖๔	๒๗๘	๒,๐๔๑
๒๕๒๙	๑,๗๒๑	๖๗๐	๔๐๒	๒,๗๙๓
๒๕๓๔	๒,๑๖๐	๘๘๐	๕๒๘	๓,๕๖๘
๒๕๓๙	๒,๗๑๕	๑,๐๗๕	๖๔๕	๔,๔๓๕

ที่มา : กองวางแผน กรมทางหลวง

ปริมาณการจราจรที่เกิดขึ้นจะก่อให้เกิดความแออัดคับคั่งในตัวเมืองสงขลา อย่างไรก็ตามก็ตามการมีโครงการถนนข้ามเกาะยอ ซึ่งคาดว่าจะเปิดให้ใช้การได้ภายในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ จะมีส่วนช่วยลดปริมาณการสัญจรในบริเวณตัวเมืองสงขลาไปได้มาก โดยจะตั้งให้ผู้ที่ใช้แพขนานยนต์เดิมหันมาใช้เส้นทางสายใหม่ ซึ่งนอกจากจะสะดวกสบายกว่าไม่ต้องเสียเวลารอข้ามแพขนานยนต์อีกต่อไปแล้วยังเป็นการประหยัดเวลาในการเดินทางให้น้อยลง เนื่องจากได้ย่นระยะทางสั้นขึ้นกว่าเดิมมาก

๘.๓.๓ ผลกระทบต่อการใช้ที่ดิน (Land Use) ในตัวเมือง โครงการนิคม

อุตสาหกรรม และท่าเรือน้ำลึก มีส่วนดึงดูดให้เกิดการลงทุนในกิจกรรมอื่น ๆ ตามมา เป็นต้นว่า โรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ร้านค้าส่ง (Whole Sales) โกดังเก็บสินค้าพร้อมที่จอดรถ บรรทุก สถานที่บรรจุหีบห่อสินค้า สถานที่จำหน่ายน้ำมัน ร้านค้าขายปลีก ตลอดจนบ้านพักอาศัย สำหรับคนงาน กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จำเป็นที่จะต้องการอาณาบริเวณที่กว้างขวางพอสมควร, กิจกรรมบางอย่างอาจต้องอยู่ใกล้ท่าเรือเพื่อให้สะดวกในการขนส่ง และบางอย่างอาจตั้งอยู่ในชุมชน เพื่อให้ใกล้แหล่งตลาดสินค้า การพิจารณาเลือกที่ตั้งจึงต้องให้สอดคล้องกับลักษณะการใช้ที่ดินของชุมชนด้วย

ในการเพิ่มของกิจกรรมการใช้ที่ดินทุกประเภทคาดว่า บริเวณพักอาศัย จะมีการเพิ่มการใช้เนื้อที่มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากการอพยพของประชากรเข้ามาหาแหล่งงานทำ ประกอบกับที่พักอาศัยที่มีอยู่เดิมอยู่ในภาวะที่ไม่สมดุลย์กับจำนวนครัวเรือน ทำให้ต้องหาทางขยายไปอยู่ที่ใหม่ บริเวณอื่น ๆ ที่คาดว่า จะมีการเพิ่มการใช้เนื้อที่มากขึ้นตามลักษณะโครงการต่าง ๆ ได้แก่ บริเวณพาณิชยกรรม และบริเวณอุตสาหกรรม

การวิเคราะห์หาสัดส่วนการใช้ที่ดินแต่ละประเภทดังกล่าวข้างต้น ได้ใช้ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนประชากร และการขยายพื้นที่ปลูกสร้างอาคารในแต่ละปี เมื่อนำมาเขียนเป็นกราฟแสดงดังแผนภูมิ ๔.๗ พบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นเส้นตรง ซึ่งสามารถจะคำนวณหาสมการของความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ในรูปของสมการความถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression) โดยมีสูตรในการคำนวณคือ

$$Y = bX + a$$

เมื่อ Y คือ พื้นที่การปลูกสร้างอาคารแต่ละประเภทในปีนั้น

X คือ จำนวนประชากรในปีนั้น

a และ b เป็นค่าสัมประสิทธิ์และตัวคงที่ซึ่งคำนวณได้จากคะแนนดิบ ตามสูตรการประมาณค่าแนวโน้ม เส้นตรง เลขคณิต

แผนภูมิ 4.7 การขยายพื้นที่ปลูกสร้างอาคารในเขตชุมชนเมืองลงขลา ระหว่างปี พ.ศ. 2500 - 2520

จำนวนประชากร/คน

60000

50000

40000

30000

$Y = 0.05X + 0.4 \quad (r = 0.86)$

$Y = 0.7X - 20.2 \quad (r = 0.98)$

$Y = 2.1X - 52.7 \quad (r = 0.97)$

$Y = 4.5X - 114.7 \quad (r = 0.99)$

พื้นที่/ไร่

10

35

60

85

110

135

160

185

----- อาคารพักอาศัย

..... อาคารพาณิชย์

..... โกดังและโรงงานอุตสาหกรรม

———— อาคารประเภทอื่น ๆ

ศูนย์วิทยาศาสตร์สุขภาพ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

$$\sum y = na + b \sum x$$

$$\sum xy = a \sum x + b \sum x^2$$

และทดสอบค่าความถูกต้องของสมการที่คำนวณได้จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

(Correlation) r จากคะแนนดิบ โดยใช้สูตรในการคำนวณ คือ

$$r = \frac{n \sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{[n \sum x^2 - (\sum x)^2] [n \sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

จากการคำนวณได้ผลการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการขยายพื้นที่ของกิจกรรมแต่ละประเภทกับจำนวนประชากร ดังนี้

- บริเวณห้วยกออาศัย $Y = 4.5 X - 114.7$

$$r = 0.88$$

- บริเวณพาณิชยกรรม $Y = 2.1 X - 42.7$

$$r = 0.87$$

- บริเวณโกดังและอุตสาหกรรม $Y = 0.7 X - 20.2$

$$r = 0.88$$

- บริเวณอื่น ๆ $Y = 0.05 X + 0.4$

$$r = 0.86$$

สมการที่คำนวณได้ทั้ง ๔ สมการมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงมาก ซึ่งแสดงว่ามีความถูกต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริงมาก ย่อมแสดงว่าลักษณะการขยายพื้นที่ปลูกสร้างอาคารแต่ละประเภทในชุมชนเมืองสงขลามีความสัมพันธ์อย่างมากกับจำนวนประชากรในปีนั้น ๆ สภาพความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถนำไปคาดการณ์พื้นที่การใช้ที่ดินในอนาคตได้เป็นอย่างดี ดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๒ และ ๔.๒๓

ตารางที่ ๔.๒๒ การคาดคะเนการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบจากโครงการ

พื้นที่ : ไร่

พ.ศ.	ประชากร	$Y=๔.๕ X-๑๑๔.๗$ บริเวณพักอาศัย	$Y=๒.๑X -๕๒.๗$ บริเวณพาณิชยกรรม	$Y=๐.๗X -๒๐.๒$ บริเวณโกดังและ อุตสาหกรรม	$Y=๐.๐๕X+๐.๔$ บริเวณอื่นๆ	รวม
๒๕๒๐	๖๔,๙๑๘	๔๔๓.๕	๑๑๙.๕	๕๐.๔	๗.๒	๖๒๐.๕
๒๕๒๔	๗๕,๕๐๘	๕๖๒.๘	๑๕๑.๓	๖๕.๔	๘.๔	๗๘๗.๙
๒๕๒๘	๘๑,๒๐๖	๗๓๙.๓	๑๙๘.๓	๘๗.๒	๙.๘	๑,๐๓๔.๖
๒๕๓๔	๑๑๐,๑๖๘	๙๕๓.๐	๒๕๕.๓	๑๑๓.๘	๑๑.๘	๑,๓๓๓.๙
๒๕๓๘	๑๓๓,๐๗๓	๑,๒๑๐.๕	๓๒๓.๙	๑๔๕.๘	๑๔.๒	๑,๖๙๔.๕

ตารางที่ ๔.๒๓ การคาดคะเนการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลกระทบจากโครงการ

พื้นที่ : ไร่

พ.ศ.	ประชากร	$Y=๔.๕X -๑๑๔.๗$ บริเวณพักอาศัย	$Y=๒.๑X -๕๒.๗$ บริเวณพาณิชยกรรม	$Y=๐.๗X -๒๐.๒$ บริเวณโกดังและ อุตสาหกรรม	$Y=๐.๐๕X +๐.๔$ บริเวณอื่นๆ	รวม
๒๕๒๐	๖๔,๙๑๘	๔๔๓.๕	๑๑๙.๕	๕๐.๔	๗.๒	๖๒๐.๕
๒๕๒๔	๗๗,๒๓๘	๕๘๑.๘	๑๕๖.๓	๖๗.๖	๘.๖	๘๑๔.๓
๒๕๒๘	๘๕,๙๗๗	๗๙๓.๓	๒๑๒.๗	๙๔.๐	๑๐.๔	๑,๑๑๐.๔
๒๕๓๔	๑๑๙,๒๖๒	๑,๐๕๕.๔	๒๘๒.๖	๑๒๖.๖	๑๒.๘	๑,๔๗๗.๔
๒๕๓๘	๑๔๘,๑๙๖	๑,๓๘๐.๕	๓๖๙.๓	๑๖๗.๐	๑๕.๖	๑,๙๓๒.๔

๘.๔ ผลกระทบต่อสถานะที่อยู่อาศัยของเมือง

โครงการพัฒนาต่าง ๆ ส่งผลกระทบให้เกิดแนวโน้มในการอพยพเข้ามาทำงานทำในเมืองสงขลามากขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ใช้แรงงานจากชุมชนข้างเคียงและต่างจังหวัด การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรมีผลต่อสถานะที่อยู่อาศัยในเมือง โดยในปัจจุบันจัดได้ว่าชุมชนเมืองสงขลากำลังประสบภาวะขาดแคลนที่อยู่อาศัย โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นต้นมา มีความขาดแคลนด้านที่อยู่อาศัยประมาณร้อยละ ๑๑.๕ ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในเขตชุมชน ความขาดแคลนดังกล่าวเกิดจากข้อสมมติฐานที่ว่า แต่ละครัวเรือนควรมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ๑ หน่วย แต่จากสถิติตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นต้นมา มีจำนวนครัวเรือนเพิ่มมากกว่าจำนวนบ้าน อันแสดงถึงครัวเรือนใหม่ที่เพิ่มขึ้นไม่สามารถแยกออกไปมีที่อยู่อาศัยใหม่ได้ นอกจากนี้ในชุมชนเมืองสงขลายังมีบริเวณแหล่งเสื่อมโทรมประมาณ ๘ แห่ง และบ้านให้เช่าหลายบริเวณด้วยกัน การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้ใช้แรงงานในอนาคต ส่วนใหญ่คาดว่าจะอพยพเข้ามาพักอาศัยชั่วคราวในบริเวณแหล่งเสื่อมโทรมตลอดจนบ้านเช่าดังกล่าว ซึ่งถ้าไม่มีมาตรการควบคุมการใช้ที่ดินที่เหมาะสมแล้ว อาจก่อให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมต่อไปในอนาคต

๘.๔.๑ ความต้องการที่อยู่อาศัย

ความต้องการที่อยู่อาศัยมีสาเหตุมาจาก ๒ ประการคือ ประการแรกเกิดจากอุปสงค์ต่อที่อยู่อาศัย (Housing Demand) และประการหลังเกิดจากความจำเป็นที่จะต้อง มีที่อยู่อาศัย (Housing Need) ความต้องการทั้งสองนี้มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ อุปสงค์ต่อที่อยู่อาศัยจะเกิดขึ้นได้จะต้องมีตัวประกอบที่สำคัญ ๓ ประการคือ ความต้องการ (Desire) ความสามารถในการจ่าย (Ability to pay) และจะต้องมีความพึงพอใจในการจ่ายด้วย (Willingness to pay) ความต้องการในลักษณะนี้จะต้องมีฐานะเศรษฐกิจส่วนตัวเป็นสิ่งสนับสนุน ซึ่งแตกต่างกับความจำเป็นที่จะต้องมีที่อยู่อาศัย โดยกลุ่มหลังนี้ฐานะทางเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย ความต้องการลักษณะนี้จะเกิดกับกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและปานกลาง

๑) ความต้องการที่อยู่อาศัยพิจารณาจากการเพิ่มของประชากร

ความต้องการที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี จำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์ ได้ ๒ แบบคือ เพื่อการอยู่อาศัยและการพาณิชย์ แต่ในสังคมไทยอาคารที่ใช้ประกอบพาณิชย์กรรม มักจะถูกใช้ประโยชน์ควบคู่ไปกับการอยู่อาศัยด้วย แนวการวิเคราะห์ในครั้งนีจึงสมมติให้อาคารทุกหน่วยถูกใช้ประโยชน์เพื่อการอยู่อาศัยเท่านั้น

สำหรับอัตราการเพิ่มของจำนวนที่อยู่อาศัยในชุมชนเมืองสงขลา ตลอดในช่วงเวลาที่ผ่านมามี (พ.ศ. ๒๕๐๙ - ๒๕๒๐) เพิ่มในอัตราที่ค่อนข้างสม่ำเสมอ โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ ๗.๕ ต่อปี ในการคาดการณ์ความต้องการที่แท้จริงในอนาคตเป็นสิ่งที่ประมาณได้ยาก ทั้งนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงตัวประกอบต่าง ๆ เป็นต้นว่าการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร สภาพทางเศรษฐกิจของเมือง การแก่งกำไรของผู้ประกอบการภาคเอกชน ภาวะวัสดุ แรงงาน ตลอดจนข้อจำกัดด้านสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ อย่างไรก็ตามในการประมาณความต้องการที่อยู่อาศัยในที่นี้ได้อาศัยสมการความถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression) โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนประชากรและจำนวนที่พักอาศัย พิจารณาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปี ๒๕๐๙ เป็นต้นมา ซึ่งผลจากการศึกษาได้สมการแสดงความสัมพันธ์ดังนี้

$$Y = 4.94 + 0.04 X$$

$$r = 0.88$$

และได้ผลการคาดการณ์ดังตารางที่ ๔.๒๔

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๔.๒๔ ความต้องการที่อยู่อาศัยพิจารณาจากการเพิ่มของประชากร

หน่วย : ๑ หน่วยที่อยู่อาศัย

พ.ศ.	จำนวนประชากร	ความต้องการที่อยู่อาศัย
๒๕๒๐	๖๔,๙๑๘	๘,๕๑๘
๒๕๒๔	๗๗,๒๓๘	๑๐,๔๓๗
๒๕๒๙	๙๕,๙๗๗	๑๒,๙๖๙
๒๕๓๔	๑๑๙,๒๖๒	๑๖,๑๑๗
๒๕๓๙	๑๔๘,๑๙๖	๒๐,๐๒๖

ที่มา : การเพิ่มของประชากรได้พิจารณาผลกระทบบจากโครงการต่าง ๆ แล้ว

๒) ความต้องการที่อยู่อาศัยจำแนกตามระดับรายได้

ในการประมาณการความต้องการที่อยู่อาศัย โดยจำแนกตามระดับรายได้นั้น ได้พิจารณาสัดส่วนของผู้มีรายได้แต่ละระดับประกอบกับอาศัยจำนวนประชากร จำนวนครอบครัว และขนาดของครัวเรือนในอดีตเป็นตัวนำไปสู่การประมาณการความต้องการที่อยู่อาศัยในอนาคต ทั้งนี้จากการศึกษาถึงขนาดครัวเรือนในเขตชุมชนเมืองสงขลาในช่วง ๑๒ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๐๙-๒๕๒๐) ตามตารางที่ ๔.๒ พบว่ามีขนาดเฉลี่ยประมาณ ๗.๔ คน/ครัวเรือน และนำไปพิจารณาความต้องการที่อยู่อาศัยในอนาคตดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๕ ความต้องการที่อยู่อาศัยจำแนกตามระดับรายได้

หน่วย : ๑ หน่วยที่อยู่อาศัย

ระดับรายได้(บาท/เดือน)	พ.ศ.	๒๕๒๐	๒๕๒๔	๒๕๒๙	๒๕๓๔	๒๕๓๙
	ร้อยละ					
ต่ำกว่า ๒,๐๐๐	๗๑.๕๖	๖,๐๙๖	๗,๔๖๙	๙,๒๘๑	๑๑,๕๓๓	๑๔,๓๓๑
๒,๐๐๑-๓,๐๐๐	๑๒.๑๑	๑,๐๓๒	๑,๒๖๔	๑,๕๗๑	๑,๙๕๒	๒,๔๒๕
๓,๐๐๑-๔,๐๐๐	๖.๒๕	๕๓๒	๖๕๒	๘๑๐	๑,๐๐๗	๑,๒๕๒
๔,๐๐๑-๖,๐๐๐	๘.๔๒	๗๑๗	๘๗๙	๑,๐๙๒	๑,๓๕๗	๑,๖๙๖
มากกว่า ๖,๐๐๐	๑.๖๖	๑๕๑	๑๗๓	๒๑๕	๒๖๘	๓๓๒
รวม	๑๐๐.๐๐	๘,๕๑๘	๑๐,๔๖๗	๑๒,๙๖๙	๑๖,๑๑๗	๒๐,๐๒๖

- ที่มา : ๑) สัดส่วนความต้องการที่อยู่อาศัย ได้จากการสำรวจภาคสนามในกลุ่มข้าราชการและประชาชนของเทศบาลเมืองสงขลา ของฝ่ายวิจัยและวางแผน การเคหะแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๘
- ๒) การเพิ่มของประชากร ได้พิจารณาผลกระทบจากโครงการต่าง ๆ แล้ว

จากการคาดคะเนความต้องการนี้ ส่วนใหญ่จัดเป็นความจำเป็นที่จะต้องมีที่อยู่อาศัย (Housing Need) อันเป็นความต้องการในเบื้องต้น ไม่ใช่อุปสงค์ที่แท้จริงต่อที่อยู่อาศัย (Housing Demand) โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้มีรายได้น้อยมีความต้องการที่อยู่อาศัยสูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้ปานกลางหรือสูง โดยมีจำนวนถึงร้อยละ ๗๑.๕๖ ของจำนวนผู้มีรายได้ทั้งหมด ในอนาคตเมื่อมีการอพยพประชากรวัยแรงงานเข้ามามากขึ้นในชุมชนเมืองสงขลา ความต้องการที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยจะเพิ่มสูงมากขึ้น ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๔.๒๕

สรุป

ชุมชนเมืองสงขลาเป็นเมืองศูนย์กลางการบริหารและการปกครองของภาคมาตั้งแต่อดีต ในปัจจุบันยังคงความสำคัญเป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษาของจังหวัดและภาคได้ด้วย นอกจากนี้สภามหาวิทยาลัยประเทศโดยทั่วไปมีเรียน มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย เมืองสงขลาจึงคงความเป็นเมืองพักอาศัยและเมืองพักผ่อนมาช้านาน อัตราการเพิ่มของประชากรในเมืองสูงกว่าบริเวณอื่น ๆ ของจังหวัดสงขลาทั้งนั้นนอกจากมีปัจจัยดึงดูดดังกล่าวแล้ว บริการสาธารณสุขของชุมชนเมืองสงขลาที่อยู่ในระดับมาตรฐานและสะดวกปลอดภัยกว่า จึงทำให้อัตราการเพิ่มของประชากรส่วนหนึ่งเป็นการเพิ่มตามธรรมชาติ (การเกิดมากกว่าการตาย) เพราะมีผู้นิยมใช้บริการทางการแพทย์ในเมืองสงขลานั้นเอง สภาพทางเศรษฐกิจของเมืองประชากรมีความผูกพันกับอาชีพข้าราชการมากกว่าอาชีพอื่น ๆ การพาณิชย์กรรมมีอยู่ประปราย ไม่มีลักษณะย่านพาณิชย์กรรมที่แท้จริง อาชีพทำการประมงมีบ้างตามริมฝั่งทะเลสาบสงขลา และแม้จะมีทำเทียบเรือประมงแต่ผู้ที่มาใช้บริการส่วนใหญ่ก็เป็นชาวประมงจากบริเวณอื่น ๆ

ในอนาคตเมื่อมีโครงการสำคัญ ๆ เกิดขึ้น เช่น โครงการทำเรื่อน้ำลึก นิคมอุตสาหกรรมและถนนข้ามเกาะยอ คาดว่าจะมีผลกระทบต่อชุมชนเมืองสงขลาในลักษณะการเพิ่มของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยมากกว่าอย่างอื่น เนื่องจากคาดว่าจะมีการอพยพโยกย้ายกำลังแรงงานเข้าสู่ตัวเมืองมากขึ้น นอกเหนือจากการเพิ่มประชากรตามอัตราปกติ (ที่สูงพออยู่แล้ว) และผลที่ตามมาก็คือความต้องการที่อยู่อาศัย นอกจากนี้บริเวณพาณิชย์กรรมเกี่ยวกับสถานบริการส่วนบุคคลต่าง ๆ ก็อาจต้องเพิ่มตามไปด้วย ในการขยายตัวของเมืองดังกล่าว จำเป็นต้องมีการควบคุมการใช้ที่ดินของเมืองอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์เดิม คือ เป็นเมืองพักอาศัย เมืองศูนย์กลางการปกครองการบริหารและการศึกษาของจังหวัดและภาค